

Sedat Veyis rnek Hakkında

1950-2015 Yılları Arasında Yayınlanan Yazılar

Yayına Hazırlayanlar

Serpil Aygün Cengiz

Eren Zencirden

Meryem Bulut

Günseli Bayraktutan

Sedat Veyis Örnek Hakkında
1950-2015 Yılları Arasında Yayımlanan Yazılar

Ankara, 2015

©TÜBİTAK SOBAG 114K576 Sedat Veyis Örnek Sözlü Tarih, Biyografi ve Belgelik Çalışması

Yayına Hazırlayanlar

Serpil Aygün Cengiz
Eren Zencirden
Meryem Bulut
Günseli Bayraktutan

Yayının Hazırlanmasına Katkıda Bulunanlar

Meryem Karagöz
Aysun Ezgi Bülbül
Sevinç Gülçiçek
Uğur Çelik

Literatür Taramasına Katkıda Bulunanlar

Abdurrahim Türker
Solmaz Karabaşa
ile
Adem Tokuç
Ahmet Turan
Bircan Yıldız
Burçin Yılmaz
Büşra Çavgın
Büşra Eryeğit
Damla Akdere
Emre Yüksel
Emrullah Turgut
Ersel Çetin
Gül Koç
Gülşah Özçelik
H. Nisa Konu
Kartal Yiğit Dalgır
Mehmet F. Özkaleli
Merve Yurtseven
Merve Yılmaz
Özge Özdemir
Pınar Koç
Sevgi Akkaş
Sultan Söylemez
Sümeyye B. Demir
Sultan Solgun
Rabia Yeniceli
Tuğçe Topuz
Zehra Tekin
Yasin Şahin
Zehra Tekin
Zerrin Hasgül
Zeynep Gülveren

Kapak Fotoğrafı

Sedat Veyis Örnek (İzmit, Kasım 1975, Öğsev ve Halis Dörtlemiz'in albümünden)

Kapak Tasarımı

A. Engin Uçar

TÜBİTAK SOBAG 114K576 Sedat Veyis Örnek Sözlü Tarih, Biyografi ve Belgelik Çalışması
başlıklı proje kapsamında hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER¹

(Metnin Yayımlandığı Yıla Göre)²

CİLT 01

1950

M. Nevzat Ugan, "İki Yılbaşı"³

1951

Mehmet Hâdi İlbâs, "Cebeci"

Ahmet Turan Gürel, "Mektup"

1959

Hikmet Dizdaroğlu, "Yeni Hikâyeler"

1964

"Sedat Veyis Örnek"

"15 Günün Olayları"

1965

"Su ve Sucular"

Lütfi Ay, "1 Piyas Gördüm"

1967

Nihat M. Özön, Baha Durder "Sedat Veyis Örnek"

1968

Adnan Binyazar, "Pirinçler Yeşerecek"

Sami N. Özerdim, "Yeni Kitaplar"

1969

Sami N. Özerdim, "Yayınlar Arasında"

Adnan Binyazar, "Yeni Türk Tiyatrosu (Ali Püsküllüoğlu)"

¹ Bu kitapta yer alan yazılar yayımlandıkları mecradaki özgün biçimleri korunarak derlemeye dahil edilmişlerdir, dolayısıyla metinde sayfa numarası yoktur. Her metnin başında ilgili yazının tam künyesi bulunmaktadır. Aranılan yazıya kolayca ulaşabilmek için o yazıya dair "İçindekiler" bölümündeki bilgilerden seçilen sözcükler kullanılarak (örneğin ilgili metnin tırnak içinde yazılan başlığı yazılarak) metnin taratılması söz konusu yazıya ulaşılmasını sağlayacaktır.

² Sedat Veyis Örnek hakkında yayımlanan yazılar için "İçindekiler" şeklinde iki ayrı indeks hazırlanmıştır: "Metnin Yayımlandığı Yıla Göre" (bu indekste cilt numarası ayrıca belirtilmiştir, metinlerin tamamı 8 ciltlik pdf metin olarak hazırlanmıştır) ve "Metnin Yazar(lar)ının Soyadına Göre".

³ Nevzat Ugan'ın bu yazısının sadece "Arkadaşım Veyis Örnek'e" şeklindeki epigrafi Sedat Veyis Örnek'le doğrudan ilgili görünmektedir. Benzer biçimde, Bu derleme kitapta Sedat Veyis Örnek'i doğrudan konu edinen yazılar dışında Örnek'ten sadece bahseden yazılara da yer verilmiştir.

“Ayın Olayları”
Adnan Binyazar, “Ankara’da Tiyatro”
Adnan Binyazar, “Yeni Türk Tiyatrosu”

1970

“Ayın Olayları”
Behçet Necatigil, “Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü”

1971

Sevda Şener, “Çağdaş Türk Tiyatrosunda Ahlâk Ekonomi Kültür Sorunları”
Ali Hikmet (Hilmi Yavuz), “Kitaplar - Etnoloji Sözlüğü”
Galatea Kazantzaki, “Adalet Kaçağı” (Çev.: Ahmet Yorulmaz)

1972

Emin Özdemir, “1971’de Dilimiz”
Adnan Binyazar, “1971’de Deneme- Eleştiri- İnceleme”
Sevda Şener, “Çağdaş Türk Tiyatrosunda İnsan”
Atilla Özkırımlı “Anadolu Folklorunda Ölüm”
Muzaffer Uyguner, “Anadolu Folklorunda Ölüm Üzerine”

1974

“Ayın Olayları”
“Ayın Olayları”
M. Alâeddin Asna, “Nereye Kadar Uygarlık”

CİLT 02

1975

Kemal Kandaş, “Yanlış-Doğru”
“Profesör Veyis Örnek Şehrimize İncelemeler Yapmak Üzere Şehrimize Geldi”
İhsan Hınçer, “I. Uluslararası Folklor Kongresi”
Bora Hınçer, “Yüzyılımızın Büyük Folklor Olayı”
“Terim Sözlüklerimizden Örnekler: Sedat Veyis Örnek: Budunbilim Terimleri Sözlüğü”
“Ayın Olayları”

1976

Mustafa Mutlu, “Karagöz Yarışması ve Metin Özlen’le Bir Konuşma”
Okşan Atasoy, “Olaylı Folklor Kongresinin Ardından”
Okşan Atasoy, “Uluslararası Folklor Kongresi Programından İki Bilim Adamının Çıkarılması
Protestolara Yol Açtı”
Atilla Özkırımlı, “Kitap... Kitap... Kitap... Kitap...”
“Ayın Olayları”

CİLT 03

1977

Paul J. Magneralla - Orhan Türkdoğın "Türk Sosyal Antropolojisinin Gelişimi"

1978

"Ayın Olayları"

Ali Rıza Balaman, "Türk Halkbilimi Sedat Veyis Örnek"

Ümit Kaftancıoğlu, "Halkbilim'de Don Islatmadan Balık Tutmak"

1979

Marin Jabinski, (Жабински, Марин) "Семинар на младите етнографи и фолклористи от балканските страни"

1980

"Haberler: Türk Dil Kurumunca Düzenlenen Konuşmalar Dizisi"

Kutlu Özen, "Sivas Folkloruna Gönül Verenler" (Daktilo metin)

"Yitirdiklerimiz, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek"

Zeynep Oral, "Sedat Veyis Örnek, Bir Yaşam Boyu Türk Halk Bilimi"

Doğın Hızlan, "Ağzı Avşar Elması Yavrum"

M. Şerefettin Canda, "Geleneksel Kültürümüzde Çocuk"

"Hemşehrimiz Sedat Veyis Örnek'i Kaybettik"

Ömer Cahit Yıldız, "Sedat Veyis Örnek"

Halûk Çağdaş, "Sedat Veyis'te Öldü"

Nihat Doğın, "Bir Demet Çiçek Sedat Veyis Örnek'e"

Vedat Karadeli, "Sedat Veyis Örnek"

Mustafa Ekmekçi, "Çeşitleme"

Emre Kongar, "Bir Bunlu Cumartesi Daha"

Adnan Binyazar, "Sedat Veyis Örnek'in Son Kitabı"

Adnan Binyazar, "Sanatçı, Bilim Adamı, Sedat Veyis Örnek'i Yitirdik"

Şerafettin Turan, "Sedat Veyis Örnek İçin"

Sevgi Sanlı, "Dolu Dolu Yaşamış Bir Bilim Adamı"

Oktay Akbal, "Ölümler ve Biz"

A. Şerif Özcan, "Örnek İnsan, Sedat Veyis Örnek"

Kaya Özsezgin, "Gerçek Bir Halkbilimcinin Ardından"

CİLT 04

1981

Neriman Samurçay, "Geleneksel Kültürümüzde Çocuk"

Sevda Şener, "Sedat Veyis Örnek'in Oyun Yazarlığı"

Ali Rıza Balaman, "Halkbilimci Sedat Veyis Örnek'in Ardından"

Erden Erden "Kültürümüzün Atardamarlarını Yıkamalıyız"

Muhlis Günay, "Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek İçin"

Özdemir Nutku, "Sessizlikte Ölen Bilim Adamı"

Fazıl Hüsnü Dağlarca, "Sedat Veyis Örnek Üstüne"

Acaroğlu, Türker "Örnek Bir Bilim Adamını Yitirdik"

Haldun Taner, "Acımasız Martın Yitirdikleri"

1982

Özdemir Nutku, "Sedat Veyis Örnek"
Müşerref Hekimoğlu, "Bir Ödül Töreninden İzlenimler"
Zeynep Oral, "Yaşasın Tiyatro"

1983

Zümrüt Nahya, "Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek"
Özdemir Nutku, "Cumhuriyet Tiyatrosu"
Muhan Bali, "Folklor ve Halk Edebiyatı Araştırmalarında Yeni Yaklaşımlar"
"Sedat Veyis Örnek"

1987

"Sedat Veyis Örnek"

1989

Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü Tiyatro Öğrencileri "Ölüm – Doğum – Düğün"
(Broşür)

1990

"Sedat Veyis Örnek"
"Prof. Sedat Veyis Örnek anıldı"

1991

Kutlu Özen, "Ölümünün 10. Yılında Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek"
"Büyük Düşüncelerle Genç Bir Profesör" (Çev.: Serpil Aygün)

1993

"Sedat Veyis Örnek"
Sevda Şener, "Cumhuriyet Dönemi Tiyatrosunun Bir Aydın Yazarı: Sedat Veyis Örnek"

CİLT 05

1994

Turgut Akpınar, "Anadolu'da Yörüklerde de Rastlanan İlginç Bir Âdet Bebeklerin Kafatasına Yeni
Bir Şekil Verme"
Seyit Kemal Karaalioğlu, "Örnek, Sedat Veyis (1928)"
Bozkurt Güvenç, Gencay Şaylan, İlhan Tekeli ve Şerafettin Turan "Kültür Bakanlığı'nın Kültür
Siyaseti"
Adnan Mahiroğulları, "Dünden Bugüne Zara, Sivas"

1996

Sahil Bozkurt, "Cumhuriyet Tiyatrosunda Oyunlara Yansıyan Töresel Ögeler"
Ahmet Turan Alkan, "Bir Biyografi Denemesi"

1998

Metin Turan, "Aramızdan Ayrılışının 18. Yılında Ülkesine Akan Bir Yıldız: Sedat Veyis Örnek"

CİLT 06

1999

Ali Rıza Balaman ve Emre Kongar, "Sedat Veyis Örnek"
Vahap Sümbüloğlu, "Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek"

2001

Vahap Sümbüloğlu, "Örnek Hoca, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek"
Doğan Hızlan, "Geleneksel Kültürümüzde Çocuk"

2002

"Halkbiliminin Kaybı: Sedat Veyis Örnek"

2003

M. Muhtar Kutlu, "Örnek, Sedat Veyis (1929-1980)"

2004

"Sedat Veyis Örnek"
Gürbüz Erginer, "Bir Halkbilimcinin Gözünden Ölüm"
"Sedat Veyis Örnek"
Adalet Ağaoğlu, "Damla Damla Günler"

2006

Nurettin Öztürk, "Edebî ve Sosyal Boyutuyla Modern Türk Edebiyatında Tipler"
"Sedat Veyis Örnek"
İbrahim Aslanoğlu, "Sedat Veyis Örnek"
G. Gonca Alpaslan Gökalp, "Modern Edebiyatta Sözlü Kültür Etkisi"

CİLT 07

2007

"Sedat Veyis Örnek"
Sadık Aslankara, "Yaratıcı Drama'yla Halkların Doğum-Düğün-Ölüm Kültürünü Sözmek"
Hikmet Altınkaynak, "Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü"

2008

Öğsev Dörtlemez, "Manuh mu Sever?"
Mahmut Makal, "Yaşar Nabi Köy Enstitülerinin Yanındaydı"
Remzi Demir, Doğan Atılğan "Sedat Veyis Örnek (1927-1980)"

2009

Mehmet Ali Yıldırım, "Sedat Veyis Örnek"
Halil Söyler, "Sayın Hüsamettin Gürsoy'a Dilekçemdir"
Kutlu Özen, "Sivas İlindeki Folklor Araştırmaları (1927-2008)"

2011

Gültekin Emre, "Dağlarca'nın Portre Şiirleri ya da Ağıtları"

2012

Halûk Çağdaş, "Genç Yaşta Yitirdiğimiz Sanatçı ve Bilim Adamı Sedat Veyis Örnek"

2013

Işıl Özgentürk, "Kız Dedikleri de Bir Kancık"
Tahsin Saraç, "Yaz Kırığı"
Yakup Kadri Bozalioğlu, "Vefatının 32. Yıldönümünde; Halkbilimci- Araştırmacı- Yazar- Oyun Yazarı- Çevirmen Türk Halkbilimi Konusundaki Araştırmalarıyla Tanınmış Bilim Adamı Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'i Hatırlamak"

2014

"Sedat Veyis Örnek, Fakültesinde Anılacak"
Kurthan Fişek, "Denize düşen yılanı sarılır, ama, denizler dalgalanmadan durulmaz!"
M. Sabri Koz, "Sivas Folkloruna Emek Verenlerden..."
Doğan Hızlan, "Ankara'da İki Önemli Sempozyum"
M. Mahzun Doğan, "Sedat Veyis Örnek'i Anımsamak"
M. Mahzun Doğan, "Radyo Tiyatrosu Ölmemeli"
"Halkbilimin Öncüsü Sedat Veyis Örnek Anıldı"
"Halkbilimin Öncüsü Sedat Veyis Örnek Ankara Üniversitesi'nde Anıldı"
"Örnek Örnek Yaşamıyla Anıldı"
"Bir Halkbilimciyi Anmak: Sedat Veyis Örnek".

CİLT 08

2015⁴

M. Mahzun Doğan, "Sessizlik Suikastini Yırtmak"
Doğan Hızlan, "Çok Yönlü Bir Halkbilimci"
Tekin Şener, "İlhan Başgöz'le Sivas'ta İki Gün"

⁴ 2015 yılında TÜBİTAK SOBAG 114576 Sedat Veyis Örnek Sözlü tarih, Biyografi ve Belgelik çalışması projesi kapsamında hazırlanarak yayımlanan Folklor/Edebiyat Dergisi Sedat Veyis Örnek Özel Sayısı'nda Sedat Veyis Örnek üzerine 25 yeni yazı yayımlanmıştır. Dergide yer alan yazıların tamamı bu e-metne ekli olarak 5 Haziran 2016 tarihinden itibaren yayımlanacaktır.

Ahmet Özdemir, "Sedat Veyis Örnek"
Sirel Ekşi, "Eskilerden Bir Yaprak"
Doğan Hızlan, "Sedat Veyis Örnek Anılıyor"
Nevin Halıcı, "Sedat Veyis Örnek'in Anısına"
"Folklor Edebiyat Dergisi Sedat Veyis Örnek Özel Sayısı Buluşması Programı Gerçekleştirildi"
"Sedat Veyis Örnek, Folklor/Edebiyat'ın Özel Sayısına Konu Oldu"
"Folklor Edebiyat Dergisi Sedat Veyis Örnek Özel Sayısı Buluşması Programı Gerçekleştirildi"
Doğan Hızlan, "Çok Yönlü Bir Halkbilimci"
"Folklor/Edebiyat Dergisi- Sayı 82"
"Sedat Veyis Örnek Folklor/Edebiyat'ın Özel Sayısına Konu Oldu"
Yakup Kadri Bozalioğlu, "Sedat Veyis Örnek"
Serpil Aygün Cengiz, "Ankara'nın Önemli Değerlerinden Sedat Veyis Örnek"
Ahmet Özdemir, "Folklor/Edebiyat Dergisi Özel Sayısı"
"Folklor Edebiyat Dergisinin Sedat Veyis Örnek Adına Hazırlanan 82. Sayısı Çıktı"
"Folklor-Edebiyat Dergisi Sedat Veyis Örnek Özel Sayısı"
"UKÜ'nün Uluslararası Hakemli Dergisi Folklor/Edebiyat'ın 82. ve Özel Sayısı Çıktı"
Yakup Kadri Bozalioğlu, "Sedat Veyis Örnek"
Göktañ Ay, "Sedat Veyis Örnek ve Almanya'dan Kalanlar"
Nail Tan, "Folklor Edebiyat Dergisinin Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek Özel Sayısı Üzerine"
Göktañ Ay, "Bu Nasıl Seçilmiş Pop 20?!"
Metin Turan, Serpil Aygün Cengiz, "Sedat Veyis Örnek'i Vefatının 35. Yılında Yeniden Hatırlamak"
"UKÜ'nün Uluslararası Hakemli Dergisi Folklor/Edebiyat'ın 82. ve Özel Sayısı Çıktı"
Göktañ Ay, "Sedat Veyis Örnek'in Almanya İzleri..."
"UKÜ'nin Yayın Organı Derginin Özel Sayısı Çıktı"
Ahmet Say, "Türkiye'de Folkloru 'Bilim' Kılan"
Göktañ Ay, "İmanlı İnsan ve Temizlik"
M. Mahzun Doğan, "En Kısa Gündüzde 'Siyah Sıcak Güneş'..."
M. Mahzun Doğan, "Sokaklar, Adlarından mı İbarettir Yalnızca?"

İÇİNDEKİLER⁵

(Metnin Yazar[lar]ının Soyadına Göre)⁶

A

- Acaroğlu, Türker 1981 “Örnek Bir Bilim Adamını Yitirdik”
Ağaoğlu, Adalet 2004 Damla Damla Günler
Akbal, Oktay 1980 “Ölümler ve Biz”
Akpınar, Turgut 1994 “Anadolu’da Yörüklerde de Rastlanan İlginç Bir Âdet Bebeklerin Kafatasına Yeni Bir Şekil Verme”
Ali Hikmet (Hilmi Yavuz) 1971 “Kitaplar - Etnoloji Sözlüğü”
Alkan, Ahmet Turan 1996 “Bir Biyografi Denemesi”
Aslankara, Sadık 2007 “Yaratıcı Drama’yla Halkların Doğum-Düğün-Ölüm Kültürünü Süzmek”
Aslanoğlu, İbrahim 2006 “Sedat Veyis Örnek”
Asna, M. Alâeddin 1974 “Nereye Kadar Uygurluk”
Atasoy, Okşan 1976 “Olaylı Folklor Kongresinin Ardından”
Atasoy, Okşan 1976 “Uluslararası Folklor Kongresi Programından İki Bilim Adamının Çıkarılması Protestolara Yol Açtı”
Ay, Göktan 2015 “İmanlı İnsan ve Temizlik”
Ay, Göktan 2015 “Bu Nasıl Seçilmiş Pop 20?!”
Ay, Göktan 2015 “Sedat Veyis Örnek ve Almanya’dan Kalanlar”
Ay, Göktan 2015 “Sedat Veyis Örnek’in Almanya İzleri...”
Ay, Lütfi 1965 “1 Piyas Gördüm”
“Ayın Olayları” 1969
“Ayın Olayları” 1970
“Ayın Olayları” 1978
“Ayın Olayları” 1974
“Ayın Olayları” 1974
“Ayın Olayları” 1975
“Ayın Olayları” 1976
Aygün Cengiz, Serpil, 2015 “Ankara’nın Önemli Değerlerinden Sedat Veyis Örnek”

B

- Balaman Ali Rıza ve Kongar, Emre 1999 “Sedat Veyis Örnek”
Balaman, Ali Rıza 1978 “Türk Halkbilimi Sedat Veyis Örnek”
Balaman, Ali Rıza 1981 “Halkbilimci Sedat Veyis Örnek’in Ardından”
Bali, Muhan 1983 “Folklor ve Halk Edebiyatı Araştırmalarında Yeni Yaklaşımlar”
Binyazar, Adnan 1968 “Pirinçler Yeşerecek”
Binyazar, Adnan 1969 “Yeni Türk Tiyatrosu [Ali Püsküllüoğlu]”
Binyazar, Adnan 1969 “Ankara’da Tiyatro”
Binyazar, Adnan 1969 “Yeni Türk Tiyatrosu”
Binyazar, Adnan 1972 “1971’de Deneme- Eleştiri- İnceleme”
Binyazar, Adnan 1980 “Sanatçı, Bilim Adamı, Sedat Veyis Örnek’i Yitirdik”
Binyazar, Adnan 1980 “Sedat Veyis Örnek’in Son Kitabı”
“Bir Halkbilimciyi Anmak: Sedat Veyis Örnek” 2014

⁵ Bu kitapta yer alan yazılar yayımlandıkları mecradaki özgün biçimleri korunarak derlemeye dahil edilmişlerdir, dolayısıyla metinde sayfa numarası yoktur. Her metnin başında ilgili yazının tam künyesi bulunmaktadır. Aranılan yazıya kolayca ulaşabilmek için o yazıya dair “İçindekiler” bölümündeki bilgilerden seçilen sözcükler kullanılarak metnin taratılması ilgili yazıya ulaşılmasını sağlayacaktır.

⁶ Sedat Veyis Örnek hakkında yayımlanan yazılar için “İçindekiler” şeklinde iki ayrı indeks hazırlanmıştır: “Metnin Yazar[lar]ının Soyadına Göre” ve “Metnin Yayımlandığı Yıla Göre” (bu indekste cilt numarası ayrıca belirtilmiştir).

Bozalioğlu, Yakup Kadri 2013 "Vefatının 32. Yıldönümünde; Halkbilimci- Araştırmacı- Yazar- Oyun Yazarı- Çevirmen Türk Halkbilimi Konusundaki Araştırmalarıyla Tanınmış Bilim Adamı Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'i Hatırlamak"

Bozalioğlu, Yakup Kadri 2015 "Sedat Veyis Örnek"

Bozalioğlu, Yakup Kadri 2015 "Sedat Veyis Örnek"

Bozkurt, Sahil 1996, "Cumhuriyet Tiyatrosunda Oyunlara Yansıyan Töresel Ögeler"
"Büyük Düşüncelerle Genç Bir Profesör"

C

Canda, M. Şerefettin 1980 "Geleneksel Kültürümüzde Çocuk"

Ç

Çağdaş, Haluk 1980 "Sedat Veyis'te Öldü"

Çağdaş, Haluk 2012 "Genç Yaşta Yitirdiğimiz Sanatçı ve Bilim Adamı Sedat Veyis Örnek"

Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü Tiyatro Öğrencileri 1989 "Ölüm – Doğum – Düşün" (Broşür)

D

Dağlarca, Fazıl Hüsnü 1981 "Sedat Veyis Örnek Üstüne"

Demir, Remzi, Doğan Atılğan 2008 "Sedat Veyis Örnek (1927-1980)"

Dizdaroğlu, Hikmet 1959 "Yeni Hikâyeler"

Doğan, M. Mahzun 2014 "Radyo Tiyatrosu Ölmemeli",

Doğan, M. Mahzun 2014 "Sedat Veyis Örnek'i Anımsamak"

Doğan, M. Mahzun 2015 "Sessizlik Suikastini Yırtmak"

Doğan, Nihat 1980 "Bir Demet Çiçek Sedat Veyis Örnek'e"

Dörtlemiz, Öğsev 2008 "Manuh mu Sever?"

E

Ekmekçi, Mustafa 1980 "Çeşitleme"

Ekşi, Sirel 2015 "Eskilerden Bir Yaprak"

Emre, Gültekin 2011 "Dağlarca'nın Portre Şiirleri ya da Ağıtları"

Erden, Erden 1981 "Kültürümüzün Atardamarlarını Yıkamalıyız"

Erginer, Gürbüz 2004 "Bir Halkbilimcinin Gözünden Ölüm"

F

Fişek, Kurthan 2014 "Denize düşen yılanı sarılır, ama denizler dalgalanmadan durulmaz!"

"Folklor-Edebiyat Dergisi Sedat Veyis Örnek Özel Sayısı" 2015

"Folklor Edebiyat Dergisi Sedat Veyis Örnek Özel Sayısı Buluşması Programı Gerçekleştirildi"
2015

"Folklor Edebiyat Dergisi Sedat Veyis Örnek Özel Sayısı Buluşması Programı Gerçekleştirildi"
2015.

"Folklor Edebiyat Dergisinin Sedat Veyis Örnek Adına Hazırlanan 82. Sayısı Çıktı" 2015

"Folklor/Edebiyat Dergisi- Sayı 82" 2015

G

Gökalp Alpaslan, G. Gonca 2006 "Modern Edebiyatta Sözlü Kültür Etkisi"

Günay, Muhlis 1981 "Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek İçin"

Gürel, Ahmet Turan 1951 "Mektup"

Güvenç, Bozkurt, Gencay Şaylan, İlhan Tekeli ve Şerafettin Turan 1994 "Kültür Bakanlığı'nın Kültür Siyaseti (1979)"

H

"Haberler: Türk Dil Kurumunca Düzenlenen Konuşmalar Dizisi" 1980

Halıcı, Nevin 2015 "Sedat Veyis Örnek'in Anısına"
"Halkbilimin Öncüsü Sedat Veyis Örnek Anıldı" 2014.
"Halkbilimin Öncüsü Sedat Veyis Örnek Ankara Üniversitesi'nde Anıldı" 2014
"Halkbiliminin Kaybı: Sedat Veyis Örnek" 2002
Hekimoğlu, Müşerref 1982 "Bir Ödül Töreninden İzlenimler"
"Hemşehrimiz Sedat Veyis Örnek'i Kaybettik" 1980
Hınçer, Bora 1975 "Yüzyılımızın Büyük Folklor Olayı"
Hınçer, İhsan 1975 "I. Uluslararası Folklor Kongresi"
Hızlan, Doğan 1980 "Ağzı Avşar Elması Yavrum"
Hızlan, Doğan 2001 "Geleneksel Kültürümüzde Çocuk"
Hızlan, Doğan 2014 "Ankara'da İki Önemli Sempozyum"
Hızlan, Doğan 2014 "Ankara'da İki Önemli Sempozyum"
Hızlan, Doğan 2015 "Çok Yönlü Bir Halkbilimci"
Hızlan, Doğan 2015 "Çok Yönlü Bir Halkbilimci"
Hızlan, Doğan 2015 "Sedat Veyis Örnek Anılıyor"

İ

İlbas, Mehmet Hâdi 1951 "Cebeci"

J

Jabinski, Marin (Жабински, Марин) 1979 "Семинар на младите етнографи и фолклористи от балканските страни"

K

Kaftancıoğlu, Ümit 1978 "Halkbilim'de Don Islatmadan Balık Tutmak"
Kandaş, Kemal 1975 "Yanlış-Doğru"
Karaalioğlu, Seyit Kemal 1994 "Örnek, Sedat Veyis (1928)"
Karadeli, Vedat 1980 "Sedat Veyis Örnek"
Kazantzaki, Galatea 1971 "Adalet Kaçağı" (Çev.: Ahmet Yorulmaz)
Kongar, Emre 1980 "Bir Bunlu Cumartesi Daha"
Koz, M. Sabri 2014 "Sivas Folkloruna Emek Verenlerden..."
Kutlu, M. Muhtar 2003 "ÖRNEK, Sedat Veyis (1929-1980)"

M

Magneralla, Paul J. - Türkdogan, Orhan 1977 "Türk Sosyal Antropolojisinin Gelişimi"
Mahiroğulları, Adnan 1994 "Dünden Bugüne Zara, Sivas"
Makal, Mahmut 2008 "Yaşar Nabi Köy Enstitülerinin Yanındaydı"
Mutlu, Mustafa 1976 "Karagöz Yarışması ve Metin Özlen'le Bir Konuşma"

N

Nahya, Zümrüt 1983 "Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek"
Nutku, Özdemir 1981 "Sessizlikte Ölen Bilim Adamı"
Nutku, Özdemir 1982 "Sedat Veyis Örnek"
Nutku, Özdemir 1983 "Cumhuriyet Tiyatrosu"

O

Oral, Zeynep 1980 "Sedat Veyis Örnek, Bir Yaşam Boyu Türk Halk Bilimi"
Oral, Zeynep 1982 "Yaşasın Tiyatro"

Ö

"Örnek Örnek Yaşamıyla Anıldı" 2014
Özcan, A. Şerif 1980 "Örnek İnsan, Sedat Veyis Örnek"
Özdemir, Ahmet 2015 "Folklor/Edebiyat Dergisi Özel Sayısı"

Özdemir, Ahmet 2015 "Sedat Veyis Örnek"
Özdemir, Emin 1972 "1971'de Dilimiz"
Özen, Kutlu 1980 "Sivas Folkloruna Gönül Verenler" (Daktilo metin)
Özen, Kutlu 2009 "Sivas İlindeki Folklor Araştırmaları (1927-2008)"
Özen, Kutlu, 1991 "Ölümünün 10. Yılında Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek"
Özertim, Sami N. 1968 "Yeni Kitaplar"
Özertim, Sami N. 1969 "Yayınlar Arasında"
Özgentürk, Işıl 2013 "Kız Dedikleri de Bir Kancık"
Özkırmılı Atilla 1972 "Anadolu Folklorunda Ölüm"
Özkırmılı, Atilla 1976 "Kitap... Kitap... Kitap... Kitap..."
Özön, Nihat M., Baha Durder 1967 "Sedat Veyis Örnek"
Özsezgin, Kaya 1980 "Gerçek Bir Halkbilimcinin Ardından"
Öztürk, Nurettin 2006 "Edebî ve Sosyal Boyutuyla Modern Türk Edebiyatında Tipler"

P

"Prof. Sedat Veyis Örnek anıldı" 1990
"Profesör Veyis Örnek Şehrimize İncelemeler Yapmak Üzere Şehrimize Geldi" 1975

S

Sanlı, Sevgi 1980 "Dolu Dolu Yaşamış Bir Bilim Adamı"
Samurçay, Neriman 1981 "Geleneksel Kültürümüzde Çocuk"
Saraç, Tahsin 2013 "Yaz Kırığı"
Say, Ahmet 2015 "Türkiye'de Folkloru 'Bilim' Kılan"
"Sedat Veyis Örnek" 2004
"Sedat Veyis Örnek" 1964
"Sedat Veyis Örnek" 1983
"Sedat Veyis Örnek" 1987
"Sedat Veyis Örnek" 1990
"Sedat Veyis Örnek" 1993
"Sedat Veyis Örnek" 2004
"Sedat Veyis Örnek" 2006
"Sedat Veyis Örnek" 2007
"Sedat Veyis Örnek, Fakültesinde Anılacak"
"Sedat Veyis Örnek Folklor/Edebiyat'ın Özel Sayısına Konu Oldu" 2015
"Sedat Veyis Örnek, Folklor/Edebiyat'ın Özel Sayısına Konu Oldu" 2015
Söyler, Halil 2009 "Sayın Hüsamettin Gürsoy'a Dilekçemdir"
"Su ve Sucular" 1965
Sümbüloğlu, Vahap 1999 "Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek"
Sümbüloğlu, Vahap 2001 "Örnek Hoca, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek"

Ş

Şener, Sevda 1971 "Çağdaş Türk Tiyatrosunda Ahlâk Ekonomi Kültür Sorunları"
Şener, Sevda 1972 "Çağdaş Türk Tiyatrosunda İnsan"
Şener, Sevda 1981 "Sedat Veyis Örnek'in Oyun Yazarlığı"
Şener, Sevda 1993 "Cumhuriyet Dönemi Tiyatrosunun Bir Aydın Yazarı: Sedat Veyis Örnek"
Şener, Tekin 2015 "İlhan Başgöz'le Sivas'ta İki Gün"

T

"Terim Sözlüklerimizden Örnekler: Sedat Veyis Örnek: Budunbilim Terimleri Sözlüğü" 1975
Taner, Haldun 1981 "Acımasız Martin Yitirdikleri"
Turan, Metin 1998 "Aramızdan Ayrılışının 18. Yılında Ülkesine Akan Bir Yıldız: Sedat Veyis Örnek"
Turan, Şerafettin 1980 "Sedat Veyis Örnek İçin"

Turan, Metin – Aygün Cengiz, Serpil 2015 “Sedat Veyis Örnek’i Vefatının 35. Yılında Yeniden Hatırlamak”

U

Ugan, M. Nevzat 1950 “İki Yılbaşı” (Arkadaşım Veyis Örnek’e)

“UKÜ’nin Yayın Organı Derginin Özel Sayısı Çıktı” 2015

“UKÜ’nün Uluslararası Hakemli Dergisi Folklor/Edebiyat’ın 82. ve Özel Sayısı Çıktı” 2015

“UKÜ’nün Uluslararası Hakemli Dergisi Folklor/Edebiyat’ın 82. ve Özel Sayısı Çıktı” 2015

Uyguner, Muzaffer 1972 “Anadolu Folklorunda Ölüm Üzerine”

Y

Yıldırım, Mehmet Ali 2009 “Sedat Veyis Örnek”

Yıldız, Ömer Cahit 1980 “Sedat Veyis Örnek”

“Yitirdiklerimiz, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek” 1980

“15 Günün Olayları” 1964

Ugan, M. Nevzat 1950 “İki Yılbaşı” (Arkadaşım Veyis Örnek’e), *Sivas Hakikat Gazetesi*, 17 Ocak, Sayı 314, 3.

iki Yılbaşı

Yazan: M. Nevzat Ugan

Arkadaşım Veyis Örneğe

Yıl 19..

Senenin son günü, kar lapa lapa yağıyor. Va kit ikindi üzeri, halkın büyük bir kısmı kendi çapında yapacağı eğlen ce için yılbaşı hazırlıkla r ile meşgul.

Bazıları gece gidece ği balo için hazırlanmış simokinini almak üzere terziye uğruyor. Bir kıs mı gece vakitlerini daha kolay öldürebileceği ze habiyle, gelecek misafir lerine ufak tefek eğlen celikler almakla meşgul. Karın yağmasına rağmen şehir halkı bugün, dün künden daha canlı, cad de boyunca inip çıkıyor lar. Gülüp şakalaşıyor lar, sokak ortasında.

Köşe başlarında sey yar satıcıların:

— Yafa portakalı, dört yol

— Limon, gibi bağı rışları yoldan geçen ta şit arabalarının gürültü lerine karışıyor. Diğer hazırlıklarını bitirmiş olanlar berberlere uğru yorlar. Bunlar cemiyetin yüksek tabakasına men sup zengin ve nüfuzlu kimselerdir. Diğer taraf ta ayakkabısının yarısı olmayan, çıplak ayakla gezdiğine hükmedebile ceğimiz fakirler. Sarı benizleri, cılız vücutları ve ince sesleri ile bir veremliyi andırıyorlar. Gelenden geçenden para istiyorlar. yardım talep ediyorlar. Sönük sesleri ni gürültüden işitmeyen ler veya işitmemezlikten gelenler var.

Yavaş yavaş karanlık ortalığı istila etmekte dir. Vitrin ışıkları yanan bir mücevherci dükkanı önünde iki kişi konuşu yorlar:

— Üzerindeki fiat 2500 liramı?

— Beğenebilir mi der sin?

— Bana niçin soru yorsun, onu benden da ha iyi sen bilirsin, Ni şanlına bir yılbaşı hedi yesi olabilir.

— Fiat düşük gibi geli yor bana, beğenmemesi ihtimalinide unutmamalı

Şaşılacak şey, bir ai lenin senelik geçimini teşkil edecek bu parayı küçümsemek. Hala fiatın düşüklüğünde ısrar edi yor.

Şimdi caddelerde de minki faal hayattan eser yok. Yalnız bazı erken alkol almış şahıslar muh telif istikametlere gidi yorlar.

Birkaç talebe arkadaş yılbaşını beraber geçir mek için sözleştiğimiz Sedatların evinde toplan dık. Ev sahibiyle birlik te on kişi olmuştuk. Oda da henüz tanışmadığı mız bazı arkadaşların çekingenliği yüzünden doğan resmiyet devam ediyor. Monoton bir at mosfer.

Neş'eli ev sahibimiz bunu anlamış olmalıki:

— Niçin susuyorsunuz konuşunuz, yüksek sesle konuşunuz ki, birinizin söylediğini diğerlerimiz de duyabilsin. Hani bu gün birer yaş daha bü yüyor ve yaşayacağımız yıllardan birisini daha geride bırakıyoruz. Ece lin nefesi daha.... Hayır hayır daha çok yaşaya cağız. Bir arkadaşımız henüz gelmemekle bera ber ben, hepinize hoş geldiniz diyerek, müsa ade ederseniz kısa bir konuşma yapacağım.

— Devam Edecek —

Ugan, M. Nevzat 1950 “İki Yılbaşı” (Arkadaşım Veyis Örnek’e), *Sivas Hakikat Gazatesi*, 18 Ocak, Sayı 315, 3.

iki Yılbaşı

Yazan: M. Nevzat Ugan

Arkadaşım Veyis Örneğe

(Dünkü sayıdan Devam)

Sözlerine başlamak üzereyken, birden kapı çalındı. Sedat kapıyı açmak için dışarı çıktı. Odada çit yok. Sinok uçsa kanat çırpışlarının sesi duyulacak. Salonda odaya yaklaşan ayak sesleri kapı açıldı. Önde on üç yaşlarında sarışın sevimli bir çocuk Arkasından ablası olduğunu sonradan öğrendiğim sarışın yeşil gözlü güzel bir kız. Daha evvel aramızda bulunan üç kız arkadaş yeni gelen misafire mütecessis nazarlarla gıpta ile baktılar. Arkadan Sedat girdi. Ne kadar değişmişti, bir dakikanın içinde. Yüzüne kan vücudu na hareket gelmişti. Bana birazda güzelleşmiş gibi geldi. Her halde son misafirin gelmesinden fazlasile memnun olmuştu.

Yarım kalan konuşmasını tamamladı. Zaman ilerledikçe odadaki resmiyet havası yerini samimiyete terk ediyordu. Tanışmadıkları mızlada senli benli olmuştuk. Arkadaşlarımızdan hemen hepsi ayrı, ayrı fıkralar, gülünç mevzulu hikayeler ve hatıralarından en heyecanlı geçirdikleri anları anlattılar. Bir aralık Sedat:

— Arkadaşlar müzik ruhun gıdasıdır. Biraz da müzik istemez misiniz? Hepimiz birden isteriz, isteriz diye bağırdık.

Radyoyu açtık, bizi tatmin etmedi. Pikapta pilak çalmağa başladık. Alaturke, alafiranga, türkü, şarkı tango vals.

Ev sahibimiz bizleri memnun etmek için elinden geleni yapıyor. İşte yeni çalınan "Çadırımın üstüne şıp dedi damla" şarkısına ayak uydurarak oynuyor. Bizler katıla katıla gülüyoruz.

Aradan biraz zaman geçtikten sonra bir arkadaşın pikaba koyduğu tango pilağıyla herkes harekete başladı. Sedat biraz tereddüt anı geçirdikten sonra, son ziyaretçi yeşil gözlü Nalan'a doğru ilerledi.

Önünde eğilerek: — Bu tangoyu bana lütfeder misiniz? dedi.

Genç kız ürkek nazlarla küçük kardeşini süzdü, sonra kalktı.

Beraber dönmeğe başladılar. Küçük çocuğun bakışları ablasıyla dans eden Sedatın üzerinde durmadan geziyordu. Çiftler zararsız dans ediyorlardı, Plak hala dönüyor.

"Ne kadar baksam doyamam beni yakan gözlerine"

Herkes yerine oturmuş, saat 23.30 u bulmuştu. Konuşulan mevzu ortak üç biletimize isabet edecek ikramiyelerle yapacağımız şeylere ait. Arkadaşlardan birisi şöyle bir fikir ileri sürmüştü:

— Şehrin yakınında kuracağımız kampta güzel ve kısa dahi olsa herkesin gıpta edeceği bir hayat geçiririz. Da

Ugan, M. Nevzat 1950 “İki Yılbaşı” (Arkadaşım Veyis Örnek’e), *Sivas Hakikat Gazetesi*, 19 Ocak, Sayı 316, 3-4.

iki Yılbaşı

Yazan: M. Nevzat Ugan

Arkadaşım Veyis Örneğe

—Dünki sayıdan devam—
ha neier, neler...

Saat 24 e yaklaşıyor
Radyoyu açtık, Sipiker
sait çelebi güzel güzel
konuşuyor.

Geçmiş yılbaşlarından
biletlerine ikramiye çık
mayanların müteessir ol
maması için tatlı tatlı
hasbihal ediyor.

Biletler çekildi. Saat
yeni günde dakikalarla
zaman katediyor.

Artık yeni yılda yaşı
yoruz. 19.. ün atmosfe
ri içinde, yeni yılın ha
vasını teneffüs etmek
bahtiyarlığına kavuşmuş
mesut kimseleriz.

Biletlerimize bir şey
çıkmadı, ama ne kıyme
ti var. Hayal apartıman
ları kurdukya, yeter.

Önümüzdeki yılbaşını
beraber geçirmeğe söz
vererek, felekten bir gün
çaldığımızı iddia ederek
ayırılıyoruz.

Bize iyi bir gece ge
çirttiren nüktedan ev sa
hibimiz Sedadın sempa
tik yüzü sanki karşımda
kulağımda onun sesi ha
fızamda Nalan ve Se
dat...

Yeni yılın bir günün
de yolda Sedatla konu
şarak ilerliyoruz. Ben
bir aralık:

— Sedat, yeşil gözlü
Nalan hanımdan ne ha
ber, emir ol bir defa
olsun görmedim, Yoksa
burada değilmi?..

Birden ciddileşti, kaş
larını çattı.

— Bırak canım şu
mevzuu, konuşacak şey
mi yok...

— Ne o, bilmeksizin
yaranamı dokundum,

— Yok canım.

— Öyleyse,

— Hatırlamak istemi

yorum.

— Beni aldatamazsın
Sedat, onu seviyorsun,
hem bambaşka bir aşk
la, geçen yılbaşını unut
madım, anlıyormusun.

O hemen bir çok ak
törlerin yapamadığı meş
hur masum tavrımı takı
narak:

— Sen beni anlıyama
mışsın dostum. Ben hiç
sevebilirmiyim.. dedi.
Mevzuu değiştirdik.

Aradan tam 364 gün
geçti. Neş'eli, neş'esiz,
sevinçli ve açıkli günler..

Şehir halkı geçen yıl
ki gibi bugünde diğer
günlere nazaran daha
faal. Ortalıkta gene bir
canlılık var. Herkes ken
di işinde. Yalnız hava
değişik. Lapa lapa kar
yerine yağmur çiseliyor.

Gene Sedatların evin
deyiz.

Arkadaşlarımızın hep
si tamam. Yalnız geçen
yıl gibi Nalan hala gel
memişti.

Arkadaşlarla hasbihal
ederek vakti öldürmeğe
çalışıyoruz. Ben bir ara
lık Sedada: — Ufak bir
konuşma yaparak gece
mizi açsana, ne bekliyor
sun canım, Nalan'da her
halde şimdi gelir.

Baktı, gözleri bir has
tanın bakışları kadar
ölgün, yüzü bir veremli
nin rengi kadar sarı.
Şaşırdım.

Uzun uzun düşünmem
rağmen bir şeycikler da
hi anlıyamadım. Tekrar
ikinci bir soru sormaya
da cesaret edemedim.
Ne oluyordu, onu bu ka
dar bedbaht eden nesne
ne idi.

Köşede başbaşa vere
rek bir kaç arkadaş
gizli gizli konuşuyorlar

Hikaye

(Baş Sa. 3 de)

di. Kulak misafiri olduğum zaman her şeyi anlamış düşüncem zail olmuştu. Evet ondan bahsediyorlardı; Nalandan. Bundan 15 gün evvel genç bir doktorla nişanlanmış iki tarafın aileleri yılbaşını geçirmek için Nalanlara toplanacaklarmış. Bittabi gelececekti.

Zaman ilerledikçe, Arkadaşların neş'eleri çoğalıyor. Ben ve Sedat okadar durgunuzki. Ne yapacağını bilmeyen insanların şaşkınlığı var üzerimde. Sedadı ne kadar sevdiğimi şimdi daha iyi idrak edebiliyorum.

Bir an evvel gitmek bu sıkıcı havadan kurtulmak için çırpınıyorum. Fakat Sedadı bu vaziyette bırakmak işime gelmiyor. Ne yapabilir dim.

Benimle arkadaşlarımla, geçen yılbaşıyla bu ikinci yılbaşı arasındakadar ne kadar bariz bir fark var.

Sedadın aşırı rahat sızlığını görerek bu gecenin geçen yılbaşı gibi geçemeyeceğini anladım. Arkadaşlara bunu uygun bir lisanla anlattım. Bunun üzerine arkadaşlar

da müteessir oldular, ama elden ne gelirdi. Biletlerimizi dinlemeden yeni yıla girmeden, havalı apartmanlarımızı kuşramadan ayrıldık.

Hayalimde Nalan ve tanımadığım nişanlısı genç doktor. Diğer tarafta ölü gözlerine benzeyen gözlerle Sedat. Sanki fısıldar gibi konuşuyor.

"Sen beni anlıyama mışsın dostum. Ben hiç sevebilirmiyim?"

(SON)

İlmi bah'ler

(Baş Sa. 3 de)

müesseseye göndermişlerdir. Zamanla goriatrics ilminde ileri araştırma çalışmaları için daha fazla kolaylıkla sağlanacaktır. Bununla beraber şimdiden çığır açan isvort müessesesinde birçok ihtiyarlar yardım görmüş ve hayata karşı cesaretlendirilmişlerdir.

Bayındırlık bütçe

(Baş Sa. 1.1)

bütçesini tetkike başlamıştır. Bu münasebet muhtelif suallere cevap veren Bayındırlık bakanı Şevket Adalan yıl yol, köprü ve deniz yolları inşaatı için bütçeye fazla ödenek koymadığını söylemiştir. Bakan ayrıca toplantıda Türkiye'nin yolları su tesisleri hakkında da

İlbas, Mehmet Hâdi 1951 “Cebeci”, *Sivas Hakikat Gazetesi*, 19 Şubat, Yıl 2, Sayı 710, 3.

CEBECİ

(VEYİS'e)

Sen başkasın;
Senin yerin başka Cebeci!
Yolların kavaklı;
Talebe dolu yolların.
Sen varsın Cebeci
Dudağında onların
Onlarda sen
Sende onlar.
Yâr Cebeci! Cebeci yâr!
İlk kaldığım gece kondu
Ve sevgili fakültem
Delice sevdiğim kız

Cebecide

Ben Cebecide;

Gönlüm Cebecide

Rüzgâr[eser Kavaklarda rüzgâr!

İçimde seb;

Kederin neşen

Benim Cebeci

Canım Cebeci

Mehmet Hâdi İlbaş

Gürel, Ahmet Turan 1951 “Mektup”, *Sivas Hakikat Gazetesi*, 5 Mart, Yıl 3, Sayı 724, 3.

M E K T U P

Sedat Veyis Örnek'e

Şimdi nerdeyiz, bilirmisin?
Bunları, nerde düşündük,
Ne yolda, ne pasta salonunda
Öyle bir yerde durduk ki,
Çivilenircesine...
Bilmezsın...
Tam, saatin dibindeyiz,
Şu mahut saatin, canım.
Seni düşünüyor, seni anıyoruz...
Nerdesin..
Hatıralarınla bulduk, Teselli
Her şey, yerli yerinde
Zaman dururcasına şöyle:
Ne bir adım ileri, yelkovan,
Ne bir adım, geri, akreb
Bu, saattende belli
Tam, dördü gösteriyor, saat
İLONKA'nın saati...
Sen bu saati bilirsin,

Ahmet Turan GÜREL

Dizdaroğlu, Hikmet 1959 “Yeni Hikâyeler”, *Varlık Dergisi*, 15 Ocak, Sayı 494, 12.

“Sedat Veyis Örnek” 1964 *Türk Tiyatrosu İstanbul Şehir Tiyatrosunun Dergisi*, Yıl 34, Sayı 360, 17-18.

1931 de İstanbul'da doğdu. Bursa Kız Lisesini bitirdikten sonra yüksek öğrenimini yaparken evlenip Adana'ya yerleşti. 12 yıldır Adana'da çeşitli sosyal faaliyetlerde çalışmaktadır. Üç çocuklu bir ev kadını olup amatör yazardır. İfadesine göre tiyatroyu çok sever. «Haremde» oynanan ilk piyesidir. Bundan önce yazdığı oyunlar onun için birer deneme olmaktan ileri gidememiştir.

SEDAT VEYİS ÖRNEK

1928 yılında Zara'da doğdu.

Liseyi Sivas'ta bitirdi.

1935 yılında İlahiyat Fakültesinden mezun oldu.

Kore'de yedek subay olarak bulundu.

Almanya'da, Tübingen Üniversitesinde Dinler Tarihi ve Etnoloji sahasında doktora yaptı.

1961 den beri Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesinde Etnoloji Asistanı olarak çalışmaktadır.

Çeşitli dergilere hikâyeler yazdı, çeviriler yaptı.

«Tel Örgüleri» adlı hikâyesi geçen yıl Avusturya'da çıkan Neff-Anthologie'nin «Çağdaş Dünya Edebiyatı Savaş Hikâyeleri» serisinde yayımlandı.

Ankara Devlet Tiyatrosunda 1962 yılında T. Dorst'tan çevirdiği «Sur Dibinde», 1964 yılında da S. Mrozek'ten çevirdiği «Polisler» adlı oyunlar oynandı.

«Kurt» ilk oyunudur.

Kore Savaşı ile ilgili yeni bir oyun üstünde çalışmaktadır.

KURT

Oyun 3 Perde

Yazan : Sedat Veyis Örnek

Sahneye Koyan : Ergun Köknar

Dekor : Bülent Erbaşar

Çıracı	Engin Akçelik
Çarkçı	Turhan Göker
Çavuş	Feridun Karakaya
Ocakçı	Sait Ergenç
Halil Ağa	Agâh Hün
Kör Bekir	Uluer Süer
Nalbant	Kadri Ögelman
I. Delikanlı	Unal Başaran
2. Delikanlı	Doğan Sevsevil
Irıza	Dinçer Çekmez
Kadın	Fethiye Sezer
Yunus	Ali Serttaş
Durmuş	Engin Şenkan
Köylüler	Turgut Arseven-Engin Gürmen

“15 Günün Olayları” 1964 *Varlık Dergisi*, 15 Kasım, Sayı 634, 2.

“Su ve Sucular” 1965 *Su Dergisi*, Kasım, Yıl 5, Sayı 27, 12-13-23.

SU VE SUCULAR

1960 Eylülüydü. Afyon Sokağa girip çıkanların sayısı, bir kaç kişi ile de olsa artmıştı. Afyon sokak artık, yalnızca, kuyumcuların, levhacıların gömlekçilerin berberilerin ve müretteplerin sokağı değil, düşünenlerin düşünmek isteyenlerin de sokağı olmuştu. Bunların içinden biri «Madem ki, bizler bu ulusun bu Anadolu'ya verdikleriydik, ve de beynimiz vardı, yüreğimiz vardı, gerekmezmiydi ki bizde O'na birşeyler verelim. O'nun tükenmiş bağına SU gibi işliyen, SU gibi ulaşan, bir şeyler. Artık kalemin, emeğin, sevginin oluklarını çevirmeliydik, yüzyıllar boyunca, bilime, ilgiye, gerçeğe susamış bu topraklara, SU-ca dökülmeliydik.» di-yordu. Bugün biri, yarın bir başkası, öyleya diyordu, doğruya diyorlardı. Bu biri, bir başkası, çoğa varmadan yedi kişi olmuştu. Selâhattin Gümüş, Metin Taşkın, Galip Terim, Ekrem İşeri, Sadettin Çekinmez, Kadim Şahin, Hazım Zeyrek yedilisi. Artık Afyon sokak, bir yürek gibi işliyordu. Artık SEBAT MATBAASI, bir otağ olmuştu. Bir yediler otağı. Şiir örüp, sevi dokuyanlar otağı. Artık hep birden diyorlardı, di-

Derginin her çıkışında, SUCULAR, büyük bir mutluluk duyar, o gün mutlaka buluşur, derginin baskı ve mizanpaj eleştirmesini yapar, gelecek sayı için alınması gerekli tedbirleri gözden geçirirlerdi.

Yukardaki resim, böyle bir anı göstermektedir. Soldan sağa, Sadettin Çekinmez, Hazım Zeyrek, Kadim Şahin.

yeceklerini. Getirin cebinizde ne varsa paralarınızı, çevirin kalemlerinizi, soyunun yüreklerinizi, döndürün kolu. Tipolar bundan böyle birazda paradan yana değil, ülkeden yana çalışsın diyorlardı. Mutlu ydu artık yedilerin yedisi birden. Sözler hep bir musluktan akıyor, gönüller, hep bir çanakta toplanıyordu.

Ne yüce şeydi şu birlik. Diz vurulup bir artezyen fişkörtülmüş gibiydi, bozkırdan. Hiç ara verilmeden aylarca toplandı. Planlar çizildi, programlar, iş bölümleri yapıldı. Teknik ha-

zırlıklar, görüldü; Anadoluyu sevdiğinden, Anadoludaki, sanat ve fikir kıpırdanışlarını sevinçle karşılayacağından kuşku edilmeyen ve de adresini o gün bulabildiğimiz, üne ulaşmış yaşlı yada genç her sanatçıdan mektuplar yazılıp yazılar ve destekler istendi. Yılbaşı geçmiş 1961 Şubatı olmuştu. Önümüz bahara doğruydı. Avuçlarımızda tuttuğumuz suları artık bir uçtan, topraklaşmış Anadolu insanların, insanlarımızın, umut ülkelerine doğru salabiliydik. İşte salınıyordu... İşte TİPOnun, ince çitadan alıcısı, büyük bir hevesle, yaprakları tutuyor, bir dost eli gibi, üst üste desteliyordu. Yediler, sevinçliydi... TİPOnun başında, sevinçten bir hevenk gibi toplanmışlardı. Söylüyor, gülüyor, başarmış olmanın, mutluluğunu yaşıyorlardı.

Hiç bir iri kıyım iddiaları, yoktu yedilerin. Sadece «Kesmiyelim arkadaşlar, bu akıtılan SU-yun arkasını. Birimiz gidersek, öbürlerimiz, hepimiz gidersek birimiz nöbet tutalım, bu savacağın başında.

SU dökülüp, güvermiyen toprak var mıdır. Çaresiz bir gün, çiçekli dallar, cıvıltılı dal araları donatacaktır karşılırlı.» diyorlardı.

Sürüp gittiler yediler, bu kalkan kanatlarla bahara dek. O bahar ki; dili çözen, donmuş domurları çözen sihirli, tılsımlı mevsim. Yedileride çözdü bir yerinden. Bir yanda dört, bir yanda üç kaldılar. «Kişisel katılıklar yok, akacak SU vardır arkadaşlar» dedilerinden biri. Yatkın geldi bu söz SU Sevgisiyle dolu yüreklere. Kalktı, el tutuştu, öpüştü, SU-için, mutlu yarınlar, uzun yaşamlar dilediler karşılıklı ve ayrılıp gittiler, bir yanda kalan dörtler.

Artık iş değişmişti yedi kişinin işi üç kişiye kalmıştı. Daha çok göğüslemek gerekiyordu, güçlüklerin iri tabanlı acılarını. Ama dururmu Anadolu ırmaqları, çıkar, bir uzak dağlardan incecik ama, kıyılarına doğru büyürde büyür. Büyüdü, kıyılardan uzanan kollarla, yüreklerini tutup gönderdiler. Ceyhun A-

tuf Kansular, Dağlarcalar, İlhan Geçerler, Osman Attilalar, Halim Yağcıoğulları, İbrahim Zeki Burdurlular, Asım Bezirciler, Mehmet Seydalar, Ahmet Köksallar, Sedat Veyis Örnekler, Edip Kemaller, M. Necati Şepetçioğulları, Veysel Öngörenler, Behçet Kemaller, Bülent Haboralar, Baki Özdemirler, Oktay Akballar, Hasan Kavruklar, Sabih Şendiller, Tahir Kutsi Makaller, Şemsi Belliler, Ümüt Yaşarlar, daha daha bir çok nice genç kalemler Anadolu severleri, halk severleri, halkın özenle, yetiştirdiği, yürek dolusu insanlar. Artık korku yoktu SU - bir kez gönülden sevilip benimsemişti. Sucular mutluydu. Tam bir gönül birliği içinde, hergün, belli saatlerde buluşuyor, gece yarısına değin çalışıp, okuyor, yazıyor, araştırıyor, konuşuyor, yarının sağlam kalemelerini uçlandıрмаğa uğraşıyorlardı. Artık onların evi, SUyun yönetim evi, büyük gürültülerle çalışan, matbaalar olmuştu. Artsız arasız bu çalışmalarla yorgundular ama, diriydiler. Bir sanat mezhebinin, tadı vardı üstlerinde. Sivastan her geçen sanatçı, sanat mezhebinin şarabıyla silinmiş her kişi onları buluyor, bu gelenlerle kurulan, yüce dostlukların, sağlam temelleri atılıyordu. Geleni gideni, arıyanı soranı ile, SU, tam bir okuldu artık. Her pazar düzenlenen sanat oturumları her akşam, yapılan SU toplantılarıyla, yıllar, bir gölge hünerleriyle, evrilip, çevrilip, sürüp gidiyordu.

Ne demişlerdi baştan; «Birimiz gidersek öbürlerimiz, hepimiz gidersek birimiz, nöbet tutacağız bu savacağın başında» Son son öyle oldu sevgili okuyucular. Birer yıl arayla gitti. Sucuların ikiside. Kala kala bir ben kaldım savacağın başında. Bakalım nasıl olur..

Kaynıyan yürekler, bir garip perçin olurmuş meğer. Yırtılıp gidiyorda öbür yanları ayrılmıyor, o perçin aradan.

Olayları, o güçlü zekâ-
Devamı 23 de

BİR SÖZLÜK DENEMESİ

(Baştarafı 7. de)

hanemiz yalnız eski harfli Türkçe yapıtları gösteren geçici kataloglarını görmemiz bile yeter.

İnsan, buncak kitap adının içinde boğulacağını sanır. Oysa, sadece kitapların adlarını verir bu kataloglar.. Bir de, kilometrelerce sürüp giden kitap raflarını gözünüzün önüne getirin; ya da dalıp gidin bu sonsuz tünele..

Dünyada çeşitli tutku var. Ama, kitap tutkusu başka bir şey.. "Mani" haline getirmemek koşulu ile ne güzel tutkudur o.. "Bibliyoman" kitabın hastasıdır, onu seven değildir. Bu yüzdendir ki kitapsevere ayrı bir ad vermişlerdir: "Bibliyofil" demişlerdir.

Bana sorarsanız, M. Türker Acaroğlu'nun "Ebedî Eserler Gözlüğü"nü alın.. İki yüz kitabın özeti, bir şeydir. Bundan yoksun kalmayın.. Size de, okuldaki çocuğunuza da yarayacaktır. (3)

(1) — Baha Dürder'in "Okunacak Romanlar" adlı küçük kılavuzunu unutmak istemem.

(2) — Adnan Ötüken de, İlk zamanlarda, Radyo Kitap Saati konuşmalarını "Seçme Eserler Bibliyografyası" adı ile (ancak bir cildini) yayınlamıştı. Konularına göre sıralanan kitapları bir sözlük biçimine getirseydi belki kitap bugün de aranırdı.

(3) — İstanbul'da basılmıştır. 167 sayfa, beş lira. Kitabın sonundaki kitap ilânları bile yararlıdır.

SU ve SUCULAR

(Baştarafı 12 de.)

suyla bir burğu gibi delip, kıvamlı bir sanat hamuruyla, onu berekete ulaştıran Kadim, ince zekâsının, narin uçlu göstergesiyle sanata, bir beste getiren Sadettin, benim sağlam insan kardeşlerim, savacağın başında iki el iki ayık ama üç yürekle, Anadolunun karanlığına karşı, bir sahil feneri gibi öyle durup duracağım korkmayın.

SIVAS POSTASI

GÜNLÜK MÜSTAKİL GAZETE

Sivas ve yöresinde en çok yayın alanı olan tek gazetedir

SIVAS POSTASI

İLÂN VE REKLÂM VERENLERİN İŞLERİNDE KOLAYLIK SAĞLAR

İlân ve Reklam, Ticaretin Ruhudur.

İlân ve Reklamlarınızı SIVAS POSTASI'na veriniz

Ay, Lütfi 1965 “1 Piyas Gördüm” *Akis Haftalık Aktüalite Dergisi*, 19 Mart, 29.

Avrupa Tiyatrosu Konulu -ve projeksiyonlu - ikinci konferansı geniş ilgi uyandırmış ve ünlü tiyatro-bilgini hararetle alkışlanmıştır.

Öğrendiğimize göre Sahne ve Müzik Sanatları Danışma Kurulunun. Devlet Konservatuvarının reorganizasyonu üzerinde çalışmakta olan Eğitim ve Öğretim Komisyonu. Prof. Kindermann'ın Ankaraya gelmesinden faydalanarak, kendisiyle istişarede bulunmağa karar vermiştir. Komisyonun ricasını memnuniyetle kabul etmiş olan Prof. Kindermann büyük tecrübe ve ihtisas sahibi olduğu bu konuda, gerekli izahları aldıktan sonra. Komisyona mütalâasını bildirecektir.

Yeni oyunlar

Devlet Tiyatrosu sahnelerinde üç yeni oyun provaya konulmuştur.

Bunlardan biri, Cevat Fehmi Başkutun - bir süre önce provaya konulduğu halde, teknik sebeplerle provalarına devam edilememiş olan - son komedisi "Buzlar Çözülmeden"dir.

Küçük Tiyatroda oynanacak "Buzlar Çözülmeden"i Salih Canar sahneye koymaktadır.

İkinci oyun. Afif Obayın Strindberg'den dilimize çevirmiş olduğu "Rüya Oyunu"dur ve rejisini Mahir Canova yapmaktadır. Bu eserin Büyük Tiyatroda sahneye konulması beklenmektedir.

Üçüncü oyun ise, Tahsin Saraçın Frederica Garcia Lorcadan çevirdiği "Yerma"dır.- "Yerma"yı Ergin Orbey sahneye koyacak, dekorlarıyla kostümlerini de birkaç ay önce emekliye ayrılmış olan. Turgut Zaim çizmektedir.

"Yerma" da, oyuna adını veren kadının kahramanı Gökçen Hıdır oynıyacaktır. Öbür roller şu sanatçıların arasında paylaşılacaktır: Sadrettin Kılıç (Jean). Tülay Artuk (Maria), Halûk Kurdoğlu (Victor), Handan Uran (1. Yaşlı Kadın). Sema Aybars (Dolores'in kızı). Günsel Gündüz (Genç Kız), Faize Kuhar (Dolores). Leman Çıdamlı (2. Yaşlı Kadın) v.s.

İ. Kemal Elbirin ölümü

Gazetelerin Pariste, bir kalb krizi sonunda öldüğünü haber verdikleri avukat İsmail Kemal Elbir, uzun yıllardanberi Fransız Sahne Yazarları ve Bestecileri Derneğinin (Societe des Auteurs et Compositeurs Dramatiques) Türkiye temsilcisiydi. Sahnelerimizin reperfeuar ihtiyacında faydalandıkları fransız oyunlarının tercüme ve temsil müsaadelerini sağlamakta tiyatrolarımıza her zaman kolaylık göstermiş, yardım etmiş olan İsmail Kemal Elbirin vaktisiz ölümü sanat çevrelerimizde samimi bir üzüntü- yaratmıştır

AKİS, 19 MART 1965

Piyes gördüm

Oyun: "Kurt", oyun 3 perde

Yazan: Sedat Veyis Örnek.

Tiyatro: İstanbul Şehir Tiyatrosu (Üsküdar)

Sahneye koyan: Ergun Köknar.

Dekor: Bülent Erbaşar.

Konu: Birkaç yıl önce Ankaradaki Oda Tiyatrosunaa gördüğümüz Tankred Dorst'un "Sûr Dibinde" adlı ilgi çekici oyununu bize tanıtmış olan yazarın ilk tiyatro denemesi, seyirciye, oldukça fantastik bir kurt hikâyesi anlatıyor: Halil Ağanın, ağılını altüst eden, en semiz koyunlarını boğazlayan bir kurttan nasıl öcünü aldığını, onu pusuya düşürüp diri diri nasıl yakaladığını sonra kuyruğuna teneke bağlayıp nasıl salverdiğini, daha sonra kuyruğundaki teneke ile kendi dünyasına maskara olan kurdun, acı acı uluyarak, dağları taşları nasıl inlettiğini ve... Halil Ağada rahat uyku bırakmayarak, yaptığına onu nasıl pişman ettiğini...

Oynayanlar: Sait Ergenç (Çarkçı), Feridun Karakaya (Çavuş), Ağah Hün (Halil Ağa), Uluer Süer (Kör Bekir), Kadri Ögelman (Nalbant). Dinçer Çekmez (Irıza). Fethiye Sezer (Kadın), Metin Çekmez (Yunus), Engin Şenkan (Durmuş) v.s.

Beğendiğim : Yazarın, ilk oyun denemesi olduğu halde, "Kurt"dâ - "Topuzlu"ya benzer - bir taşra töresini, tiplerini duyurabilmiş olması. Halil Ağayı, oyunun anadireği olarak, çekici bir karakter halinde sivirtmeyi başarmış olması. Halil Ağa - Çarkçı çatışmasına dramatik bakımdan olduğu kadar psikolojik bakımdan da inandırıcı bir gerilim kazandırabilmiş olması Ağah Hünün. tecrübesinden ve fiziğinden faydalanmasını bilerek. Halil Ağaya, ölçülü ve rahat bir oyunla, etkili bir ifade kazandırmış olması. Çarkçı'da Bülent Erbaşarın. bir gerilim unsuru - ve menfi karakter - olarak dengeli ve başarılı oyunu. Çavuş'ta Feridun Karakayanın, Kör Bekir'de Uluer Süerin, Nalbant'ta da Kadri Ögelmanın çizdikleri güzel tipler. - Özellikle Karakayanın çok ölçülü ve sevimli oyunu.

Beğenemediğim: Yazarın, oyun yapısı bakımından, genel olarak "hikâye" tekniği içinde kalmış olması. Bülent Erbaşarın dekorları -ve Halil Ağanın kostümleri kadar Ergun Köknarın sahne düzeninde eksikliği duyulan yerli renk, yerli hava... Bu yüzden oyun yurdumuzda değil de Batı ülkelerinden birinde, zengin bir çiftlikte geçiyormuş sanısını veriyor.

Sonuç: Önemli saydığım bu "yerli renk", "yerli hava" yoksunluğu bir yana bırakılırsa - ki bunun suçu yazarın değil - umut verici bir ilk oyun; özenli - belki biraz fazla özenli - bir icra,

Lütfi AY

Büyük bir tiyatrosever olan rahmetli İsmail Kemal Elbir, bir zamanlar sahnemizde ve perdemizde büyük başarılar kazanmış olan Feriha Tév-fikle evlenmiş, ama bu evlilik uzun

sürmemiştir. Pek sevdiği tiyatro işleri özellikle Fransız Sahne Yazarları ve Bestecileri Demeğin'n işleri için, son yıllarda avukatlığı hemen hemen bırakmış gibiydi.

Özön, Nihat M., Baha Durder 1967 “Sedat Veyis Örnek”, *Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi*,
Ankara: Remzi Kitabevi.

rı masalar, DT., 1960.

ÖRS. Cüneyt. Oyuncu.

● 1961 de Kent oyuncularında *Büyük Sebestiyanlar*; 1962: (HD.) *Pasifik şarkısı*.

ÖRİK. Nahit Sırrı (1894-18.1.1960). Yazar, çevirici.

● *Muharrir* (1934), *Bir canda iki dert* (Dar. de bu iki piyesin oynanacağı 1931-1932 de ilân edilmişse de oynanmamıştır); *Sönmeyen ateş* (1933); *Para uğurunda* (İst. Şt. 1949); *Alınyazısı* (DT., 1952); G. Courteline'den *Dirlik düzenlik* (1940).

ÖRNEK, Sedat Veyis (1928-). Yazar ve çevirici. Zara'da doğdu.

● Tancred Dorst'ten *Sur dibinde*, (Dt., 1965), S. Mrozek'ten *Polisler* (Dt. 1965); Kendi yazdığı *Kurt* (Şt. 1965).

ÖRS. Cüneyt. Oyuncu.

● 1963: (Arena:) *Büyük Kulak, Sezar ve Kleopatra*.

ÖRS, Hayrullah (1902-). Öğretmen, çevirici.

● Kleist'ten *Kırık testi*, 1945.

ÖRSES, Ayşe (1922-). Opera oyuncusu. İstanbul'da doğmuştur. 1941 yılında Konservatuvardan çıkmıştır. Sesi lirik sopranodur.

● 1946: *Yörük Emine*; 1947: *Madame Butterfly*; 1951: *Yarasa*; 1954: *Tosca*; 1956: *Bir Opera yapalım*.

ÖRSES, Azmi (1916-). Opera oyuncusu. İstanbul'da doğmuştur. Konservatuvardan çıkmıştır. Sesi tenordur.

● 1948: *Carmen, Figaro'nun düğünü*; 1947: *Madame Butterfly*; 1949: *Palyaço*; 1950: *Yarasa, Rigoletto*; 1951: *Tiefland, (Çukurova), Tosca*; 1952: *Carmen, Konsolos, Sevil Berberi*; 1953: *Lucia, Così fan tutte, Kerem*; 1954: *Tosca, Manon, Sevil Berberi, La Traviata*; 1955: *Paganini, Il Trovatore, Sevil Berberi, Hofmann'ın masalları*.

Binyazar, Adnan 1968 "Pirinçler Yeşerecek", *Varlık Dergisi*, 15 Eylül, Sayı 726, 12.

Özerdim, Sami N. 1968 “Yeni Kitaplar” *Varlık Dergisi*, 1 Mayıs, Sayı 717, 18.

YENİ KİTAPLAR

Sami N. Özerdim

Türk İnkılabı Tarihi :

Prof. Yusuf Hikmet Bayur'un *Türk İnkılabı Tarihi* ciltleri, Türk Tarih Kurumu'na 1940'tan beri yayımlanıyor. Giriş niteliğinde olan birinci cildin genişletilmiş ikinci basımı, ki kitap halinde 1963, 1964 yıllarında yapıldı. Bayur'un, bu büyük yapıta başlangıç olarak seçtiği tarih 1911'dir. Ancak, giriş niteliğindeki 1. cilt 1878 den 1911'e değin, olayların bir geçişidir. Dört büyük kitap tutan ikinci cilt ile yine dört büyük kitaplık üçüncü cilt, 1911-1918 arasındaki olayları incelemektedir.

Yeni yayınlanan 3. cildin 4. kısmı: "Savaşın Sonu" başlığını taşıyor, 1914-1918 Genel Savaşı'na ayrılmış olan ikinci cildin son bölümünü oluşturuyor. Bölümleri: Osmanlı ülkesini paylaşmak için yapılan gizli anlaşmalar; Rus devrimini; Rusya ve Romanya ile barış; Rus devrimine üzerine Bahırların Osmanlı ile ayrı barış yapmak istemeleri; Kafkas olayları; Genel Savaşta Rusya Türkleri ve bunların Osmanlı devletiyle ilişkileri; İç durum ve olaylar; Kültür işleri ve fikir akımları; Maliye, ekonomi, işe işleri; Savaş amaçları dâvası; Savaş sonu; Osmanlı hükümetinin barış ve bırakışına istemleriyle düşman donanmalarının İstanbul'a gelmesi arasında geçen olaylar; Kaynaklar, kronoloji, dizin.

Bundan sonraki ciltlerin, Anadolu devrimine ayırlacağı anlaşılıyor. (4. cildin 4. kısmı 1974-873 s. haritalar, 100 lira).

(Türk Tarih Kurumu, "Belleten" in 31. cilde geçişin 124. sayısını da (Ekim 1967) yayınlamıştır, 30 lira).

Bâtıl İnançlar - Büyü :

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Doçenti Dr. Sedat Veyis Örnekin, Fakülte yayınları arasında, şu adı taşıyan bir incelemesi çıktı: *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*. Yazar: "Halkın yönetmenin ilk şartı, halkı doğru olarak tanımaktır." diyor. "Halkta, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bulunduğu el-giden daha heri bir çizgiye götürmek, onun eğilimlerinin, tutumunun, davranışlarının temelinde yatan şeyleri bilmekle mümkündür. Halkı köstekleyen ya da destekleyen âdet ve inanmaların, zihniyetin kök nedenlerini bime-

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLAR

* *Konumuz Edebiyat*, denemeler, yazar: Oktay Akbal, Kitapçılık Ticaret Limited Şti., Akşam Kitap Kulübü serisi, 126 sayfa, 5 lira.

* *Belli Uygurları ve Biz*, yazar: Prof. Nurettin Şazi Kösemihal, Ak Kitabevi, 160 sayfa, 7,5 lira.

* *Osmanlı Tarihinin Sosyal Bilim'e Açıklanması*, yazar: Mehmet Ali Şevki, Elif Yayınları, 366 sayfa, 18 lira.

* *Ağrı Dağındaki Horoz*, derlemeler, yazar: Cavit Orhan Tütengil, Çan Yayınları, 158 sayfa, 5 lira.

* *Banat, Felsefe ve Politika Üstüne Konuşmalar*, Jean Paul Sartre'dan derleyen: Ferit Edgü, Çan Yayınları, 123 sayfa, 4 lira.

* *Nurettin Şazi Kösemihal*, Biyografi, Bibliyografi, yazar: H. Uğuroğlu Barlas, 63 sayfa ek 12 sayfa fotoğraf ve belge fotokopisi, 10 lira.

* *Edebiyat Sosyolojisinin Giriş*, yazar: Nurettin Şazi Kösemihal, Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi, sayı 10-20, ayrı baskı, 37 sayfa.

den alınacak her tedbir, kısa süreli, kısır ve yanlış olacaktır. İnsan doğumdan ölüme değin izleyen inanışlar, görenek, doğum, evlenme ve ölüm gibi dönemlerde yoğunluk kazanıyor. Yazar, bu büyük "geçiş"lerde insanı —âdeta— yöneten güçlerin bütöl inanış ve büyü olduğuna işaret ediyor. Sivas ve çevresinde bütöl inanışlarla büyüün doğum, evlenme ve ölüm dönemlerindeki etkinliklerini inceliyor. Kitabın bölümleri: Giriş. Birinci bölüm: İlk düşünce ilkel zihniyet. Bütöl inanma. Büyü. İkinci bölüm: Hayatın çeşitli safhaları ile ilgili bütöl inanışlar ve inanmalar, Halk hakimliği, ev ile ilgili inanmalar, Vücudun uzuvlarıyla ilgili inanmalar, Bedensel özelliklerle ilgili inanmalar, Hayvanlarla ilgili inanmalar, Son söz. Bibliyografi dizin. (VII+139 s. 1 harita. 31 lira).

Gide Gide : 9

Zaman zaman, Evliya Çelebi anlatışıyla güzel taşlamalar da yazan Fikret Otyam günümüzün Evliya Çelebi'sidir. Elbette, günümüzün koşullarına uygun oir Evliya Çelebi.. Anadolu'nun en uzak, en yarıll bölgelerini karış karış gezerek birbir dertle dönen, bu dertleri yazmaları ve fotoğraflarıyla önümüze seren sanatçı ve insan Otyam.. Şimdiye değin, o kendine özgü röportajlarını dokuz kitapta topladı. Bunlara "Gide Gide" adını veriyor. Gide Gide'nin dokuzuncusu: *Kovku - Kaymakam Babo - Köprü - Kara Tohum*. Dört röportaj. Anadolu'nun dört sorunu: eşkiya, kaymakam ve eşraf, yolsuzluk, yiyecek. Birbirine eklenen, yoksullukla mühürlenmiş sorunlar.. Fikret Otyam, o etkili yazısı, sanat yüklü fotoğraflarıyla çağımızın Evliya Çelebi'liğini sonuna değin yerine getiriyor. Ankara'da özenle basılmış olan bu kitabı (210) sayfa, (32) fotoğraf ve güzel bir kapakla (10) lira. (Orhan Kemal'in, Çetin Al-

tan'ın, İhan Selçuk'un, Orhan Peker'in, Orhan Duru'nun önyazlarıyla).

Günlerde :

Oktay Akbal'ın *Günlerde* başlığını taşıyan güncelerini Varlık ta sürekl olarak okuyanlar, bizde bu türün sanat olarak hemen ilk örneğini izlediklerini ayırt etmişlerdir. *Günlerde*'nin şimdi Varlık Yayınları arasında (1965 ile (1966) yılları bir arada çıktı. Heride ciltlerinin birbirine ulanacağı kuşkusuz.. Günce, anıların -izlenimlerini günü gününe yazmayan yazarların en büyük kaybidir. Hiçbir biçimde giderilemez. Akbal, güzel anlatışıyla, ne'eri yitirmekten kurtarmış; okuyunca göreceksiniz. (203 s. 4 lira).

Resim Bilgisi :

Nurullah Berk'in *Resim Bilgisi*, Varlık'ın Faydalı Kitaplar dizisinde yeniden basıldı. Resim sanatını teknik ve estetik yönden anlatan bu kitap, genel kültür isteyen okuyucu için yararlı bir kılavuz kitap. (160) sayfalık —resimli— metne (32) sayfalık, iyi kâğıda basılmış örnekler de eklenmiş. (5 lira).

Halide Edib :

İstanbul'da Atlas Kitabevi'nin Halide Edib-Adıvar dizisinde bu kez, yine Baha Dürde'in hazırladığı *Handan* yayımlandı. Romanın bu dokuzuncu basımı. (176 s. 5 lira. Kapak: Said Maden).

Varlık Yayınları Türk Kâsıkları dizisinde, Muzaffer Uyguner'in hazırladığı *Halide Edib-Adıvar. Hayatı - Sanatı - Yapıtları* adlı kitap da bu ay çıktı. Uyguner, Halide Edib-Adıvar'ın hayatını çizdikten sonra, sanatını (roman, öykü, oyun, anı - inceleme - düzyazı - hitabet, çeviri ürünleriyle) inceliyor, yapıtlarının ve hakkında yazılanların bibliyografyasını veriyor. Sonunda, (13) romanından örnekler (ö etler), iki öyküsü, anılarından iki parça, üç başka yazısı sıralanıyor. (96 s. 3 lira).

Dönüş :

Cengiz Dağcı'nın Kırım'dan bir başka uzun öyküsü, Varlık Yayınları arasında çıktı: *Dönüş* (96 s. 2 lira).

İyi plânlanan ve yürütülen bir reklâm ve tanıtma faaliyeti bir müessese için masraf kapısı olmaktan çıkar; karşılığını kat kat getirir.

BASIN İLÂN KURUMU

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no 1. kat 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01. İstanbul

(Basım: 16637 - Va: 13)

Özerdim, Sami N. 1969 “Yayınlar Arasında”, *Varlık Dergisi*, 1 Haziran, Sayı 741, 34.

YAYINLAR ARASINDA

Sami N. Özerdim

Türk Tarih Kurumu'nun iki kitabı :

● **MEDENİ BİLGİLER VE M. KEMAL ATATÜRK'ÜN EL YAZILARI.** Yazan: Prof. Dr. A. Afetinan. Ankara 1969. XIII+(3)+548 s. 80 lira. 351-546. sayfalarda elyazmaları, kuşe kâğıdına basılmıştır. (1939'da basılan, ilk cildi Afetinan'ın ikinci cildi Recep Peker'in imzasını taşıyan "Vatandaş İçin Medeni Bilgiler" adlı iki ciltlik kitap, yazarın açıklamalarına göre, Atatürk'ün düşüncelerinden ve telkinlerinden esinlenerek yazılmıştır, hattâ üslup tamamiyle Atatürk'ündür. Kitabın sonunda, Atatürk'ün kendisinin yazdığı yada yazdırdığı bölümlerin kışkırları yer almaktadır.)

● **NECATİ LÜGAL ARMAĞANI.** Ankara 1968. XVI+797 s. 28 plâns. 120 lira. (Prof. Necati Lügal'in (1878-1964) anısına armağan edilen bu kitapta, hayatı ve eserlerini tanıtan yazılar, anılar; daha geniş bir bölümde ise, ona adanmış (42) inceleme bulunmaktadır. Bu incelemeler tarih, felsefe, edebiyat konuludur.)

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayımları :

● **ANAYASAYA GİRİŞ.** Yazan: Doç. Dr. Mümtaz Soysal. Genişletilerek yeniden yayınlanmıştır. Ankara 1969. XVII+334 s. 10 lira. (Kitabın ilk basımı kısa zaman önce çıkmıştı.)

● **DİNAMİK ANAYASA ANLAYIŞI.** Anayasa Diyalektiği Üzerine Bir Deneme. Yazan: Doç. Dr. Mümtaz Soysal. Ankara 1969. XIII+114 s. 6 lira. (1961 Anayasası üzerinde duran kitabın amacı şöyle belirtilmiştir: "Anayasa ancak diyalektik görüşün yarattığı bir dinamizmle uygulanırsa ayakta kalır; kendi içindeki görünüşleri aşır daha sağlam temellere oturulmazsa çöker. Kitap... durgun gözüken dengelerden yaratıcılık çıkarılabilmenin yollarını araştırmak amacıyla yazıldı.")

● **AÇIKLAMALI TÜRK HALK MÜZİĞİ KİTAP VE MAKALELER BİBLİYOGRAFYASI.** Hazırlayan: Veysel Arseven. Ankara 1969. Milli Eğitim Bakanlığı Millî Folklor Enstitüsü. (8)+210 s. 15 lira. (Yazar ve kitap adlarına göre kitaplar, bibliyografyalar; taranmış dergiler, yazar adlarına ve başlıklarına göre makaleler. Ayrıca, çeşitli dizinler. Kitap ve yazılar açıklanarak tanıtılmıştır.)

● **ATATÜRK'ÜN İZMİR BASIN TOPLANTISI.** İsmail Arar. İstanbul 1969. Burçak Yayınları. 89 s. 4 lira. (Atatürk'ün bu önemli basın toplantısı tümü ile, notlar eklenerek yayınlanmıştır.)

● **BELLETEN.** Türk Tarih Kurumu. 33. cilt - 129. sayı. 134 s. plânslar. 30 lira. (Bu sayıda, İsmet İnönü'nün Türk Tarih Kurumu'nda verdiği konferans: Devlet Kurucusu Atatürk.)

Roman - Şiir - Oyun :

● **GERÇEK HAYALİ AŞTI.** Mehmet Çınarlı'nın ikinci şiir kitabı. Ankara 1969 Hısar Yayınları. 71 s. Kapak, kitap düzeni ve metin dışındaki fotoğraflar: Ozan Sağdıç. 7 lira. (Yazar, ilk şiir kitabını 1958'de "Güneş Rengi Kadehlerde" adıyla yayınlamıştı. Yeni kitabında aruz ve heceyi değişik biçimlerde kullanmaktadır.)

● **KARADA BALIK.** Rıza Apak'ın üçüncü şiir kitabı. İzmir 1969. Ege Sanatçılar Derneği yayınları. 63 s. 3 lira. Kapak: Cavit Kürnek. İsteme adresi: 1738. Sok. 7/1 Karşıyaka. (Yazarın önceki kitapları: Dünya Haberleri, 1960; Batı Yakası, 1966.)

● **S.O.S. İlkân San'ın ikinci şiir kitabı.** Ankara 1969. Ozanın adresi: Konur Sok. 52/8 Bakanlıklar. 55 s. 4 lira. Kapak: Hüsnü Züher. (İlk kitabı: Çam Sakızı Çoban Armağanı, 1965.)

● **MUHABBET TILSIMI.** Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanı. 2. basım. Bugünkü dile aktaran: Mükerrrem Kâmil Su. İstanbul 1969 Atlas Kitabevi. 184 s. 6 lira. (İlk basımı: 1928. Atlas Kitabevi, bu kitapla, Gürpınar'dan 30 yapıt yayınlanmış olmaktadır.)

● **YENİ TÜRK TİYATROSU.** Kısa Oyunlar Antolojisi. I. Hazırlayan: Ali Püsküllüoğlu. Ankara 1969 Nokta Yayınları, P.K. 246 - Yenisehir; Yüksel Cad. 31/A, Yenisehir. 236 s. 10 lira. (İçinde: Necati Cumalı, Orhan Asena, Cahit Atay, Adalet Ağaoğlu, Sedat Veyis Örnek, Turgut Özakman, Güngör Dilmen Kalyoncu, Gülten Akin, Başar Sabuncu, Ali Püsküllüoğlu'nun kısa oyunları yer almıştır.)

● **GÜNÜN APANSIZ AÇIKLANMASI.** Tekin Sönmez'in şiirleri. İstanbul 1968. Ozanın adresi: Bahariye Cad. 41/2 Kadıköy. 31 s. 3 lira.

● **ÜÇÜNCÜ MEVKİ DUYGULARI.** İhsan Topçu'nun şiirleri. İstanbul 1969. Ozanın adresi: Trabzon Yurdu, Fındıkzade, İstanbul. 47 s. 3 lira.

● **DÜŞTEN GÜZEL.** Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirleri. Yeni basım. İstanbul 1969 Varlık Yayınları. 62 s. 2 lira.

● **AVARE YILLAR.** Orhan Kemal'in romanı. 4. basım. İstanbul 1969 Varlık Yayınları. 174 s. 4 lira.

● **NEDİM.** Hazırlayan: Nevzat Yesirgil. 5. basım. İstanbul 1969 Varlık Yayınları. 109 s. 3 lira. "Türk Klâsikleri"

● **ÇİÇEK, SİLAH VE AŞK.** Ergun Hıçyılmaz'ın şiirleri. İstanbul 1969 (te) Yayınları. 46 s. 3 lira. Kapak: Tefvik Yener.

● **KARADUT 69.** Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun şiirleri. Yeni basım. Ankara 1969 Bilgi Yayınevi. 236 s. desenler. 10 lira. (Beş kitabı bir arada: Yaradana Mektuplar - Karadut - Tuz - Merhaba Yeşil - Biçüzel.)

Çeviriler :

● **ALIS HARİKALAR ÜLKESİNDE.** Lewis Carroll'dan çeviren: Tomris Uyar. İstanbul 1969 Kök Yayınları. 124 s. John Tenniel'in yapıtın aşına yaptığı resimlerle. 750 kuruş.

● **ÇOCUK KALBI.** Edmondo de Amicis'ten çevirenler: Dr. Nurihan Özalın - Mehmet Aydın. 4. basım. İstanbul 1969 Anten Yayınevi. 318 s. 10 lira. (İki çevirenin hazırladıkları çevirinin 1961'den bu yana dördüncü basımıdır. Daha önce, İbrahim Alâettin Gövsâ'nın çevirisi ile bizde tanınmıştı.)

VARLIK'ın çevirileri :

● **ÖLÜLER EVİNDEN ANILAR.** Dostoyevski'den çeviren: Nihal Önel. 442 s. 10 lira.

● **EGİTİM VE TOPLUM DÜZENİ.** Bertrand Russell'dan çeviren: Nail Bezel. 11 s. 5 lira. "Faydalı Kitaplar".

● **VICTORIA.** Knut Hamsun'dan çeviren: Behçet Necatigil. 5. basım. 155 s. 4 lira.

● **BAHAR SELİ.** Turgenev'den çeviren: Nihal Yalaza Taluy. 2. basım. 164 s. 4 lira.

● **KASABAMIZ.** Oyun. Thornton Wilder'den çeviren: Selçuk Yönel. 84 s. 3 lira.

● **HEİDİ.** J. Spyri'den çeviren: Nazife Müren. 3. basım. 112 s. resimli. 2 lira. "Büyük Çocuk Kitapları".

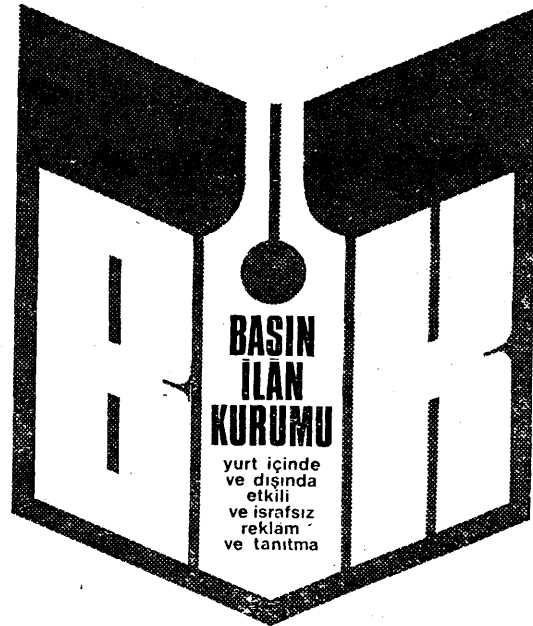
● **SÜTÇÜ KIZ.** Aisopos'dan çeviren: M. Zeki Gülsöy. 3. basım. 64 s. 100 kuruş. Resimli.

Dergi :

● **ORKESTRA** dergisinin Mart 1969 tarihli 72. sayısı Halil Bedi Yönetken'e adanmıştır. P.K. 888 - Karaköy, İstanbul.

● **BASINDA GEÇEN AY.** Aylık siyasi dergi. 3. sayı: Mart 1969. (Geçen bir ayın olaylarına göre, basındaki yazıları derlemektedir. Sanat yazılarına, şiirlere de yer verilmektedir. P.K. 636 - Sirkeci, İstanbul.)

● **KEMALİST ÜLKÜ.** Siyasi, edebî aylık sanat ve fikir dergisi. 7. sayı: Mayıs 1969. Yenimahalle, Yıldız Bloklar A/4 Blok, II. kat. 48 s. Fiyatı: (3) lira.

Yayın organları hakkında bilgi sağlanır. Eskiz ve program hazırlanır. Objektif tavsiyelerde bulunulur. Tespit edilen programlar titizlikle yürütülür.

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no. 1, kat 3
Telefon 27 66 00 - 27 66 01, İstanbul

Binyazar, Adnan 1969 "Yeni Türk Tiyatrosu [Ali Püsküllüoğlu]". *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Türk Kısa Oyunları Özel Sayısı*, Temmuz, C: XX, S: 214, s. 592-595.

bu­ları göyle sıralamıştır:

1. Görünüşü, dış özellikleri,
2. Konuşması, sesi, söyleyişi,
3. Davranışları, hareketleri, tavırları,
4. Başkalarının bu kişi üzerine söyledikleri, düşünceleri." (s. 276)

Bu dört küme ile ilgili özellikler kitapta uzun uzun anlatılmıştır.

Metin And, daha sonra iki bölümde "Nasıl bir halk güldürüsü" ve "Seyirlik oyunlarımızın yarını" konularını incelemiştir. Bu oyun türlerinin Türk tiyatrosu ile ilintisi ve Türk tiyatrosunun doğumundaki etkileri üzerine eğilen And, bugüne kadar bu konuda yapılanları belirterek ve yabancı ülkelerdeki son yılların tiyatro deneymelerini birer birer göstererek şu sonuca varmaktadır: "Böyle, bir yanda Karagöz, ortaoyunu gibi geleksel seyirlik oyunlarımızı ya müzelik bir parça olarak saklamak ya da onları kendi olanakları içinde yenileştirmek isteği ve çabaları yanında, yazarlarımızın, tiyatro adamlarımızın Batı taklitçiliği yerine kendi kaynaklarımızın üzerine eğilmeleriyle geleceğe umutlarımızı pekleştiren yeni yollar açılmış oluyor." (s. 346)

Metin And, *Geleksel Türk Tiyatrosu* adlı kitabı ile kukla, Karagöz ve ortaoyunu ile ilgili bilgilerimizi doğrultmakta, noksan bilgilerimizi tamamlamakta, hatta bilgiden yoksun dağarcığımızı bilgiyle doldurmaktadır. Bunun yanında, Karagöz ve ortaoyunu tekniği ve düzeni üzerinde durup yazarlarımızı uyarmaktadır. *Geleksel Türk Tiyatrosu*, gerek kaynaklarının bolluğu ve çeşitliliği ve gerekse bunların bir eksen çevresinde ustalıkla değerlendirilmesi bakımından çok sağlam bir yapıttır. Metin And, böylece, tiyatromuz ile ilgili çok değerli bir kitap vermiştir bize. Kitabın baskısı, eklenen renkli minyatürler de kitabın değerini artırmaktadır. Metin And'ı tükenmeyen çabası ve değerli yapıtı için kutlarını.

Muzaffer UYGUNER

*

Yeni Türk Tiyatrosu

Tiyatro, her çağda toplumun tutarsız yanlarını eleştirmeyi amaçlamıştır. Toplumun gördüğünü ya da görüp de anlamlandıramadığını yüze çıkarır, ona bir espri katar oyun yazarı. Toplumun

tutarsız yanlarını eleştirmede, tutarlı yanlarını görüntüleme amacı da gizlidir. Burada tiyatrosunun önemli bir yöntemi çıkıyor ortaya. Sanatın genel kuramındaki zıtlıklardan uyum yaratma ilkesinden, geniş çapta, tiyatro da yararlanır. Bu nedenle tiyatroyu, sanatın doğal yasalarıyla yargılarız. Zıtlıklar, bu değerlendirmeye belirir. Tutarlı, tutarsız davranışlar düşünsel eleştiriden geçer. Böyle zıtlıkların uyumundan doğan sanat, gerçeğin ortaya çıkmasını amaçlar. Gerçekliğin belirmesini amaçlayan sanat, toplumun duygusal ve düşünsel dalgalarını da saptar. En çok da tiyatrodan görürüz bu dalgalarını. Tiyatronun daha bir halka yakınlığı vardır. Ölçüleri, her *kat*'tan halkın değerlendirebileceği niteliktedir. Kimi ünlü yapıtların insanlığı kucaklayan evrenselliği, bu geniş alanlıktan doğar. Sanattan eğitime değin bu alan genişletilebilir. Federico Garcia Lorca, halkçı bir görüşle tiyatroyu değerlendirirken şunları söylüyor: "Duyarlı olan, oturmuş bir tiyatro, tragediyadan vodvile değin her dalyile, bir halkın duyarlılığını birkaç yıl içinde değiştirebilir; buna karşılık, uçmaya yarayan kanatları at tırnağına dönüşmüş yani soysuzlaşmış bir tiyatro, bütün bir ulusu kabalastırır ve uyuşturur. / Tiyatro bir gözyaşı ve kahkaha okuludur, bir kürsüdür, insanların davranışlarını açığa vurmada özgür oldukları ve insan duygularının canlı örneklerle anlatıldığı bir yerdir¹."

Toplumun bir duyarlılığı vardır. Her topluma göre değişir bu duyarlılığın alanı ve ölçüsü. Neyin geçerli, neyin geçersiz olduğunu toplum, bu duyarlılığıyla sağlar. Toplumun değerlendirilmesi de bu duyarlılığa bağlıdır. Bu duyarlılık, giderek oyun yazarını, toplumun sözcüsü durumuna getirir. Tüm bir toplumun sorumluluğunu kişiliğinde toplar yazar. Bu anlamda yazar, "toplumun yürek vuruşu"dur. Toplumun acılarını, sevinçlerini, savaşlarını, tutkularını duyarlılık olarak yansıtmayı amaçlar. Bir bakıma toplum, duyarlılığını kullanmak üzere yazarı görevlendirmiştir. Bu görevlendirme aynı zamanda bir *sorumluluk* yüklemidir de. Nedir bu sorumluluk? Özetle, yazarın, toplumun her katını kucaklamasında yoğunlaşır bu sorumluluk. Belli bir *kat*'a seslenen yazar, her çağda, görülmüştür; her çağda da ünlü kısa süreleri doldurmuştur. Yani hiç bir zaman çağdaşlaşmamıştır. Halk sanatıyla yüksek soydan bir sanatın düzeyleşmesinde tiyatrosunun

¹ *Türk Dili*, sayı 178, temmuz 1966.

etkisi daha da büyük olmuştur. Öteki sanatlardaki araç eksikliği, ya da o sanatın araca gereksinim duymaması, böyle bir düzeyleşmeyi sağlayamamaktadır. Bu özelliği nedeniyle tiyatroyu, halkın toplumsal dalganışının "barometresi" olarak değerlendiriyoruz. Bu barometrede, yani düşünsel basınçta halk, espirisiyle, beğenisiyle, bilgi düzeyiyle oyun alanında *sınav* geçirir. Değerlendiricisi, yargılayıcısı da kendisidir. Tiyatronun, toplumun düşünsel etkinliğini yansıtmaması, bu özelliğinden ileri gelir. Bu etkinlikle halkın duygusu, düşüncesi, sezgisi yansır kişiden kişiye. *Bilinçlenme* de böylesine bir kültürel etkinliği taban olarak alır. Bu soyut kavramlar (düşünce, duygu, sezgi) oyun alanında, halkın gözü önünde biçim kazanır. Oyunda bir *gerilim* yaratarak başarır bunu oyun yazarı. Göze, kulağa, duyguya, düşünceye seslenen tiyatro, *sezgi*'ye de seslenir. Oyundaki gerçek *gerilim* de bundan doğar.

Etkisi yönünden alanı bunca genişleyebilen tiyatronun ulusal duyguyla bağdaşırılığını da açıklayalım. *Dil*'le ulusal duygu arasındaki ilişki gibidir bu da. Dil, düşünceyi sağlayan bir araçtır. Düşünce de dilin yaratıcısıdır kuşkusuz. Dili başarılı kullanmak, -çok geniş anlamda- düşünmektir de. Tiyatronun etkili aracı dil olduğuna göre, ulusal duygunun kavranmasında tiyatronun da önemi büyüktür. Tiyatroyu bir dil ve davranış okulu olarak adlandırmak, kişiyi yanlıya düşürmez sanırım. Davranışla tiyatro arasında, dille davranış arasında kopmaz ilişkiler vardır. Bu ilişkiler, tiyatronun düşünsel yapısını da gösterir. Düşünsel temelden gelen bu öğreticilik, bağlı olduğumuz toplumun kafa yapısıyla düşünmemizi sağlar. Ulusal düşüncede, bir toplumun acısını, sevincini, beğenisini, ekonomisini ... tanıma da amaçlarıdır.

Tiyatroyu, toplumsal sorunları saptama, ulusal duyguyu, düşünceyi yaratma, bilinçlenmeyi sağlama yönüyle ele aldık. Bu saydıklarımıza, Ali Püsküllüoğlu'nun hazırladığı *Yeni Türk Tiyatrosu*¹ (Kısa Oyunlar Antolojisi)'nu tanıtarak örneklemek istiyoruz. İçinde on kısa oyun bulunan antolojiyi değerlendirebilmek için, seçilen oyunların üzerinde bir bir durmak gerekmektedir.

¹ *Yeni Türk Tiyatrosu*, (Hazırlayan: Ali Püsküllüoğlu, Nokta Yayınları, Ankara 1969., 236 s., 10 lira.

Vur Emri, Necati Cumalı

"Sonu yoktu! Neyimiz var dedim? Sonumuz ne dedim? On dönüm tarla. Aklım kestiği zaman gördüm, ne eksik, ne yetiştirecek borcumuza, faizine yetmezdi. Giderim, şehirde bir iş tutarım, tarlanın üstünden bir boğaz eksilir dedim. Toprakta gözüm yoktu, kardeşlerimi doyursun dedim." Böyle düşünmüş köyden kaçmıştır Halil. "Şosadan geçen kamyonlar, otobüsler rüyama girerdi. Aklımda ne toprak, ne tarla vardı. Bir kamyonun şoför yerine oturmak için yanar tutuşurdum. Bir gün o sesin çağırmasına dayanamadım, karşı duramadım, koşa koşa gittim..." Bu ses, onu başka seslerle de karşılaştırmış. Esrarçılar arasında yakalanarak tutuklanmıştır. Üç yıl yatmak zorundadır. Köyünden hiç kimse ilgilenmemiştir Halil'e. Babası bile. Anası sevmektedir Halil'i, bacası da. Ama ellerinde bir şey yoktur. Zamanla dayanamaz bu ilgisizliğe. Hapishaneden çıkmasına birkaç ay kala kaçıp köyünü, anasını, babasını... görmek ister. Bu sırada da Halil'e "vur emri" verilmiştir. Babasıyla aynı çizgide olan, ağabeyi Veli, Halil'i yakalamaya girişir. Ev sarılmaktayken Halil kaçar.

Kısaca özeti bu *Vur Emri*'nin. Toprak bölünmesi, gelecekte bir şey beklememe, kişinin geleceğini aydın görmemesi gibi toplumsal gerçekler çıkıyor ortaya. Bu gerçekler, aile arasındaki dayanışmayı da sarsıyor. Babayla oğulun, kardeşin arasındaki saygı dengesini bozuyor. Kişi, başka yerlerde arıyor mutluluğu.

Yurttaş A, Orhan Asena

Günümüzün çözüm bekleyen önemli sorunları dururken yüzyıl sonrasının sorunlarına düzen arayan yöneticiler karşısında yurttaşın bunalmalarını işliyor Asena. Tutturulmaya çalışılan geçersiz bir düzen, bunun karşısında özgürlüğü, her girişiminde zedelenen yurttaş. Düzenin hiç bir yönü, yurttaşın sorunlarına olumlu bir çözüm getirmemektedir. Haksızlıkların birbirini kovalaması, rüşvetin, düzenin kaçınılmaz aracı olması sorunları özellikle işlenmektedir.

Ormanda, Cahit Atay

Bir karış toprak için insanlarda beliren değişiklikleri saptıyor Cahit Atay. Çıkarların, bir noktada insanları birbirlerine yaklaştırması ya da onları birbirlerinden koparması. Kanun, korucunun yorumuna, acıma duygusuna göre değişiyor. Kizir Mehmet ormanı bozarak bir

tarla yeri açmak ister. Bunu, geri zekâlı kardeşi Üsük'ün duyarlılığından yararlanarak gerçekleştir-meyi amaçlar. Korucu korkusu, önemli bir gerilim yaratır oyunda. Korucudaki duygusal değişimi işleme oyunun en başarılı yanı. Atay, özellikle bir toprak sorununu belirlemeye çalışıyor. İnsan-ların yoksunluğuyla kurdukları düşlerin geçersiz-liğini de görebiliyoruz. Yazarın vermek istediği bu. **Tombala, Adalet Ağaoglu**

Yalnızlık duygusunun insanı aynı amaca yöneltmesi, bunun da kaçınılmaz olması sorununu oyunlaştırıyor *Ağaoglu*. Yaşlı bir karı koca tombala oynarlar. Çevrelerinde kimse kalmamıştır. Tek işleri zaman doldurmaktır. Çoğunlukla da tom-bala oynatarak doldururlar bu zamanı. Düzensiz gelen tutsaklık, kişiyi *zaman*'ın bağlaması soyut-lamaları, canlı biçimde görüntülenmiştir. Tom-balaya başlamaları bir olaydır, çok da uzun sürer oyun. Ama oyunu bitirivermeleri, küçük bir anlaşmazlığa bağlıdır. Birden ip kopuverir. Uymak zorunda oldukları *zaman* da. Ama gene başlamak zorundadırlar oyuna. Yaşamak zorunda olan, oynamak zorundadır. Böyle bir dengeyle sağ-lamlığını kazanıyor Ağaoglu'nun *Tombala*'sı.

Uluslararası ilişkilerde de böyle bu. Dost-lukların kurulması, iki ulusun da uzun boylu çalışmalarına bağlı. Ama bunun kopması? Küçük bir olay, nereden çıktığı bilinmeyen bir kıvılcım, dünyayı sarsabiliyor birden.

Tombala'da işlenen gerçek, insanın bir uğraşı bulması sorunudur. Şöyle der *kadın*: "Bir torba mercimek. Sekiz kere ayıkladım. Bütün gün ayıklıyorum." *Mercimek* simgesi dönüp dönüp karşımıza çıkan, yapılması zorunlu olan olaylar, durumlar mı? İnsanın evrensel bağlanmışlığını saptaması yönünden de çok ilginç *Adalet Ağa-oğlu*'nun oyunu.

Pirinçler Yeşerecek, Sedat Veyis Örnek

Olay Kore'de geçer. Yaşamak için doymak zorunda olan kadınlar, bunu sağlamak için ken-dilerini satarlar işgal ordularının askerlerine. Bu durumdan yararlanan çıkarıcılar belirir alanda. Bir asker, kadındaki insanlığı duyar yüreğinde. Ona, özellikle çocuğuna yardım etmek ister. Bu övgü içinde savaştan bir kesit alıyor Sedat Veyis Örnek. Nerede olursa olsun savaşın getir-diklerinin değişmediği düşüncesini de işliyor bu yolla. Savaş, insanları, yasa kurallarına, belir-miş değer yargılarını bir anda siler süpürür.

Savaş korku demektir, insanın yok olması demek-tir. Şarkılarla, anılarla uzayan insanın özgürlük türküsünü savaş, bitirir. O artık, besleyici bir öge olmuştur. Ona sahip olanların isteklerine boyun eğmek zorundadır. Savaş, bir alınyazıdır. İnsanı tüketen, insanlığın aşamasını yok eden bir barbarlık.

Berberde, Turgut Özakman

Yaşam çizgileri arasındaki ayrımı gösteriyor *Özakman*. Berbere bir adam tıraş olmaya gelir. Çok acele gitmesi gerektir. Kızının nikâhı vardır. Başarılarından, işinden gücünden söz açar ber-bere. Sonra berber başlar. Bir de bakar ki adam ölmüş. Oysa ki yaşam doludur. Adam saniyelerle yarışır. Berber, saniyelerin ardından it gibi koşar. Yaşamı bir *ticaret* kabul eder adam. Berber için yaşam bir geçim savaşıdır. Küçük beğenilerle haftada bir gün yaşayan, ama yedi gün yaşanan Berber'in yaşama bakışı saptanmış *Berber*'de.

Avcı Karkap, Güngör Dilmen Kalyoncu

"Karkap'ın en büyük başarısı. Dikkat eder-seniz burada yeni bir şey görüyorsunuz. Bir *üçlem*. Şimdiye dek hep basit *ikilim*'lerle uğraşıldı. *İkilim* en çok bir zıtlığı içine alabilir. Karkap'ın pek öl-çülü bir şekilde başardığı bu *üçlem* ise döne döne kendi içine açılan bir girdap gibidir." Kişinin içinde beliren kişilikleşmeler, kişinin kendi ken-dine karşı olması, ya da karşı olduğunun yerine koyması kendini...Böylesine bir dizgeyle geliyor *Dilmen*'in oyunu. Kişinin hem etken, hem edilgen kişiliği arasındaki düşünsel, duygusal savaşı sürekli biçimde derinleştiriyor *Avacı Karkap*'-ta yazar.

Batak, Gülten Akın

Batak, Gülten Akın'ın şiiriyle oluşan bir oyun. İnsana şairce, derinliğine bakıştan doğuyor gerilim. *İnsan Yutan Kumsallar*'daki gibi her kıpırdanışında batan bir erkek. Her yakla-şıpta uzaklık duyan kadın. Yatakların bitişik olmasını istemez kadın. Ayrıldıklarında kadının sesini tatlı bulur erkek. Yakın yaşarken uzaklık, uzak yaşarken yakınlık duygusu... Dostluk umudu olan her insan bir "vakit" in gelmesini bekleyecektir. Soyut ortamda, bir duygululuğu ya da duygusal kopmayı işliyor Gülten Akın.

Şerefiye, Başar Sabuncu

İşine bağlı, dürüst bir insandır gece bekçisi Sabri. Yatak odalarından yıldızların görüldüğü gecekondualarında babası, çocukları ve karısıyla

yaşar. Çalıştığı işyerinin kasasını soyarken bir hırsız yakaladığı için "Kahraman Sabri" diye adlandırılmıştır. Patron, gecekonduya, Sabri'nin kahramanlığını kutlamaya gelir karısıyla birlikte. 187 bin lirayı kurtaran adama getirdiği yalnızca küçük bir gümüş tabaktır. Getirdiğinin üç beş katını da yerler. Sabri'nin kızı Saadet'i de *evlât* edinmek isterler.

Gecekondu ortamı, herkesin kendi açısından mutsuz olduğu bir ortamdır. Bu mutsuzluğu, kişilerde başarıyla yansıtmıştır Başar Sabuncu. Patronla iççinin yaşamındaki zıt yönelimleri belirtmesi yönünden de oyun ilginç. Böylece aksiyondan toplumsal bir yergi ve espri doğmaktadır. Patron düşüncesinin yapmacık bakışını sezen, yalnızca evin yetişkin oğlu Yılmaz'dır. Gecekonduya yaşayanların her şeylerini *hârîka* sözleriyle nitellemeleri, patronların yapmacık sözlerini açığa vurmaktadır. İmrenme, ama uygulamama anlayışının alçakgönüllülüğü gibi görünüyor bu. Toplumsal çelişki de bundan doğmaktadır.

Dağ Baş, Ali Püsküllüoğlu

Ahmet, Emine'yi kaçırıp dağda bir mağaraya getirmiştir. Avlanmakta olan Osman, bir oyunla Ahmet'i uzaklaştırıp Emine'ye sahip olmak ister. Amacını anlayınca Emine, tüfeğin iki gözünü de Osman'ın üstüne boşaltır. Osman ölür. Mağarada yakalanabilme olasılıkları daha da çoğalır. Kızın babası kaçanları yakalarsa ikisini de öldürecektir. Böyle bir korku yaygındır. Osman'ı arayan köylüler, giderek mağaraya yaklaşırlar. Emine, Ahmet'in önerdiği çözüm yoluna inanmaz. Bir şaşkınlık geçirir. Kendisini yitirmiştir. Tüfeği Ahmet'e çevirir. Ahmet'i de öldürür.

Dağ Baş'nda kız kaçırma sorunu ele alınmıştır. Kızın seçme hakkı yoktur. Ana baba kimi dilerse ona verir. Buna baş kaldıranlar genellikle kaçmayı denerler. Köylerde evlenme kuralları çok ağırdır. Bunu yüklenemeyenler çoğunluktadır. Kız kaçırma yolu, aileler arasında gerginlikler sokmaktadır. Kan davasına değin büyüyen düşmanlıklar gelişir köy toplumunda. Ali Püsküllüoğlu, özellikle bu sorunun kişilerdeki yansısını belirlemeği amaçlamıştır.

Yukarda verilen özetlerden anlaşıldığı üzere, konular tümüyle yerlidir. Yerli bir dille işlenmiştir. Kendi sesimizi, kendi duygumuzu yazarlarımız başarıyla yansıtmışlardır. Bu niteliklerin *sanat*'ta büyük önemi vardır. Sanat, geniş çapta

bir *estetik* eğitimi yarattığına göre, bu eğitimi yerli konularımızdan almamız daha da yararlı olur. Böyle bir eğitim, toplumlar arası dostlaşmayı sağlar. Bu evrensel dostlaşmayı işleyen yapıtları, öğrenciler okul sıralarında tanımaldırlar. Öğrenciler, gözlerini kültür dünyasına açtıklarında ulusal nitelikli yapıtlarla karşılaşarlarsa kendi sanatlarına güvenleri artar. Böyle bir güvendir yurt sevgisini geliştiren. Aslında yurt sevgisi, bir toplumun kendi insanını, kendi sanatını, kendi kültürünü... sevmesidir. Bu sevgiyi de tiyatronun geniş çapta sağlayacağına inanıyorum. Bu nedenle *Yeni Türk Tiyatrosu*'nun kültüre yeni yeni açılan gençlere büyük yararı olacaktır. Kendi seslerini, kendi dillerini bulacaklardır onda. Birçok başarısız yabancı oyunlarda olduğu gibi, yabancı bakmayacaklardır kişilere, olaylara. Aynı yargı, amatör tiyatroların boşluklarına da uygulanabilir. Onlar da rastlantısal oyunlardan kurtulacaklardır.

Adnan BİNYAZAR

*

Hukuk ve Dil Açısından Önemli Bir Kitap

Bu yazımızda Ali Rıza Önder'in *Hukuk Araştırmaları*² isimli değerli kitabının sözünü etmek istiyoruz.

Kitabın bizzat önemli bir yanı, yazar, ön-sözünde: "Çoğu taşra yayın organlarında olmak üzere daha önce yayımlanan yazılarımın arasından hukukla ilgili olan otuz konuyu bu kitapta topladım. (...) Bu kitabın, başkalarına benzemeyen yönleri arasında, çok konulu olması başta gelmektedir. Okuyucu, ilgilendiği konuyu, seçip istediği parçayı okumadaki özgürlüğünü büyük ölçüde kullanılabilecektir. (...) Araştırmaların kaleme alınışında elden geldiğince öz ve açık Türkçe ilkesine bağlı kalmaya çalıştım." diyor. Bu açıklamaların bizi saran yaman yazarın, çoğu Anadolu il ve ilçeleri olan görev yerlerinde; kendisini kahvehanelerde unutmuyup araştırmalara yönelmiş olmasıdır.

¹ Ali Rıza Önder (doğumu: 1918 Kayseri). Yazarın basılmış kitapları: *Yaşayan Anadolu Efsaneleri*, Kayseri, 1955; *Yasa Dili Sözlüğü*, TDK Yayını, Ankara, 1966,

² *Hukuk Araştırmaları*, Ali Rıza Önder, Ankara 1968, 208 s., 15 lira.

“Ayn Olayları” 1969 *Varlık Dergisi*, 1 Aralık, Sayı 747, 2.

AYIN OLAYLARI

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR İÇİN

* Elimin son günlerinde Behçet Kemal Çağlar'ı kaybettüğümüz zaman Varlık'ın basılması sona ermiş bulunuyordu. O yüzden geçen sayımızda tek satır koyamadık ve çok sevdiğimiz bir arkadaşı kaybetmekten doğan acımıza bu imzamızın üzüntüsü de eklendi.

Bütün ömrünü şiire ve Atatürkçülüğün savunmasına vermiş olan bu halis Anadolu çocuğu çıkarılara ve duygulara göre yön değiştirmenin bu kadar çoğaldığı toplumumuzda hak bildiği yoldan ayrılmamak için nice nimetleri tepmekle bir sergeli aydın örneği olarak adli sonuna kadar Atatürkçülere örnek olarak kalmakta devam edecek. Hatırası önünde saygı ile eğiliriz.

TIYATROLAR (İstanbul'da)

* Münir Özkul ve arkadaşlarının kurdukları Bizim Tiyatro, Emek Caddesindeki L.C.C. salonunda "Kiskanç Herif yahut Jorj Dandon yahut Sersen Kocamın Kurnaz Karısı" adlı oyunu başarı ile sahneye koydular. Haldun Taner'in hazırladığı bu oyun Molière'in Georges Dandin adlı fars'ının Bursa'da Tomas Fasulyeciyan kunoşması tarafından Kiskanç Herif adlı bir çevirisinin provası ile başlıyor, sonra ikinci bölümde Ahmet Vefik Paşanın adaptesi olan aynı oyunun Yorgaki Dandini adıyla sahneye konuşu, sonunda da İstanbul'da gene aynı oyunun Sersen Kocamın Kurnaz Karısı adlı bir bemselli gösteriliyor. Bu oyunlarda Ahmet Vefik Paşanın tiyatroseserliliği de kendisi sahneye çıkarılarak öğülüyor. Tiyatro tarihimizin üç döneminde birer örnek vermek düşüncesine dayanan oyun bu erinde tarı başarıya ulaşıyor. Münir Özkul'un kişiliği de Haldun Taner'in usta kalemiyle birleşince bu başarıda önemli bir rol oynuyor.

* Kent Oyuncuları, devam etmekte olan Batak Güle ek olarak Sadık Şendil'in İhtilal Var adlı müzikli oyununu sahneye koydular. Bu Kent Oyuncularının ilk müzikali. Sadi Andak'ın partiyonu da. Sahneye Müşfik Kenter koydu. Baş rolü de kendisi oynuyor.

* Dömen Tiyatrosu devam etmekte olan Yaggara 70'e ek olarak Ray Cooney'in Rus Gelir Aşka adlı 3 perdelik komedisini de oynamaya başladılar. Çeviren Ali Poyrazoğlu.

* Öteki tiyatrolarda: Küçük Sahne Müşap Ofuoğlu topluluğu Marcel Frank'ın Doğum Yarığın, Ulvi Uraz topluluğu Arena'da Orhan Kemal'in Murtaza'sını, Gülery Süresi - Engin Cezzar topluluğu İbrahim Nispet'in Nihâh Kâğıdı

komedisini, Alkazar'da Ayfer Feray topluluğu Yedi Kocalı Hürmüz'ü sürdürüyorlar. Destlar Tiyatrosu Durdurun Dünyayı İncecek Var oyununu yeniden ele aldı.

* 309. oyununu oynayarak kuruluşunun birinci yılını dolduran "Devrim için Hareket" Tiyatrosu Disk'in Asaf Çiğiltepe ödülünü aldıktan sonra bu mevsim de meydan oyunları yansira salon oyunlarına da başladı. Yeni oyunlarını her hafta yalnız pazar - pazar-tesi günleri saat 18 ve 21 de Ak-saray Pertevniyal Lisesi arkası TÖS salonunda vermektedir.

* İstanbul Şehir Tiyatrolarının ikinci tur oyunları ile ilgili hazırlıklar devam etmektedir. Halen Fatih'te oynanan Bahkeşir Muha-sebecisi ile Üsküdar'da sahneye konan Dişi Kuş yer değiştirecek. Yeni Komedi'deki Kibarlık Budalası bir başka sahnede oynamak üzere elde tutulacak ve yerini Yalancı'ya bırakacaktır.

ANKARA'DA DEVLET TIYATROLARI

* Ankara'da Devlet Tiyatrosu, aşağıdaki oyunlarla 21. yıla başlıyor.

Küçük Tiyatro'da: Midas'ın Altınları, yazar: Gängör Dilmen, sahneye koyan: Nihat Aybars.

Oda Tiyatrosunda (Birer perde-lik iki oyun) 1) Pirinçler Yeşerecek, yazar: Sedat Vevis Örnek, sahneye koyan: Haldun Marlah. 2) Tombala, yazar: Adâlet Ağaoglu, sahneye koyan: Tarık Leven-doğlu.

Yeni Sahne'de: (2 oyun) 1) Kral Üşümesi, yazar: Sabahattin Kudret Aksal, sahneye koyan: Raik Almaçık, 2) Sular Aydınlanıyordu, yazar: Nezihe Meriç.

Altındağ Tiyatrosunda: (İki oyun birden) 1) Vur Emri yazar: Necati Cumalı, sahneye koyan: Hâşim Hekimoğlu. 2) Elik Otlar, yazar: Necati Cumalı, sahneye koyan: Hâşim Hekimoğlu.

Büyük Tiyatro'da: (Üç oyun, her gece başka biri oynuyor) 1) Ana-

VARLIK YAYINLARI

Bu ay başında çıkan kitaplarımız şunlardır:

- Cahit Külebi:* Şiirler (beş şiir kitabı birarada) 8 lira.
L. Barnett: Evren ve Einstein (Aynıştayı teorisi) 5 li.
La Rochefoucauld: Özdeyişler (Çev.: Y. Nabi) 4 lira.
Lev Tolstoy: Üç Ölüm (üç hikâye) 4 lira.
Albert Camus: Yabancı (roman) 4 lira.
Jack London: Dönek (hikâyeler) 4 lira.
Ziya Paşa (Türk Klâsikleri) 3 lira.
Halk Türküleri (Türk Klâsikleri) 3 lira.
Sabır Taşı (Çocuk Klâsikleri) 1 lira.

teyka (Damdaki Kemancı). Sho'om Aleichem'in hikâyelerinden meydana gelen müzikal komedi. Metin: Joseph Stein, müzik: Jerry Boek, müzik metni: Sheldon Harnick, sahneye koyan ve koreografisi: Todd Bolender.

* Devlet Tiyatrosu, 1969-70 mevsiminin on ikinci eserini de pek yakında oynamaya başlayacak. Yeni eser Jean Anouilh'un "Hırsızlar Balosu" adlı oyunudur.

* Devlet Tiyatrosu sanatçıları, 1968-69 mevsimindeki başarılarından dolayı Sanatseverler Derneğine layık görüldükleri "Yılın sanatçısı" ödülleri önceki gün törenle almışlardır.

1 — Yılın rejisörü: Nuri Altınok. Geçen yıl sahneye koyduğu "Kil Payı" adlı eserdeki rejisi ile.

2 — Yılın aktrisi: Macide Tanır. Aynı eserdeki rolü ile.

3 — Yılın dekoratörü: Tarık Leven-doğlu. Andromak adlı oyundaki dekor çalışması ile.

4 — Yılın oyun yazarı: Başar Sabuncu. Devlet Tiyatrosunda sahneye konulan "Şerefiye" adlı eseri ile.

* Ankara'da AST Orhan Aseman'ın Simavnalı Şeyh Bedreddin adlı oyununu sahneye koymaya hazırlanıyor. Orhan Duru'nun Slavomir Mrozek'in bir televizyon oyunundan esinlenerek Sınırdaki Ey de aynı sahnede iki yıldır üzerinde çalışıldıktan sonra yakında sahneye konulacaktır.

Aynı sahnede Beckett'in Nobel ödülünü kazanması dolayısıyla "Godot'yu Beklerken" adlı eseri yeniden ele alınacaktır.

* Bu yaz Anadolu turneleri çok

maceralı geçen ve çeşitli baskılarla önlenmeye çalışılan Halk Oyunucuları bu mevsim için Vedat Türkali'nin 141. Basamak adlı müzikli komedisi ile Giray Güçlü'nün Ergenekon adlı oyununu oynamaya hazırlandılar. Ayrıca repertuarlarında Atilla Tokatlı'nın Öüm Kalım Savaşı ile Bertolt Brecht'in Kafkas Tebeşiri Dairesi de var.

SERGİLER

* Makedonya Plastik Sanatlar Sergisi İstanbul Resim ve Heykel Müzesinde 5-20 kasım arası İstanbul sanatseverleri tarafından gezildi. Geçen yıl Üsküp Çağdaş Sanat Müzesinde bir çağdaş Türk Resmî sergisi açılmıştı. Ona bir karşılık olmak üzere düzenlenen bu sergi gerek seyirciler gerekse sanat eleştirmenlerince ilgi ile izlenmiştir. Müze şimdi Ankara'da açılmış bulunuyor.

* Türkiye Sanatseverler Derneği birinci karma sergisi 15 kasım günü İstiklâl Caddesi Bekâr Sokaktaki galeride açıldı ve 29 kasıma kadar açık kaldı.

* Devlet Güzel Sanatlar Akademisi 1 kasım günü Öğretim üye ve yardımcıların resim sergisi ile yeni ders yılını açmıştır.

* Metin Haseki'nin heykelleri Darüşşafaka Çemberlitaş galerisinde açıldı. 10 aralıga kadar açık kalacak.

* İ. Safi'nin resimleri Modern Galeride açıldı. 5 aralıga kadar açık kalacak.

* Viyana Devlet Operasının 100. yıldönümü dolayısıyla düzenlenen bir fotoğraf sergisi Teşvikiye'deki Avusturya Kültür Ofisinde sergilendi. 20 aralıga kadar sürecek.

* Svestet Alışpahi'nin resim sergisi Taksim Belediye Galerisinde 3-17 kasım günlerinde sergilendi.

* Sadi Diren 31. seramik sergisini 3 kasımda Taksim Galerisinde açtı ve 17 kasıma kadar açık kaldı sergisi.

ANMALAR

* Ankara Sanatseverler Derneği 16 kasım akşamı saat 20.30 da Orhan Veli'nin ölüm yıldönümü dolayısıyla bir anma gecesi düzenlemiş, 21 kasım akşamı da Yahya Kemal dernek lokalinde gene aynı saatte düzenlenen bir törenle anılmıştır.

VARLIK

Her ayın başında çıkar, sanat ve fikir dergisi — Otuz altıncı yıl — Sayı : 717 — 1 Aralık 1969 — Adres : İstanbul, Ankara Caddesi, Cağaloğlu yokuşu, 40 — Telefon, yazı işleri: 22 63 27 — İdare : 22 69 24 — Sahibi ve yazı işleri sorumlu yönetmeni : Yaşar Nabi Nayır — Abone şartları : Yıllık 24, altı aylık 13, öğretmenler ve öğrenciler için yıllık 22, altı aylık 12 lira, yabancı ülkelere 40 lira — Adres değiştirmek için 1 liralık pul gönderilmelidir. — Gönderilen yazılar geri verilmmez ve cevaplandırılmaz — İlanlar, santimi 20 lira — İstanbul'da (Cemal Nadir Sokak, Büyük Mîlâs Han) Ekin Basımev'inde basılmıştır.

Binyazar, Adnan 1969 “Ankara’da Tiyatro”, *Varlık Dergisi*, 1 Aralık, Sayı 747, 15.

Ankarada Tiyatro

Adnan Binyazar

Devlet Tiyatroları, bu yıl, daha atılımlı oyunlar koydu sahneye. Bunların arasında özellikle **Damdaki Kemancı** (Anatevka), **Vur Emri**, **Pirinçler Yeşerecek** üzerinde durulması gereken oyunlardır.

● BÜYÜK TİYATRO'da :

Damdaki Kemancı

Kapkaranlı bir ortamda, alabildiğine kırmızı giysili bir kemancı, bir damın üstünde, kendinden geçmesine keman çalıyor. Üzerinde durulmaz, oldukça sivri bir damın üstünde keman çalmak! Kuşkusuz bir denge işi bu. Çünkü keman sesinin inceliği, çekiciliği, çok ince bir dengeden doğar. Kişinin, sipsivri bir damın üstünde keman çalması, aslında dünyamızın dengesini de simgeler. Gittikçe bozulan bir dengenin bozulması.

Beş kız babası Teyve'nin de giderek bozuluyor dengesi. Kızlarının herbirinin evlenmesi, yaşamındaki ayrı bir dengeyi sarsıyor. Teyve'nin dengesi, geleneğe bağlı. Yıkılıyor bu, kızlarından birinin evlenmesiyle. İnancın da bir denge öğesi Teyve'nin yaşamında. O da yıkılıyor başka bir evlenmeyle. Aslında, denge, yalnızca Teyve'nin ayakta durmasında etken değildir. Onun yaşadığı köyü, Anatevka'yı ayakta tutan da bu dengedir. Bu dengeyi kimler sarsıyor? Bir yandan Çarlık Rusyası ve onun askerleri, bir yandan da Yahudi düşmanlığı. Sonunda bu denge, tümüyle bozuluyor, Teyveler ve onun gibiler Anatevka'dan kovulunca. Teyve'nin, Tanrıya yakarmaları, Onunla dostlaşmaları da bir sonuç vermemiştir. Ama bir sığınma yeridir O, hak-sızlıkların duyurulduğu bir yerdir. Buradan Sholom Aleichem'in yorumu beliriyor: Tanrı bir iç danışma yeri, düşüncenin güçsüz kaldığı yerde yeni güçler yaratan bir yaşama dengesidir. Bu dengeden doğuyor Teyve'nin ve Anatevkalıların mutluluğu.

Böylesine bir düşünsel ortamla yoğunluk kazanan Damdaki Kemancı, az raslanın oyunlardan biri. Müziğinden dansına, yönetmeninden oyuncusuna değin. Dekor, kostüme birlikte, oyuncu, yönetmen dengesi; Anatevka'daki denge aramayı başarıyla yansıtmaktadır. Cüneyt Gökçer (Teyve), bir oyun dengesi kurmanın örneğini de veriyor Anatevka'da. Büyük Tiyatro'nun araç zenginliğinin bu tür oyunlarda kullanılmasına ne kadar sevindirici!

● ODA TİYATROSU'nda :

Pirinçler Yeşerecek (1)

Oda Tiyatrosu, iki oyunla açtı perdesini: **Pirinçler Yeşerecek**, **Tombala**. **Pirinçler Yeşerecek**, savaştan bir kesit vermektedir. Bu kesitte, savaşın, insanı nasıl değiştirdiğini, onu nasıl kendine yabancı kıldığını görüyoruz. Kadınların, çocukların, askerlerin... bir köy toplumunun savaş içinde nasıl bir dram'a düşüklerini görüyoruz Sedat Veyis Örneğin oyununda. Savaş içindeki kişilerin bir yerde, hayvanlaşacak değin çakarını düşündüğünü gerçeğini de vurgulamaktadır oyunun yazarı.

Pirinçler Yeşerecek'teki duygusal ortamın belirmesinde, özellikle I. Askerde Ejder Akışık, Kadın'da Rümeyza Bozdağ etkili olmaktadır. Dekor ve kostümdeki uyarılığın da katkısı oluyor oyunun ilgi çekiciliğinde. Ne var ki, oldukça hareketli bu oyuna, Oda Tiyatrosu'nun sahnesi dar gelmektedir.

Tombala (1)

Yaşamak zorunda olan herkes, bir oyuna bağlanmak zorundadır da. Kimi de tombalaya bağlar kendini. Adalet Ağaoglu'nun **Tombala'sı**, somut bir görünüşün ardındaki soyut bir yalnızlık duygusunu vermektedir. Yaşama amacı dediğimiz o yoğun, kaçınılmaz istek bittiğinde bile insan, çelişiklerden, tutkusal dengesizliklerden kurtaramaz kendini. İşi gücü, pirinç ayıklamak, su içmek, misafirlerle ayrılmış kadayıftan aşırılmak de olsa... İnsan ilişkilerinden doğan bu çelişkiyi, bu kişisel dalgalmayı güçlü görüntülerle yansıttır Adalet Ağaoglu. Büyük savlarla da çıkıyor seyircinin önüne. Belirlediğimiz bu ortamda **Tombala**, insanın yaşam içindeki yarışmasını da simgelemektedir.

Tarık Leventoğlu, dekor kostümünün yanında sahneye koyuculuğuyla da Kadın'la Erkek'in o küçükük dünyasına inandırıyor bizi. Kadın'da Jale Birsal, davranışlarındaki ve sesini kullanmadaki uyumla çok şeyler katıyor oyuna. Erkek'te de Alp Öyken, duygusal gerilimi ve yaşlılık davranışlarını başarıyla işliyor. Jale Birsal'in oyunundaki doğallık, bir yerde tiyatrodan da öte bir gerçek duyarlılığı içine sokuyor insanı. Sanki tiyatroya gitmiyoruz da çoktan beri tanıştığımız dost yaşlılarla karşılaşmış gibi oluyoruz **Tombala**'da. Biz de tombala çınayanlardan biri oluyoruz.

● ALTINDAĞ TİYATROSU'nda :

Vur Emri

Necati Cumalı, köy toplumunu bağlayan kati kuralları ve bu kurallardan doğan acı gerçeği yapıtlarında başarıyla yansıtır. Özellikle de öykülerinde. Aslında Cumalı, iyi bir öykü yazarıdır. Oyunlarının temelinde öyküsel nitelikler gözden kaçmaz. Bunun yanında, bütün öyküleri oyunlaştırılabilir. Çünkü Cumalı, aksiyonu, öykülerinin temel yapısına sındırmasını iyi bilir. **Susuz Yaz**, bunun iyi bir kanıtıdır. **Vur Emri**'nin de öyküsel bir oluşumu var. Ama oyuna da iyi gitmiş konu.

Vur Emri'nde de köyün geliştirmez ortamından kaçıp kurtulmak isteyen Halil'in öyküsüyle yüz yüze getirir bizi Cumalı. Gelecek için hiçbir umut yaratmayan topraklardan kaçan Halil, kentim olanaklarından yararlanmayı düşler. Cumalı'nın tüm kişileri gibi, Halil de az şeyler ister gelecekten. Örneğin şoför olmak gibi. Dışardan gelenlere, kötü yüzüyle çıkar kent. Halil de böylesine bir kötü yüzle karşılaşır. Adı kötüye çıkar. Babası, ağabeyi de kötü görür Halil'i. Tutuklanmıştır. Ama köyünün, babasının, anasının aramaya dayanmamış, tutuklu bulunduğu yerden kaçmıştır. Onu tutuklayan nedenlerle, köydeki babasının inancı arasında bir çatışma söz konusudur. **Vur Emri**'nin esprisi de buradan doğmaktadır.

Ana (İlkay Saran)'nın tekdüze sesinin dışında oyuncular başarılı sayılırlar. Özellikle de İlyas Avcı (Baba) ve Savaş Başar (Halil). Hüseyin Mumucu'nun dekor ve kostümlerinin, oyunun konusuyla bağdaşırılığını da belirtmeliyiz.

Ezik Otlar

Ezik Otlar'da da başka yerden gelip toprağa yerleşenler arasındaki çekişme ele alınmış.

Bir sevişme eylemiyle de oyuna bir sürükle-yicilik kazandırmış Cumalı. Ne var ki, oyunda yaratılan bir melodram havası, sorun'un, gerçek niteliğiyle belirmesini gölgeliyor. Bu da, daha çok, yönetmenin yorumuyla ilgilidir. Sema Aybars (Gülsüm İnce) ve Savaş Başar (Mahmut İnce) çekici, etkileyici; İlkay Saran (Ayşe İnce) ve Dinçer Sümer (Kenan Gür)'in doğal oyunları yer yer etkili durumlar yaratmaktadır.

● KÜÇÜK TİYATRO'da :

Midas'ın Altınları

Gene bir Midas'la gördü Gungör Dilmen. Bu kez de Midas'la, altınlar arasındaki ilişkiyi kurmaya çalışıyor. Altın, insanlığın doğuşundan bu yana ekonoimsal gücü gösterir. Midas'ı söz konusu ederek Gungör Dilmen de, insanlığın, altınla savaşını anlatmaktadır. Bu savaş sonucunda, altının, insan yaşamında bir denge kurduğu çıkıyor ortaya. Azlığı, geçim bunalımı; çokluğu, tembellik getiriyor. Dilmen, altının artmasıyla bir tutuyor üretimin azalmasını. Bu altın-üretim ilişkisi, halkla yönetmen arasındaki ilişkiyi de belirliyor. Midas, altınları için: "Altının teriyle kazandım." diyor. Daha çok halkı dilediren, aynı zamanda, oyunda koro görevini de yerine getiren "Vezir", "Sen terlesen terlesen hamamda terlersin." diyerek bu ilişkiyi vurgulamaktadır. Buradan, hırsızların bile değer vermedikleri, "müşterisi çıkmayan orospular gibi yatan" altının doğurduğu bunalıma geçiyor. Aslında gerçek altın, "yürekle usun gerçek dengesi"dir. Değer, yalnızca altına özgü değildir. Her şeyin, kendi ölçüsünde bir değeri vardır. Balta, balta olarak, toprak, toprak olarak değerlidir. Halkın, bu değerler konusunda bilinçlenmesi önemlidir. Halk, bu değerler konusunda konuşursa "Tanrılar bile susar".

Bu altın-insan ilişkisinden doğan oyunun yorumlanışında tutarsızlıklar görülmektedir. Her şeyden önce şu belirlenmiyor kesinlikle: **Midas'ın Altınları**, bir tragedya mıdır? Yoksa toplumsal bir eleştiri, tragedya biçiminde mi verilmektedir? Yapısal bir bağlantı kurulmadığı için, seyirci, yer yer, oyundan kopuyor.

Bozkurt Kuruç (Midas), bu oyunda da başarısını sürdürüyor. Ne var ki, **Delil İbrahim**'deki konuşmaları ansıyor kimi yerlerde. Ahmet Evintan (Vezir) iyi bir **Vezir** kompozisyonu çizer.

● YENİ SAHNE'de :

Kral Üşümesi

Bir söz ustası, hattâ bir sözcük ustasıdır Sabahattin Kudret Aksal. Şiirlerinde, bu ustalığının etkilerini daha yoğun bir biçimde görebiliriz. Oyunlarında bu yoğun, şiirsel söylemenin başarı düzeyini izleyebiliriz. **Sözle** etki yaratabilmek, Aksal'ın sanatının en belirgin yanısıdır. Bunu, yazar en son yazdığı bir oyununda, **Bay Hiç**'te daha belirgin bir biçimde yansıttır. Bunca etkili ve yoğun söylemenin uygulamada yerini bulamaması, yöneticiden ve oyunculardan gelir. **Kral Üşümesi**'nde, bu oyuncu-yönetici uyumsuzluğu, Kudret'in amacını ve vermek istediğini anlamamızı zorlaştırıyor. Hele yer yer kekelemeler, sözcüklerin hakkını verememeler, sözcükce zengin bir oyunun etkisini azaltır doğal olarak. Bütün bu tutarsızlıklara karşın, Sabahattin Kudret'in özgün söyleme gücünü görüyoruz **Kral Üşümesi**'nde.

(1) Bu oyunlar, Ali Püsküllüoğlu'nun hazırladığı **Yeni Türk Tiyatrosu**'nda yer almıştır. **Nokta Yayınları**.

“Ayın Olayları” 1970 *Varlık Dergisi*, 1 Nisan, Sayı 751, 2.

AYIN OLAYLARI

TIYATRO-EDEBİYAT İLİŞKİLERİ

PEN Club Yazarlar Derneği'nin Dilson Oteli salonunda 28 şubat cumartesi akşamı düzenlediği yemekli açık oturumda ele alınan konu şuydı: "Tiyatro alanındaki pek hızlı gelişmelere paralel olarak göze çarpan, tiyatromuzun edebî değerlerden gitgide uzaklaşmasının yarattığı durum."

Oturumu açan Yaşar Nabi, son zamanlarda Türk tiyatrosunun gerçekten şaşırtıcı ve övünülecek ölçülere varan bir hamle içinde olduğunu söyleyerek, yalnız İstanbul'da her akşam 35 kadar tiyatroların perdelerini devamlı olarak açmaları dolayısıyla tiyatroya büyük ölçüde yeni seyirciler bulmak sorununun tiyatromuz yöneticilerini ister istemez oyunlarının halkça anlaşılma ve hazmedilme seviyesini düşürmeye zorladığını, bunun sonucunda da yalnız yeni kurulan tiyatroların değil, eskilerinin de oyunlarının sanat seviyesini düşürme yarışına girdiklerini, bunun da edebiyat adına üzülecek bir olay kabul edilmesi gerektiğine işaret edip, bu sorun üzerinde tartışılacağı açıklayarak sözü emektar tiyatro yazarımız Vedat Nedim Tör'e verdi.

Ortada gerçekten önemli ve üzücü bir dava bulunduğunu söyleyerek söze başlayan Tör, bütün ihtisasların diplomaya bağlandığı bir çağda, önüne gelenin tiyatro açmasının doğru olmadığını, tiyatro açmak için ehliyet kontrolünün şart olduğunu, ancak bu yoldan bugünkü olumsuz gidişe bir son verilebileceği düşüncesini ileri sürdü. Ülkü Tamer, böyle bir kontrolün mümkün olmadığını, buna gereklik de bulunmadığını, şartlar tiyatrocuları bir süre sanattan fedakârlığa zorlarsa bile geniş halk yığınlarının tiyatrodan yararlanmasının sevinilecek bir olay diye kabul edilmesini gerektiğini söyledi.

Selâhattin Batu, seviyesizliğe doğru götüren akımın hızı karşısında yazarların kaliteli oyun yazmaya cesaretleri kalmadığını, emeklerinin boşa gitmemesi için kaliteden fedakârlık edemeyen yazarların sahne edebiyatını bir yana bırakmak zorunda kaldıklarını ileri sürdü.

Behçet Necatigil, tiyatroların edebiyattan kopmasının nedeni olarak edebiyatçıların amatör ruhunu kaybettiklerini, para uğrununda seviyelerini bile bile düşürdüklerini, sanata karşı ödevlerini unuttuklarını, bundan da sorumlu olduklarını iddia etti. Burhan Arpad'ın bu uğurda vaktiyle Vatân'da yaptığı mücadelenin boşa gittiğini de sözlerine ekledi. Burhan Arpad söz alarak, tiyatro yazarının suçlamanın doğru olmadığını, çünkü tiyatro yazarının ti-

yatroya bağıntılı olduğunu, roman ve şiir yazmanın böyle bir bağıntısı bulunmadığını, belirterek tiyatro yazarının eserlerinin oynanabilmesi için ister istemez tiyatro patronlarının etkisi altında kalarak istenen biçimde eserler yazmak yada sahne edebiyatından elini çekmek zorunda bulunduğunu anlattı ve bu koşullar altında yazardan fazla bir şey beklenemeyeceğini söyledi.

Prof. Vehbi Eralp tiyatro ile yakından ilgilenen arkadaşların kanaatine katıldığını, bilim genoyu bulunmayan bir ülkede, aldattıcı ve sahte değerlerin rağbet görmesi tabii olduğunu, özel tiyatroların maddi sıkıntıları dışında kalan Devlet ve Şehir Tiyatrolarının gidise ayak uydurmayarak kalitenin temsilciliğini yapması gerektiği tezini savundu.

Rauf Mutluay, Türkiye'de bir okul açmak için bile binanın sağlık durumu dışında bir şart aranmadığını, onun için kalite kontrolünün resmi makamlarca sağlanması beklenmeyeceğini belirterek, 1955 sonralarında Türk yazarlarından çoğunun tiyatro denemeleri yaptığını, ama yazdıklarından pek azını oynatabildiği için bir kısmının bu işi bırakmak zorunda kaldığını, bir kısmının da geçim darlığı içinde iyi para getiren gişe oyunları yazmaya katıldığını, epey de başarı sağladığını anlattı. Tahir Alangu, kalite kontrolü bahanesiyle sansürü getirebilecek tedbirlerden yana olmadığını, bu yoldan bir sonuç alamayacağını, tiyatro sayısı ile birlikte oyunlar sayısı da artarken tiyatro yazarı da çoğaldığını, bu fazlalığın da seçme imkânlarını geliştirdiğini ileri sürdü.

Faik Baysal, roman, şiir ve hikâyelerinin geliriyle evinin iki aylık kirasını bile ödeyemediğini belirterek, tiyatro ile yazarlara yeni bir ekmek kapısı açıldığını, geçinmek zorunda olan yazarı, tiyatroların şartlarına uydu diye suçlamanın hata olduğunu söyledi ve iyi eser veren arkadaşların da çıktığını, iyinin azlığını normal saymak gerektiğini, bugün düşmüş olan kalitenin ilerdeki çalışmalar-

VARLIK YAYINLARI

Bu ay başı çıkan kitaplarını sunar :

1. Macar Hikâyeleri Antolojisi, 6 lira.
2. S. Batu: Avusturya ve Venedik Günleri, 4 lira.
3. Cengiz Dağcı: Korkunç Yıllar, roman, 10 lira.
4. Dostoyevski: Beyaz Geceler, roman, 4 lira.
5. John Steinbeck: İnci, roman, 4 lira.
6. Hikmet Dizdaroğlu: Şinasi, Türk Klâsikleri, 3 lira.
7. M. Twain: Huck Finn'in Zaşından Geçenler, 3 lira.

la yenibaştan kurulabileceğini, hareket ve gelişmeyi bu yüzden bir başarı saymanın daha yerinde olduğunu anlattı.

Yaşar Nabi, bir özet çıkarmak gerekirse, tiyatromuzda bir kalite bunalımı olduğu kanısında bütün arkadaşların birleştiğini, ancak bugünkü durumdan umutsuzluğa düşmek gerekip gerekmediği hakkında düşüncelerin dağıldığını, daha çok tiyatro kurmak, daha çok sayıda seyircinin ayağını tiyatroya alıştırmak bakımından tanık olduğumuz gelişmeyi küçümsemek gerektiğini, bir alıştırma dönemi için sanattan fiire vermeye katlanmak gerektiğini söyleyerek zaten bugün yayın, basın ve sanat hayatının her alanında aynı nedenlerin zorladığı bir seviye düşmesi olayı ile karşı karşıya bulunduğumuzu, olayın yalnız tiyatroya özgü bir gidis sayılamayacağını kaydederek görüşmeleri kapadı.

28 mart akşamı P.E.N. yemekli toplantısında dar çevreli diller edebiyatlarının dünyaya tanıtılması konusu tartışıldı. Onu da gelecek sayımızda söz konusu yapacağız.

TIYATROLAR

Ankara ve İstanbul tiyatroları mevsimin son eserlerini sahnelemekle meşguldürler.

★ Ankara'da Devlet Tiyatrosu Beki L. Bahar'ın yazdığı Haldun Maral'ın sahneye koyduğu Alabora (Oda tiyatrosu), Nazım Kurşunlu'nun yazdığı, Haşım Hekimoğlu'nun sahneye koyduğu Körkadi, Nihal Karamağralı'nın yazdığı, Saim Alpago'nun sahneye koyduğu Lodoslu Ada ile yeni üç telif oyununa perdelerini açmaya hazırlanıyor.

★ Bunlar dışındakiler gene Devlet Tiyatrosu şu sırada Fransa'da çok adı geçen Arrabal'ın Guernica'sı-

nı "Özgürlük Ağacı" adı ile Oda tiyatrosunda sahneye koymuştur.

★ İstanbul Belediye Tiyatroları ise Turan Oflazoğlu'nun Keziban ve Allahın Deddiği Olur adlı iki kısa oyunu, Necati Cumalı'nın Vur Emri, Sedat Veyis Örneğin Piriçler Yeşerince adlı oyunları ile yeni dört yerli oyun sahnelledi. Şehir Tiyatroları böylece bu mevsim oyunlarının üçte ikisini yerli eserlerden seçmiş oldu. Necati Cumalı'nın Tehlikeli Güvercin'i ise Esentepe Tiyatrosundan Beyoğlu Komedi Tiyatrosuna geçti. Şehir Tiyatroları 6. sahnesini şimdi Kadıköy'de açmaya hazırlanıyor.

★ Dostlar Tiyatrosu, başrolünü Genco Erkal'la Ayla Algan'ın paylaştıkları Rosenberg'ler Ölmemeli adlı oyunu büyük bir başarı ile sahneye koydu, Harbiye'de Yapı Endüstri Merkezi binasında oyun devam ediyor.

★ Kent Oyuncuları, Necati Cumalı'nın Derya Güllü adlı eserini 24 nisanda New York'ta oynayacaklar. Yıldız ve Müşfik Kenter'le Şükran Güngör bir de Necati Cumalı katılacak bu yolculuğa. Kenterler belki Bedel'i de oynayacaklar bu vesile ile New York'ta.

★ Dormen Tiyatrosu Başar Sabuncu'nun "Şerefiye" adı ile Ankara'da oynanmış olan oyununu yeni bir yorumla sahneye koydu başarı ile.

SERGİLER

★ Devlet Güzel Sanatlar Akademisi salonunda 23 martta "Doğu Karadeniz'de Halk Mimarisi ve El Sanatları Araştırması" sergisi açıldı.

★ İhsan Karaburçak'ın sergisi Beyoğlu Galeri 1 salonunda 12 martta açıldı ve 28 marta kadar seyredildi.

★ Avusturyalı ressam Herbert Boeckl'in resim sergisi Devlet Güzel Sanatlar Akademisi salonunda 5-19 mart arasında görüldü.

★ Vedat Açıkalın'ın resim sergisi Beyoğlu Behir Galerisinde 28 şubattan 11 marta kadar sergilendi.

★ Yapı ve Kredi Bankası Galatasaray binasında Tarihi ve Turistik Kayseri Sergisi 5 marttan 14 marta kadar seyredildi.

★ Türk-Alman Kültür Merkezi salonunda Gerd Früstück'ün sergisi 2-14 mart arası ve İnal Okçetin'le A. İsmail Türemen'in sergisi 17-28 mart arasında görüldü.

VARLIK

Her ayın başında çıkar, sanat ve fikir dergisi — Otuz altıncı yıl — Sayı : 751 — 1 Nisan 1970 — Adres : İstanbul, Ankara Caddesi, Çağaloğlu yokuşu, 40 — Telefon, yazı işleri : 22 63 27 - İdare : 22 69 24 — Sahibi ve yazı işleri sorumlu yönetmeni : Yaşar Nabi Nayır — Abone şartları : Yıllık 24, altı aylık 13, öğretmenler ve öğrenciler için yıllık 22, altı aylık 12 lira, yabancı ülkeler 40 lira — Adres değiştirmek için 1 liralık pul gönderilmelidir — Gönderilen yazılar geri verilmemez ve cevaplandırılmaz — İlanlar, santimi 20 lira — İstanbul'da (Cemal Nadir Sokak, Büyük Millaş Han) Ekin Basımevi'nde basılmıştır.

Necatigil, Behçet 1970 *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınevi.

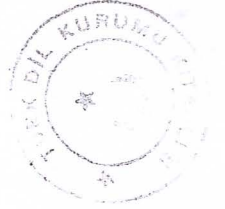
★ Gezi notları: *Anadolu* (1939), *Bir Edirne Seyahatnamesi* (1941), *Kayseri-Kırşehir-Kastamonu* (1955) ★ Anıları: *Eski Zaman Kadınları Arasında* (1958), vb.

ÖRNEK, Sedat Veyis ★ Günümüz yazarlarından, doğ. 1928 Zara ★ İlahiyat Fakültesi'ni bitirdikten sonra Almanya'da Tübingen Üniversitesi'nde dinler tarihi ve etnoloji dalında doktora yaptı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde etnoloji doçenti (1970) ★ Varlık, Yeditepe dergilerinde hikâyeler, eleştirmeler yayınlamış, *Kurt* isimli oyunu İstanbul Şehir Tiyatrolarında (1964/1965) **Pirinçler* *Yeşerecek* oyunu da Ankara Devlet Tiyatrosu'nda (1969) oynanmış olan yazarın basılmış eserleri şunlardır: *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki* (1966), *Etnoloji Sözlüğü* (1971), *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Ef-sane* (1971), *Anadolu Folklorunda Ölüm* (1971).

ÖZ, Erdal ★ Günümüz hikâyecilerinden, doğ. 1935 Yıldızeli ★ Tokat Lisesi'ni, Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Amerikan Haberler Merkezi'nde, Türk Dil Kurumu Yayın Kurulu'nda çalıştı. Şimdi Ankara'da Sergi Kitabevi sahibi ★ İmzasına 1952'de raslandı (Kaynak dergisi, 15 Eylül), hikâyeye şiirle birlikte başladı denebilir: Varlık'ta hemen her sayı şiirleri yayımlanırken, (1 Haziran 1954 - 1 Ocak 1956) Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'nde de hikâyeleri çıkıyordu (Haziran 1954 - Haziran 1956). Aynı yıllarda (1955/56) Yenilik ve Yeditepe dergilerinde de şiir ve hikâyeleri görüldü, sonradan şiiri bıraktı, yalnız hikâye ve eleştirme üzerinde çalıştı (Pazar Postası, 1955; a dergisi 1956/57) ★ Genç kuşağı nbeğenilen sanatçılarından olan Erdal Öz, alışılmıştan fazla ayrılmayan yazışıyla hikâyemize yeni bir hava getirenler arasında yer alır ★ Seçtiği sekiz hikâyeye ile ilk kitabını çıkardı (*Yorgunlar*, 1960), bir de roman yayımladı (**Odalarda*, 1960).

ÖZAKMAN, Turgut ★ Günümüz oyun yazarlarından, doğ. 1930 Ankara ★ Ankara'da Atatürk Lisesi'ni (1947), Hukuk Fakültesi'ni (1951) bitirdi, bir süre avukatlık yaptı, Almanya'da Köln'de, bir yıl kadar Tiyatro Bilgileri Enstitüsü'nde tiyatro öğrenimi gördü (1955/56). Ankara Devlet Tiyatrosu'nda edebî heyet lektörü (1956/57), Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü'nde iç basın müdürü (1960), Bonn Basın Ateşe muavini (1960-1962), Ankara Radyosu Söz ve Temsil Yayınları Şefi (1962) oldu, TRT Kurumu Merkez Program Dairesi Başkanı, sonra da Genel Müdür

Şener, Sevda 1971 *Çağdaş Türk Tiyatrosunda Ahlâk Ekonomi Kültür Sorunları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

ÇAĞDAŞ TÜRK TİYATROSUNDA

AHLÂK EKONOMİ KÜLTÜR
SORUNLARI

(1923 - 1970)

F.Y.

TÜRK DİL KURUMU
İSİMLERİ
NO: F.10/4664
SAYI: 5456

Doç. Dr. Sevdâ ŞENER

İçindekiler

GİRİŞ	7
I. Bölüm	
TÖRE, ADET VE AHLÂK DEĞERLERİ SORUNLARI	14
1. Batılılaşma ve Değer Yargılarının Değişmesi	16
a) Töre, Adet ve Ahlâkla İlişkili Sonuçları	16
b) Ekonomik Nedenleri	38
2. Maddesel Değerlerin Öncelik Kazanması	60
3. Geleneksel Değerlerin Baskısı	77
a) Ataerkil Aile Düzeninin Yarattığı Sorunlar	78
b) Kadın Erkek İlişkilerinde Gelenek Baskısı	84
c) Geleneğin Çağdaş İnsanlık Değerlerine Karşı Olduğu Durumlar	92
d) Gericilik ve Dinsel İnançların Sömürülmesi	93
4. Değerlerin Karmaşıklığı	98
a) Aile Kurumu İçinde	98
b) Gecekondu Semtlerinde	102
II. Bölüm	
EKONOMİ SORUNLARI	105
1. Vurgun ve Sömürü	106
2. Yoksulluk, Güvensizlik	118
3. Köy Ekonomi Sorunları	123
III. Bölüm	
KÜLTÜR SORUNLARI	133
1. Bilinçsizlik	134
2. Sorumsuzluk	140
3. Yabancılaşma	145

*Kadın - (Kıkrıdayarak güler) Yok mu sizin uşağımız, ahçı-
mız, bahçıvanınız, oda hizmetçiniz?*

Erkek - Olmaz olur mu? o kadar değilse de var bir iki adamım.

Kadın - Öyleyse?

(I. Perde)

Değerler çatışması konusundaki düşüncelerini köy ortamı içinde biçimlendiren yazarlarımız Hidayet Sayın ile Sedat Veyis Örnek bu çatışmayı iyimser açıdan ele aldılar. Bu iki yazarın oyunlarında da mertlik, yiğitlik, dürüstlük, onur, şeref gibi manevi değerler yalana, düzene, çıkar kaygısına, sahteye karşı başarı kazanmaktadır. Hidayet Sayın *Topuzlu*'da bu manevi değerlerin bu gün de köyde capcanlı yaşamakta olduğunu, köylünün olumlu olana inandığını, bu ortam içinde kötülüğün kolay tutunamayacağını ileri sürmüştür.

Kurt adlı oyununda Sedat Veyis Örnek ise oyununu mutlu son ile, iyinin zaferi ile bitirmesine rağmen, bu başarının sürekli olmayacağını da duyurmuştur seyircisine. Tüm geleneksel manevi değerleri temsil eden kişi, köydeki yaşlı bir derebeyi kalıntısı olan Halil Ağa'dır ve köyde saygı görmesine rağmen türünün son örneklerinden biri olduğu da bellidir. Halil Ağa, öfkesi, inadı, ataklığı, onuruna düşkünlüğü ve despotluğu ile geleneksel Bey özelliklerini taşımaktadır. Herkesten üstün olduğuna inandığı için olağanüstü işler yapmağa çalışır. Halk, bu kendisinden uzak adamı başarılı olduğu sürece alkışlar. Kurt'u diri diri yakalayıp boynuna çingiraklı tasma takmasına hayranlık duyar. Fakat aynı Halil Ağa düzençi Çarkçı'ya karşı yenik düştü mü, bu kez de karşısına geçer. Halil Ağa, soyu tükenmekte olan bir yiğitlik töresinin son zaferini, sinsi Çarkçı'ya karşı sağlayacaktır sonunda.

Bu bölümde ele aldığımız oyunlarda toplum değerlerindeki değişimin yeni bir aşamasını gördük. Değerler arasındaki çatışma, artık Batı taklitçiliği ile geleneksel adetler arasındaki çatışmanın ötesine geçmiştir. Ekonomik etmenler sonucu, maddi değerler manevi değerlerin yerini almakta, ahlâk ilkelerinden, erdemden çok paraya rağbet edilmektedir.

Yazarlarımız değer değişimini çeşitli dönemlerde farklı etmenlerle açıklamışlardır. Cevdet Kudret, Vedat Nedim Tör, Nüzhet Haşım Sinanoğlu bu değişimi savaş sonrasının ekonomik nedenleri ile açıklarken, Nudiye Nizamettin, Cevat Fehmi Başkut, Necip Fazıl Kısakürek, Reşat Nuri Güntekin, Nahit Sırrı Örik, Mahmut

Yesari maddenin önem kazanmasının yarattığı ahlâk bunalımına dikkati çektiler ve yolsuzluklarla zengin olanların töre dışı yaşantılarını sergilediler. Bu arada sömürülen, değerleri alaşağı edilen halkın acıları da gösteriliyordu.

Halide Edip Adıvar ile Necip Fazıl Kısakürek maddeye verilen önemin çağdaş makine uygarlığının etkisinden ileri geldiğini, Doğu'nun manevi güçlere bağlılığı yerine, Batının maddeye önem veren görüşünü benimsediğimizi belirttiler.

Bu akımın önce İstanbul'da başlayıp sonra Anadolu'ya yayıldığını ileri süren oyunlar yanında, gerçek manevi değerlerin sadece İstanbul'un gelenekçi ailelerinde yaşamakta olduğunu ve bir de Anadolu'nun saf ve bozulmamış halkında bulunduğunu belirtenler vardı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Anadolu'dan türeyen karaborsacı yeni zengin ise, önce kendi çevresini, sonra İstanbul'dakileri etkiliyor, geleneğin, göreneğin, törelerin yerini görgüsüzlük ve aç gözlülük alıyordu. Maddecilik akımı ekonomik, töresel ve dinsel sorunlara yol açıyor, bu yönleri ile de tartışılıyordu.

3- Geleneksel Değerlerin Baskısı

İlk iki bölümde toplumda meydana gelen değer farklılaşmasının, geleneklerimiz, toplumsal çıkarlarımız ve genel ahlâk ilkeleri açılarından incelendiği, eleştirildiği oyunları görmüştük.

Bu bölümde ise törelerin eleştirildiği oyunları ele alacağız. Bu eleştiri, insan haklarına ve özgürlüğüne aykırı geleneklere, alışkanlıklara yöneltilmiştir. Töreyi, doğal haklar, çağdaş uygarlık değerleri, bilimsel gerçekler açısından eleştirip, yargılar. Cumhuriyet döneminin tiyatro yazarları Batı uygarlığının insan hakları ve özgürlüğü ilkesini benimsemiş, ayrıca bilimin yeni bulguları ile donanmış kişiler olarak geleneklerimizden bazılarını eskimiş bulmaktadırlar: Bu gelenekleri doğuran toplumsal koşullar değişmiş, çağdaş düşünce, töreleri gereksinen eski anlayışı aşmıştır. Yazarlarımız eleştirilerini en çok kadın hakları ve kadın-erkek ilişkilerine yöneltmişlerdir.

Bu oyunlarda ele alınan, töre baskısının yarattığı sorunların başında aile sorunları gelir. Bu sorunlar il ve ilçelerde başka, köyde başka özellik gösterirler. Evliliklerde karşılıklı sevgiden ve anlaşmadan çok anne ve babanın isteklerinin gözetilmesi ise bir başka sorundur ve töresel olduğu kadar ekonomik nedenlere bağlıdır. Tiyatro yazarlarımız gençlere cinsel eğitim verilmemesinden, aile içinde sevgi ve anla-

“Oğuz –

Ülkeler almak değil kastım

Benim kurduğum ordu, yurdu korumak için,

Korku salmak değil dileğim gönüllere.

Ülkeler almak değil kastım benim, cenk değil

Ancak alın teriyle, bilek gücüyle

Yurt kılmak dilerim yurtlar içinde”

(II.4)

“Oğuz –

Genişleyecek barışım yurttan obadan aşırı

Budur yasam benim.”

(II.4)

Akşamın

Aşk, barış, güzellik.

Bize senin öğüdün

Ayzit, Ayzit,

Duamızı iştir.

Yaz bayramı bugün

Sana geldik.”

(1. 1)

İstanbul’un fethinin 500 üncü yıl dönümü münasebeti ile sahneye konulan *Fatih* adlı oyununda da Nazım Kurşunlu yiğitlik ile birlik-te insanlık ülkülerini savundu. Tarihî olayların çerçevesini aşmayan bu oyunda, yabancı tarihçilerin *Fatih* ve fetih yorumlarına karşı, yazarın bu büyük Türk Hükümdarını yüceltme çabası seziliyor.

Suat Taşer, *Aşk Ve Barış* isimli, 1960 yılında İzmir Devlet Tiyatrosunda oynanmış olan oyununda, Selâhattin Batu’nun tutumuna benzer bir tutumla, barış ülküsünü tarihî bir savaş ortamı içinde belirliyor. Konu, Dede Korkut Hikâyelerinden birinden alınmadır. Türkün türlü erdemlerine ve büyüklüğüne duyulan inancı dile getirir. Oyun, isminin de belirttiği gibi güzel, iyi, doğru olan her şeyi kapsamakta, çağımız insanının erginlik ülküsünü ifade etmektedir. Ulusal değerler, çağdaş uygarlık ilkeleri açısından ele alınıp incelenmiş ve geleceğin toplumuna temel olması öğütlenmiştir. *Aşk ve Barış*, geçmişe inanma, ondan aldığı güçle benliğinde yatan büyüklüğü duyma ve uyusukluktan silkinerek kötülükleri, haksızlıkları, çirkinlikleri düzeltme özlemine anlatır. Suat Taşer, çağdaş yazarlar gibi, toplumun türlü düzensizliklerinden ülküsüzlüğü sorumlu tutmaktadır. Bunu oyununu tanıtmaya yazısında şöyle ifade ediyor:

“Suçlu olan toprak değil, insandır. Altta yer, üstte gök kocaman. Kocaman dünyaya sığmayan gene insanoğlu insandır. İyiyi kıran, kötüye taç giydiren taht veren, dört günlük ömrü hırsın ayakları altına seren, mezarına pişmanlıklarla giren insan....

Ben de derim ki sararmış ekinlere yağmur gerekse, insanoğlunun kararmış yüreğine de barış gerek. Bütün kötülüklerin karanlığını yok edecek biricik güneş: Barış. Ölümü utandıracak nimet: Barış. Analar barış doğurmalı. Cümle kapılardan içeri barış girmeli. Nicedir kanayan yaraları barış sarmalı. Barışın büyük şafağı ağarmalı.”¹

Güngör Dilmen Kalyoncu’nun *Akadın Yay* ulusal ülküleri evrensel değerler açısından değerlendirir. Genç Prens Akad, tanrısal bir güçle donatılmış yayını savaş, üstünlük, talan için değil, barış için, dostluk için kullanmağa kararlıdır. Çevresi tarafından desteklenmese de, önüne engeller çıksa da, amacından vaz geçmez.

Adalet Ağaoğlu *Sınırlarda* adlı oyununda güzelliğin, iyiliğin dostluğun rahatça yeşereceği bir barış ortamının özlemine ifade ediyor; ülküsünü tarif edilmez incelik ve güzellikteki, adı bilinmeyen bir çiçekle sembolleştiriyor. Bu en bilinmez, en güzel, en heyecan verici çiçek, olsa olsa barış çiçeğidir ve sınırların kalktığı topraklarda, ortak sevgi ve bakımla yetişir. Bir kez de yetişti mi;

“Bütün dünya pembe bir balona dolmuş gibi dururmuş. Çocuklar hergün bayram eder, sevgiler bulurmuş... Genç kızların... yavukluları hiç savaşa gitmezlermiş... Kadınlar çocuklarını baka-besleye; seve okşaya büyütür: erkekler bebelere binlerce mutlu bayram verirlermiş... Analar ve babalar birbirlerini çok severlermiş. Öyle ki onlar dünyayı böylesine güzel yapan bu çiçeğe “aşk çiçeği” derlermiş... Sevgi olmazsa çiçek büyümmez, çiçek büyümese de sevgi olmazmış.”

(II. Bölüm)

Sedat Veyis Örnek *Pirinçler Yeşerecek* adlı oyununu “adına savaş dediğimiz büyük oyundan küçük bir kesit vermek” için yazmış. Bir Kore’li Şakşi kadın ile Amerikan askeri arasındaki ilişkinin öyküsüdür bu küçük oyun. “Her ikisi de farkına bile varmadan savaşın içine itilmişlerdir; her ikisi de savaşa karşıdır; dahası, birbirlerine de...”² diyor yazar ve dünyanın kötüye gittiği bu günlerde hiç olmazsa çocuklar için bir şeyler yapılması gerektiğini ifade ediyor.

1 “Aşk ve Barış”, *Devlet Tiyatrosu*. Kasım 1960 Sayı: 11

2 *Devlet Tiyatrosu Dergisi*, Kasım 1969. Sayı 47

Özdemir, Emin 1972 "1971'de Dilimiz", *Varlık Yıllığı*, Ankara: Varlık Yayınevi.

1971 DE DİLİMİZ

Emin ÖZDEMİR

GENEL BAKIŞ

İnsan dili, sürekli bir gelişme ve değişme içinde bulunur. Durağan, donmuş bir kalıp değildir dil. Zamanla değişir, gelişir. Sesler, sözcükler, sözcüklerin anlamları, cümlelerin dokusu ve örgüsü birçok yönden değişikliğe uğrar. Bu da dilin, en belirleyici özelliği, en doğal yasa-sıdır.

Dillerdeki gelişme ve değişmeyi hazırlayan etkenler iki yönlüdür. Dilbilim, bu etkenleri dilin iç yapısına ve toplumsal yapıya bağlar. Her dil, kendi iç yapısından gelen zorlamalarla değişmeye, gelişmeye uğradığı gibi, toplumsal yapıdan gelen etkilerle de değişir, gelişir. Çünkü toplumsal yapıya bağlı bir kurumdur dil. Toplum yapısındaki gelişmeler, değişmeler yankısını dilde de gösterir. Yaşama, düşünme ve duyma ortamındaki yenilenmeler, yeni sözcük dizgelerinin ortaya çıkmasına yol açar. Bu, somut bir olgudur. Sözelimi, «uydu» sözcüğü yakın bir zamana değin «peyk» karşılığında şu anlamda kullanılırdı dilimizde: «Bir gök nesnesinin çekiminde kalarak onun çevresinde dolanan ve onunla birlikte güneş çevresinde dönen daha küçük gök nesnesi.» Bugün başka anlamlar da yüklenmiştir bu sözcük: «1. Herhangi bir gezegenin çevresindeki bir yörüngeye yeryüzünden fırlatılarak yerleştirilmiş insan yapısı nesne. 2. Aktarmalı (mecaz) anlamda, başka bir ülkenin denetimi altında bulunan ülke.» Bu son anlamdan türeyen başka yeni sözcükler de oluşmuştur: «Uyducu, uyduculuk, uydulaşma, uydulaşmak, uyduluk gibi...

Kısaca değindiğimiz bu olguya göre 1971 yılı içinde dilimiz ne ölçüde gelişip değişmiştir? Böyle bir soruyu

bir yıllık zaman dilimi içinde ele almak, bütün ayrıntılarıyla yanıtlamak oldukça güçtür. Şunu rahatça söyleyebiliriz ki bir yandan yeni söz değerleri yaratarak, bir yandan da yabancı sözcükleri ayıklayarak, dilimizi özleştirme, zenginleştirmeyi amaçlayan çabalar bu yılda bilinçli bir biçimde sürdürülmüştür. Yazın dilinde olsun, bilim dilinde olsun ayrı ve ışıklı bir Türkçe boy atıp gelişmiştir. Dil devriminin getirdiği yeni sözcüklerin kullanış alanı genişlemiş, daha geniş bir çevreye yayılmıştır bu sözcükler... Bilimsel ve teknik konuların işlenişinde bile Türkçenin olanaklarını yoklama, dilimizin kendi öz değerlerini kullanma eğilimi uyanmıştır. Bir örneğe bağlayalım bu gözlemimizi. «Bilgisayar, bilgi işlem ve bilişim» sözcükleri, dilimizde son yıllarda oluşmuş kavramların karşılıklarıdır. Daha doğrusu belirli teknik konularla ilgili terimlerdir bunlar. Elektrik Mühendisleri Odasının aylık yayın organı olan Elektrik Mühendisliği dergisinde (agustos - eylül 1971) bu kavramlar şöyle tanıtılıyor:

«Bilgisayarlar, bütün öteki makineler gibi insanın yönetim ve denetiminde, kendilerine verilen komutlara göre işlem yapan makinelerdir. Temelde dört aritmetik işlem ve bilgilerin birbirleriyle karşılaştırılma olanağı yatar. Ne var ki olağanüstü bir hız ve yanılmazlıkla yapılan kolay işlemlerin milyonlarcasının pek kısa sürelerde gerçekleştirilebilmesi ve bilgilerin mknatıslı ortamlarda biriktirilip saklanabilmesi, hedefini saptamış, kararlı ve ne yaptığını bilen kişiye olağanüstü olaylar yaratma olanağı vermiştir.

Bilgi işlem, önceden derlenip belli bir biçime göre bir araya getirilmiş verileri, genellikle bilgisayar kullanarak işlemek ve istenilen sonuçları sağlamak amacını güder.

Bir örgüt yapısı içinde yönetsel koşullarda oluşan bütün bilgilerin birlikte ve zamanında kullanılarak bilgisayar ya da bir bilgisayarlar dizgesiyle işlenmesi ve örgüte sürekli bir yönetsel destek sağlamak amacıyla işlemlerin tümünün örgütle birleştirilerek yaşayan bir sistem biçiminde sürdürülmesine **bilişim** adı verilir.»

Bilim ve teknik dilimizdeki öz Türkçeye yönelim, bu kısa alıntıda açıkça görülebilir. Birkaç sözcük bir yana

Picasso : Portre

kastetmek, niyet etmek, göz dikmek, göz koymak, balta olmak...»

Örnekten de anlaşılacağı gibi aynı çağrışım öbeğine giren sözcükler birarada verilmektedir. Bu da sözlüğün kullanılış değerini artırıyor. Özellikle edebiyat ve kompozisyon öğretiminde, öğrencilerin söz dağarcığını zenginleştirme bakımından, bu yapıttan geniş ölçüde yararlanabilir öğretmenler...

Etnoloji Sözlüğü - Sedat Veyis Örnek

İnsan bilimleri gittikçe önem kazanmaktadır günümüzde. Toplumların kültürel örüntüsünü inceleme; uygarlığın evrimini, bu evrim içinde insanoğlunun yerini belirleme toplumsal bilimlerin sunduğu verilere göre yapıyor. Bu bilim dallarından biri de etnolojidir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Etnoloji Doçenti Dr. Sedat Veyis Örnek'in hazırladığı bu sözlükte etnolojinin temel kavramları ve bunları karşılayan terimler yer alıyor. Ayrıca bu alandaki araştırmacılar, değişik kuram ve görüşler de gösteriliyor. Sedat Veyis Örnek'in yapıtı, ayrıntılı ya da ansiklopedik bir sözlük niteliğini taşımıyor. Sözlük özellikle «etnoloji ve sosyal antropoloji öğrenimi yapanlar olmak üzere sosyal bilimlerin öteki dallarındaki öğrencilerle konunun yabancıları olanlara yararlı olmak» ereğini güdüyor. Kavramların ve terimlerin açıklanmasında yer yer örneklemelere baş vuruluyor. Bu da anlatıma somutluk, açıklık kazandırıyor. Çoğu terimler Almanca, Fransızca ve İngilizce karşılıklarıyla birlikte veriliyor.

Özenli bir çalışmanın ürünü olan Etnoloji Sözlüğü bu alanda Türkçede hazırlanan ilk sözlüktür. Büyük bir boşluğu doldurduğu kanısındayız.

Sade Türkçe Kılavuzu

Türk Dil Kurumu yayınları arasında çıkan bu sözlük, «temiz Türkçe yazmak, olabildiği ölçüde yabancı söz-

Binyazar, Adnan 1972 “1971’de Deneme- Eleştiri- İnceleme”, *Varlık Yıllığı*, Ankara: Varlık Yayınevi.

1971'de DENEME - ELEŞTİRİ - İNCELEME

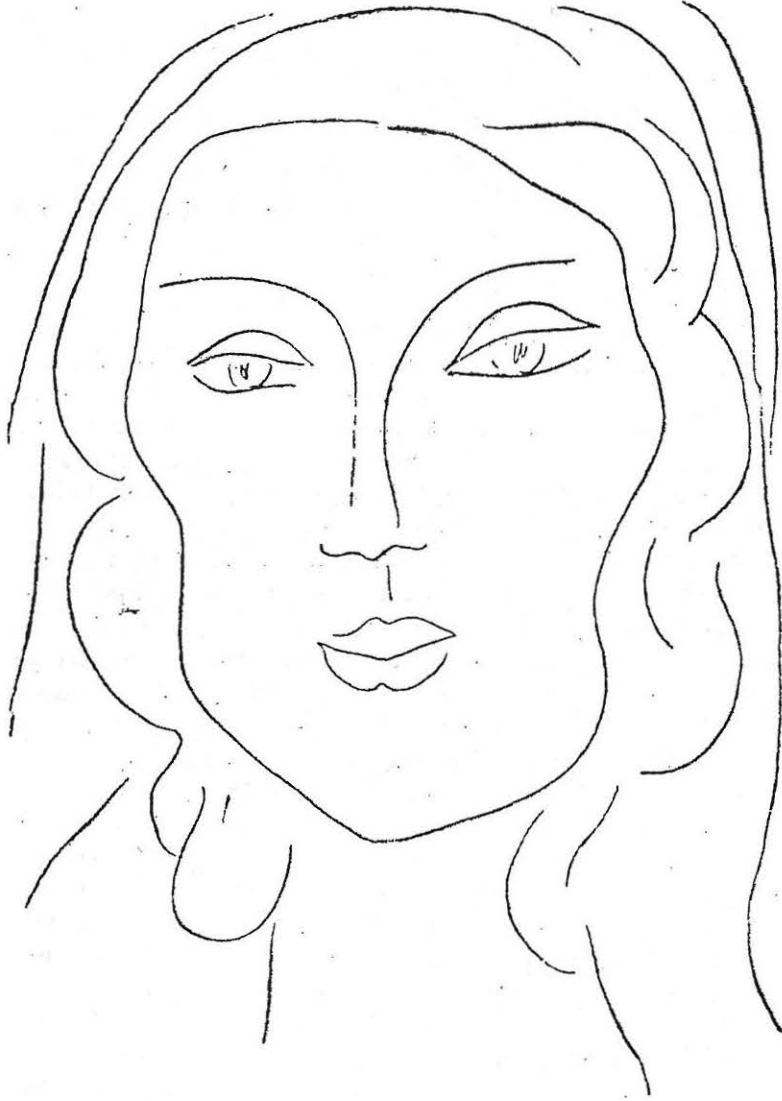
Adnan BİNYAZAR

GİRİŞ

Bu yıl, deneme - eleştirme - inceleme dallarında büyük bir atılımın olduğu söylenemez. Bunu, sözkonusu ettiğimiz yapıtların niteliklerinden çıkarıyoruz. Şöyle ki, bu yapıtların çoğu (Cevdet Kudret, **Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I**; Mehmet Kaplan, **Tevfik Fikret, Şiir Tahlilleri**) önceden yayımlanmış, bu yıl yeni baskıları yapılmıştır. Bazıları, dergilerde daha önce çıkmış yazılardan (Âsım Bezirci, **On Şair On Şiir**; Necati Cumalı, **Niçin Aşk**; Fethi Naci, **On Türk Romanı**; Abdülhak Şinasi Hisar, **Geçmiş Zaman Fıkraları**, Ispartalı Hakkı, **Köyümden Geliyorum**) oluşmuştur. Ceyhun Atuf Kansu'nun **Balım, Kız Dalım Oğul'u** radyoda yayımlanmış, sonradan kitap haline getirilmiştir. Karacaoğlan, **Pir Sultan Abdal**, Yunus Emre (Cahit Öztelli), **Musahipzade Celâl** (Orhan Hançerlioğlu) tanıtma amacı ağır basan çalışmalardır. **Seneca'da Ahlâk Görüşü — Zevk Anlayışı** (Fatma Paksüt) ile **Çiçero'nun Mektuplarında Beliren Şahsiyeti** (Ayşe Sarıgöllü)'nin konumuzla ilgisi uzaktadır. Geriye kalıyor **Temeşvarlı Osman Ağa'nın özyaşamöyküsü** ile **Türk Folklorunda Ölüm*** (Sedat Veyis Örnek). Birçok romancıyı batırarak Kemal Tahir'i yüceltmeyi amaçlayan Naci Çelik'in **Romanda Hesaplaşma'sını** ise eleştirel güçten yoksun buluyoruz.

Bu kitap bolluğunu, olumlu bir gelişme gibi görmek, kişiyi yanıltabilir. Dergileri gözden geçirince de, varılan

* Bu yapıtı da tam anlamıyla, edebiyat kapsamı içine alamayız.

Matisse : Desen

sonucun, umut verici olmadığı görülecektir. Uzun soluklu yazılarla karşılaşamıyor. İlgı çeken yazı sayısı, bir elin parmaklarını zor buluyor. Burada birkaç yazıyı analım: «Türk Edebiyatı 1971» (Ali Püsküllüoğlu, Dost / şubat), «31 Mart Olayı» (Hilmi Yavuz, Varlık / mart), «Cumhuriyet Dönemi Üzerine Bir Deneme» (Ahmet Oktay, Yeni Dergi/mart), «Keçi Çobanı Kuzu Çobanı» (Salâh Birsal, Türk Dili/nisan), «Asena'nın Oyunlarında Ezilmiş İnsan-cıklar» (Tahsin Saraç, Türk Dili/mayıs), «Türk Kültürü İçin» (Yaşar Nabi Nayır, Varlık/eylül), «Güneşi Balçıkla Sıvayanlar» (Emin Özdemir, Türk Dili/ağustos), «Anadolu Halk Tarihinde Yunus Emre» (Ceyhun Atuf Kansu, Türk Dili/eylül), «Ataç'ın Yazarları» (Cemal Süreya, Varlık/ekim).

Bu çok genel giriş'ten sonra yılın başlıca olaylarına değinelim:

SANAT VE GELENEKLER

Geçen yılın Varlık Yıllığı'nda, «sanat ve gelenekler» soruşturmasını, bu yıl değerlendireceğimizi belirtmiştik. Çünkü soruşturmaya katılan yazarların yanıtları, Yıllık baskıya verildiği sırada yayımlanmamıştı. Bu soruna yeniden dönmeyi kaçınılmaz buluyoruz.

Refik Durbaş'ın, soruşturmada (Cumhuriyet, Sanat - Edebiyat Eki), zaman zaman tartışma konusu olan «sanat ve gelenekler» sorunu üzerinde kesin saptamalara gidilemediği görülüyor. Ama bu tartışmaya katılan tüm yazarlar, geleneklerden yaralanmanın aykırı bir durum yaratmadığına değinmişler, onu çağdaş ölçüler içinde değerlendirmenin gereğine inanmışlardır. Refik Durbaş'ın başlattığı, sonradan derleyip topladığı (Cumhuriyet, Sanat - Edebiyat Eki, ocak 1971) bu soruşturmanın büyük yararları olmuştur. Kendi sanatımıza yönelme gibi bir amacı benimsemiş bir Kültür Bakanlığının varlığıyla bu soruşturma daha da değerlendirilmektedir.

yöntemdir. Bu yöntem, edebiyat öğretimini de etkili kılmaktadır. Açıkça belirtmemekle birlikte Kaplan, edebiyat öğretimimizi de eleştirmektedir. Yazar, üzerinde durduğu bu noktada çok haklıdır. Ne var ki, okullarımızdaki uygulama, bundan bir adım ileri değildir. Özellikle Nihat Sami Banarlı'nın edebiyat kitapları, Kaplan'ın ortaya attığı tahlil yöntemine ters düşmektedir. Ama okulların çoğunda da o kitap okutuluyor. Böylece, öğrencilerin metin üzerinde çalışma alışkanlıkları baştan engelleniyor. Gerçekten, «devrin ruhu müellifin ruhuna, oradan eserine akseder. Üslup, teferuatına varıncaya kadar ferdi veya içtimai davranış tarzının ifadesidir.» Yazarın önermiş olduğu çözümleyerek sonuçlara varmak, gerçekçi bir eğitim ve öğretimin de amacıdır. Çünkü Mehmet Kaplan'ın önerdiği yöntem uygulanırsa, Valéry'nin «Edebi eserin değeri, her şahsa göre ayrı bir tefsire meydan vermesindedir.» yargısı gerçekleşmiş olacaktır. Böylece, belirli kalıplara sıkıştırılmış bilgiler değil, öğrencileri yaratıcılığa yönelten alışkanlıklar verilecektir.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar, her şairin «tipik» şiirlerinden birini alıp o şairin bütün sanat kişiliğini vermeye çalışıyor Kaplan. «İlâveli 4. baskısına Hüseyin Siret, İsmail Safâ, Ali Ekrem, Fâik Âli, Süleyman Nazif, Celâl Sâhir, Fuad Köprülü, Tahsin Nâhid, Emin Bülend, Ali Canip, Mehmet Emin, Rıza Tevfik, Enis Behiç, Hamdullah Suphi, Hâlid Fahri gibi şairler de alınmış.

Bizde şiir üzerine çok şey söylenmiş, çok şey yazılmıştır. Bunların çoğu yorumlamalara ve sezgilere dayanır. Şairler üzerine bir yapıt bütünlüğünde çalışma yok gibidir. Kaplan'ın bu incelemesi ise kapsamlı bir eleştiridir. İki ciltlik Şiir Tahlilleri'nin büyük bir boşluğu doldurduğu bir gerçektir.

İKİ AYRI BASIM:

1) Mâi ve Siyah Romanının Üslubu Hakkında I

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından yayımlanan «Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi» C XIX'dan ayrı basım olarak çıkan bu yazıda Kaplan, Halit Ziya'nın

roman üslubunu değişik bir açıdan yorumluyor, onu «yeni duyguları olan bir yazar» olarak tanıtıyor. Uşaklıgil'in «yeni ifade şekilleri, hayaller ve semboller yaratmasını», onun, bu yeni duyguları anlatmakta güçlük çekmesine bağlıyor. Şu yargısıyla bunu açıkça belirtiyor: «Ahmed Cemil'in özlediği şey, insanoglunun bütün duygularını ifade eden bir dil vücuda getirmektir.» Kaplan, Halit Ziya'nın üslubundaki bu özelliği, çeşitli üslup biçimleri ve örneklerle açığa kavuşturuyor.

2) Ziya Gökalp ve «Yeniden Doğma» Temi

Tüm yaratıklar, sürekli bir değişimin etkisi altındadırlar. Bu, yaratıklar için sözkonusu olduğu gibi, düşünceler için, «mefkûreler» için de sözkonusudur. C. G. Jung'un bu konudaki görüşlerine dayanarak Ziya Gökalp'te bu yeniden doğmayı, yazarın yapıtlarından örnekler vererek açıklamaya çalışıyor. Ölmeyi bile «yeniden doğma» olarak niteleyen Jung'un görüşlerinin ışığında bir Ziya Gökalp «tahlil»ine girişiyor Kaplan. Bu yazı da, «Türkiyat Mecmuası» XVI'dan yapılan ayrı basımda çıkmıştır. Her iki yazı da, konuları yönünden ilginç, varılan sonuçlar yönünden de...

ÖRNEK, Doç. Dr. Sedat Veyis

ANADOLU FOLKLORUNDA ÖLÜM

Törenlerin çoğu, insan yaşamının şu üç döneminde yapılır: Doğum, evlenme, ölüm. Bu törenlerin biçimi, toplumdaki topluma değişir. Kimi toplumlarda ölüm karşısında gülündüğü, doğum karşısında ağlandığı bile sözkonusudur. Ama bu dönemlerde tören yapma genel bir durumdur. Bu genel durumda çeşitli biçimler uygulanabilir. Bu uygulamalarla hemen her gün karşılaşabiliriz. Ama bunları derli toplu görmek, kuşkusuz değişik yorumların doğmasını sağlayacaktır. Çünkü bir toplumun törenler karşısındaki davranışı, duyarlılığı ve düşüncesi, o toplumun sosyo-ekonomik, psikolojik durumunu yansıtır. Sözkonusu edilen dönemlerle ilgili bilgi ve alışkanlık birikimlerinin

yorumu, bir toplumun temel nitelikleriyle tanınmasını da sağlar.

İşte, bir bilim adamı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Doçenti Dr. Sedat Veyis Örnek böyle bir değerlendirmeye koyulmuş, ölümle ilgili tüm «malzeme»yi, bir araştırmayla, ortaya koymuştur. Örnek, doğumla ilgili olarak Prof. Dr. O. Acıpayamlı'nın Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü (1961)'nden; evlenmeyle ilgili olarak da Prof. Dr. N. Erdentug'un Türkiye'nin Karadeniz Bölgesinde Evlenme Göreneklere ve Törenleri (1966, 1969-1970)'nden ve Dr. H. Z. Koşay'ın Türkiye Türk Düğünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme (1944)'sinden söz açıyor. Bunun nedeni, hem «ölüm» konusundaki boşluğu belirtmek hem de yapılmış önemli çalışmaları duyurmaktır.

Sedat Veyis Örnek'in daha önce yayımlanan Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki (1966), Etnoloji Sözlüğü (1971), 100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane (1971) adlı yapıtlarında da halkın kültürel birikimlerini bir araya getirmeyi amaçlıyor. Bu yapıtında da «malzeme»yi yerinde yorumlamalarla değerlendiriyor. Bu «malzeme»ye bağlı olarak bir davranış portresi çiziyor. Yapıtta ölümle ilgili her şeyi bulmak mümkün, başsağlığı dileme biçimlerinden, hayvanların hareketlerinden ölümü sezinlemeye değin... Böylece bir yaşama biçimi belirlenmiş oluyor.

Bunca bilgiyi başarılı bir araştırmayla bir araya getiren Sedat Veyis Örnek'in asıl başarısı, dili kullanmadaki yetkisinden geliyor. Türkçenin bir bilim adamının dilindeki bu güzelliği, bir kültür dili olarak yeterliğinin de kanıtıdır. Örnek'in yapıtı, bu alanda ne denli uzun bir yol alındığını belirtmeye yeter. Bilim adamı, kendi dilinin olanaklarını kullandıkça, kendisini topluma daha da yaklaştıracaktır.

ÖZTELLİ, Cahit

KARACAOĞLAN «Bütün Şiirleri»

Milliyet Yayınlarının bir dizisi de «Türk Klasikleri» adını taşımaktadır. Bu dizide Türk sanatçıları, genel nitelikleriyle ele alınmakta, başka bir bölümde de bu sanatçıların yapıtları verilmektedir. Bu dizinin ilk yapıtı Karacaoğlan'dır. Halk edebiyatı uzmanı Cahit Öztelli'nin hazırladığı yapıtta, Karacaoğlan'ın varlığıyla ilgili çeşitli bilgiler verilmekte, sanatçının şiir kişiliği yansıtılmaktadır. Bu, daha çok bir tanıtma ölçüsü içinde verilmektedir. Bu tanıtmayı yaparken, Öztelli, alışılmış bilgilerin dışına çıkarak eleştirel bir yöntem de uyguluyor. Özellikle Karacaoğlan hakkında bilinenlere yeni bilgiler katması, bir tartışma ortamı yaratacak niteliktedir. Böylece, Öztelli'nin ortaya koyduğu bilgiler, ileri sürdüğü savlar (iddialar), ister istemez, araştırmacıları yeni yorumlara götürecektir. Karacaoğlan hakkındaki bilgiler de hem çoğalacak, hem de sağlamlaşmış olacaktır.

Divan şairlerine göre, halk sanatçılarının incelenmesi konusuna değinen Öztelli, ikincisini daha güç bulmakta, yorumlamalardan çok belgelerle sonuca varmayı önermektedir. Bu arada, Ahmet Kudsi Tecer, Sadettin Nüzhet gibi halk edebiyatı araştırmacılarının yaptıklarını da gözden geçirerek bu konudaki araştırmaların gelişmesini de belirtmektedir Öztelli. Bu değerlendirmeden sonra, ayrı ayrı Karacaoğlanlar'ın varlığının sözkonusu olduğunu açıklamaktadır.

Cahit Öztelli, Karacaoğlan'ın şiirlerini «koşmalar», «semailer», «türküler», «destanlar» gibi bölümlere ayırmıştır. Ayrıca Karacaoğlan tarafından yazıldığı belirtilen şiirlere yenilerini eklemektedir.

Türk sanatçılarının tanıtılması açısından, «Türk Klasikleri», önemli bir dizi, Öztelli'nin Karacaoğlan'ı da önemli bir çalışmadır.

PİR SULTAN ABDAL «Bütün Şiirleri»

Cahit Öztelli, Karacaoğlan'dan sonra Pir Sultan Abdal «Bütün Şiirleri»ni de hazırlamıştır yine aynı dizi (Türk

Ali Hikmet (Hilmi Yavuz) 1971 “Kitaplar - Etnoloji Sözlüğü” *Cumhuriyet Gazetesi*, 2 Eylül 1971.

Hazırlayan: Doç. Dr. Sedat VEYİS
Örnek, A. Ü. Dil ve Tarih - Coğrafya
Fakültesi Yayınları: 15 lira.

DOCENT Dr. Sedat Veyis Örnek, «Etnoloji Sözlüğü» ne yazdığı «Önsöz»de, Etnoloji (ya da başka bir deyimle «sosyal antropoloji») adı verilen bilim dalının önemini şöyle belirtiyor: «Öteki sosyal bilim dallarına bakarak yeni sayılan etnoloji ve sosyal antropoloji, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yabancı ülkelerde önemini iyiden iyiye duyurmuş; savaş sonrası gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler ve sömürgeler arasındaki kültürel, ekonomik ve siyasal ilişkilerin düzenlenmesinde etnolog ve sosyal antropologlara büyük görevler düşmüştür. Böylece, etnoloji ve sosyal antropoloji akademik öğretimin kuramsal sınırlarını aşarak uluslararası bir uygulama alanı bulmuştur.»

İlkel halkları ve onların kültürlerini inceleyen Etnoloji, çok yakın bir zamana kadar, Batılı bilim adamlarınca, Batı uygarlığının getirdiği ekonomi ve kültür düzeyinin dışında kalmış (başka bir deyimle «az gelişmiş») ülkelerin «insan topluluklarının çeşitli yaşam şartlarını, üretim ve tüketim araçlarını, törelerini, bir bütün olarak, ya da ayrı ayrı» inceleyen (1) bir bilim olarak anlaşılmış; Batılı toplumların uygarlık aşamasına varıncaya kadar geçirdikleri ilkel kültür evreleri Etnoloji'nin kapsamına alınmamıştır. Bilim nesnellğine aykırı düşen bu ikiliğin giderilmesi ve dolayısıyla «geri kalmış milletlerin kültürlerinin de, endüstri uygarlığına erişmiş ülkelerin eski sosyal düzenlerden artık kalmış geleneklerinin de» (2) Etnolojinin kapsamına alınması, ancak çağımız bilim adamlarınca gerçekleştirilmiştir. Bu yüzden Etnoloji, bu alandaki incelemelerin başlangıcı, XVII. ve XVIII. yy.'a kadar uzansa bile, Dr. Örnek'in belirttiği gibi oldukça yeni sayılabilecek bir bilim dalıdır.

Etnoloji, genel bir ayrımla, iki büyük dalda incelenir: Etnoloji ve Tasvirî Etnoloji. Doç. Dr. Örnek, «Etnoloji Sözlüğü»nün «Etnoloji» maddesinde bu iki dal arasındaki ayrımı şöyle belirtiyor: «Birincisi, etnografik malzemeye dayanarak maddî ve manevî kültür öğelerinin sistematik açıklamasına yönelmekte; çeşitli kültürler arasında karşılaştırmalar yapmakta; insanlığın kültür tarihini aydınlatmaya çalışmakta; kültürel göçleri ve kültürün genel gelişme kanunlarını araştırmaktadır. İkincisiyse, çeşitli halkların maddî ve manevî kültür öğelerini sistematik bir şekilde tasvir etmektedir.» Kültürün «maddî» yönü ilkel sayılabilecek topluluğun giyecek, yakacak, yiyecek, barınak olanakları ve alışkanlıkları ile elindeki araçlar, sanatlar ve iletişim gereçleri; «manevî» yönü ise aile, din, eğitim, sağlık, boş zamanın değerlendirilmesi, güzel sanatlar, gelenek ve göreneklerle ahlâk gibi toplumsal değerler ve kurumlardır. Etnoloji'ye bu açıdan bakılınca bir toplumu kültür anlamında temellendiren olguların bütününe kapsayan bir ilgi alanına sahip olduğu görülür. Bu bakımdan Etnoloji, özellikle kültürün «maddî» ve «manevî» alanları arasında büyük aykırılıkların yürürlükte olduğu toplumlarda (bu arada yurdumuzda) kalkınmanın, bilinçli ve devrimci bir kültür doğrultusu kazanmasında büyük katkı

olacaktır. Çünkü «sanayileşmiş ülkelerde teknoloji ve sanayiın göz kamaştırıcı sonuçları, modernleşmenin bu teknolojileri almaktan ibaret olduğu yanlış görüşünü doğurmuştur. Hakiki anlamıyla modernleşme, hayata bir bakış tarzı, belirli bir vaziyet alış olup, bireylerde devamlı olarak daha iyiye ve daha üstün olan şeylere ulaşma arzusu ve zamanı bu yönde değerlendirme, kendine güven, düşünce ve hareket bağımsızlığı ve yaratıcılık gibi vasıflara» dayanmaktadır (3). Bu da, hiç kuşkusuz, kültürün, değer ve kurumlarda biçimlenen varlık alanının bilimsel ve gerçekçi bir yöntemle incelenmesini gerektirmektedir. Bu da etnoloji'nin ödevidir.

Doç. Dr. Örnek, «Etnoloji Sözlüğü» ile, bilimsel incelemenin temel dayanaklarından biri olan kavramlar sorununa bir açıklık getirmiştir. Örnek'in bundan sonraki çalışmalarını «Türk Etnolojisi» üzerinde yoğunlaştırması, yukarıda sözünü ettiğimiz kültür uygarlaşması konusuna büyük ve önemli dinamikler kazandıracaktır.

(1) Prof. Pertev N. Boratav, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, sayfa: 7

(2) A.g.e., sayfa: 7

(3) Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı, Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması, sonuç bölümü.

Kazantzaki, Galatea 1971 “Adalet Kaçağı” (Çev.: Ahmet Yorulmaz), *Varlık Dergisi*,
1 Ağustos, Sayı 767, 26.

Adalet kaçağı

Galatea Kazantzaki

GALETEA KAZANTZAKI, daha önceki sayılarda bir hikâyesini sunduğum bayan Elli Aleksiu'nun ablasıdır. Diğer ünlü Yunan romancısı Kazancakis'le akrabalığı yoktur, sadece soyadı benzerliği vardır aralarında. Tanınmış yapıtları: Kadınlar, Erkekler, İnsanlar ve üst insanlar. Yazdığı sahne oyunları da bir kitapta toplanmıştır.

Ahmet YORULMAZ

Sifakas kandillerin yakılma zamanı vardı köye. Ama hemen gitmedi evine. Kimsenin görmemesi için, havanın iyice kararmasını bekledi.

O saatte annesi tavuğu pişiriyor, yumurtaları haşlıyor ve sofrağı seriyordu. Arasına da sağdıca iki çift laf söylüyordu:

«— Sağdıç, dayanamıyorum artık bu hayata, Allah acısın bana. Korkuya ve kalp çarpıntısına dayanamıyorum. Ha şimdi yakaladılar!.. Bir sonu olsun, nasıl olursa...»

Ana bunları sağdıca, şehirden gelen milletvekiline söylüyordu. Geliğinde daima Sifakaslarda konaklardı. Eskiden de, oğlu cinayet işleyip kaçak olduğundan beri de böyleydi bu. Gelişinde annesi bir yolunu bulup, oğluna, inmesi için haber salardı.

«— Bu gece insin diye, gene haber yolladım. Ne yapacağımı söyle ona sağdıç. Ya dağlarda kaçak olarak dolaşmaya devam etsin, ya da Allah Kerimdir diyerek teslim olsun!»

Hep girip çıkıyor, hep de hazırlayacak bir şeyi bulunuyordu. Sandığı açıyor, masa örtüsünü, peşkirleri çıkarıyor, ateşi körükliyor, pirinci yıkıyor, limonlu yumurtayı çırpıyor ve bazı bazı kapıyı yavaşça açıp, bakmaya çalışıyordu: Oğlu geliyor mu? Ve her seferinde iç geçiriyor, gözlerinden yaşlar akıyordu:

«— Allah canımı alsaydı da bu ateşi çekirtmeseydi olmaz mıydı?...»

Fakat sonunu getirmez, hemen vazgeçerdi. Ölmüş olsaydı, şimdi kim ilgilenirdi Sifakas ile?

Bir adalet kaçağı ile ilgilenmenin zorluklarını bilirdi o.

Kaç sefer temiz çamaşırlarını, ekmeğini ve yemeğini almış, saatlerce dağlarda dolavarak onu aramış, bulamadan dönmüştü. Pestili çıkmışlığından başka, oğluna temiz bir çamaşır giydirememenin, hafifletememenin, pişmiş aş yedirememenin acısıyla.. Ve kaç defa deliler gibi koşmuştu, müfrezenin köyde bulunduğunu, onu aradıklarını söylemek için... sadece kaçsın, kaçsın, kurtulsun çabuk!

«— Hayır, hayır! Şükür Allaha ki onu hayatta bıraktı da oğluna destek oluyor!»

Sonunda geldi Sifakas. Nah

şöyle uzun bir adam... Kara sakallı, gür saçlı, esmer, tatlı görünümü.

«— Anacık, hazırla yiyelim. Getir şarap da içelim, Neyin var. sa çabuk olsun, çünkü açız. Göreyim seni!»

«— Rahat ol oğlum. İsteklerini memnunlukla karşılıyorum. Haydi buyrun... her şey hazır!»

Sifakas oturmadan önce, şarap koyar, sağdıca ikram eder:

«— Sihatine Sağdıç! Hoş geldin!»

Fakat kadehleri henüz kaldırmışlardı ki kapı çalındı.

«— Açın!» diye bağırın müfrezeye komutanının sesi duyuldu dışardan.

Ana kapıya gitti, durdu:

«— Ne arıyorsunuz burada?»

Sifakas kadehi bıraktı, serin kanlı:

«— Aç onlara Ana!»

Açtı ve üç kişi içeri girdi.

«— Sifakas, düş önümüze!» dedi başları.

«— Memnunlukla, ama önce sağdıçla yiyip içeceğim.»

«— Bekliyemeyiz.»

«— Söyledim, sizinim. Bekleyin yemeğimi bitireyim. Misafirim var.»

«— Zorla almamızı istemezsin sanırım. İyilikle gel.»

Sifakas mum gibi sarardı, gözleri kıvılcımlandı. Kaşlarını çatarak tekrar etti:

«— Yemeğimi bitirmemi bekleyin dedim!»

Üçü yanına gitmek istediler.

«— Sifakas, tatlılıkla gel dedik...»

«— Ama o zaman...»

Tanrısı kim gördü de korkmadı! Sifakas canavar gibi saldırdı:

«— Allahını... keratalar!»

Başının üzerinden bir sandalye sapan gibi vınladı, vurdu. Bir daha, bir daha! Bir bıçak kandanilin sönük ışığında parladı, o kadar...

Ve üç kişi yerdedi.

Sifakas üstlerinden atladı, masanın önünde durdu, şarap koydu.

«— Sihatine Sağdıç ve iyi geceler!»

Kuşağını sıktı, karanlığa saldırdı.

Yunancadan çeviren:
Ahmet YORULMAZ

Bize gönderilen kitaplar

★ **Abdi İpekçi**: Dünyanın Dört Bucağından, Japonya, Afrika, Küba, İran, Kore, Havai, İsveç, Sovyet Rusya, Şili, Arjantin, Peru, Brezilya üzerine notlar ve izlenimler, Milliyet Yayınları, ciltli 584 sayfa, 25 lira.

★ **İbrahim Zeki Burdurlu**: Romanlarıyla Reşat Nuri Güntekin, İ.E.E. Uyanış dergisi yayını, 200 sayfa, 10 lira.

★ **Hüseyin Rahmi Gürpınar**: Gönül Ticareti, roman, Atlas Kitabevi, 128 s. 5 lira.

★ **Hüseyin Rahmi Gürpınar**: Dünyanın Mihveri Kadın mı para mı?, roman, Atlas Yayınevi, 198 sayfa, 7,5 lira.

★ **Sade Türkçe Kılavuzu**, T.D.K. yayını, 3. bas. 142 sayfa, 7 lira.

★ **Yerbilim Terimleri Sözlüğü**; T.D.K. Yayını, 190 sayfa, 6 lira.

★ **İbrahim Olgun**: Necip Türkçü, T.D.K. yayını, 132 sayfa, 6 lira.

★ **Dr. Sedat Veyis Örnek**: Etnoloji Sözlüğü, Ankara Üniv. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını, 268 sayfa, 15 lira.

★ **Ahmet Mithat**: Musullu Süleyman, roman, günümüz Türkçesine aktaran: Behçet Necatigil, Milliyet Yayınları, ciltli 323 sayfa, 15 lira.

★ **Temesvarlı Osman Ağa**: Gâvurların Esiri, otobiyografi, Milliyet Yayınları, ciltli 309 sayfa 20 lira.

★ **J. F. Cooper**: Mohikan'ların sonu, Çocuk Kitapları Dizisi, Milliyet Yayını, ciltli 409 sayfa, 15 lira.

★ **E. R. Burroughs**: Tarzan, Maymun Adam, Milliyet Çocuk kitapları dizisi, küçük boy, ciltli, 395 sayfa, 10 lira.

★ **Mehmet Artıran**: Neşeli ve ibretli Fıkralar, 64 sayfa, 3 lira.

★ **Pelin İz Erdem**: Üç Harf, şiirler, 14 sayfa, 1 lira.

★ **Hasan Âli Yücel**: İyi Vatan-
daş, İyi İnsan, T. İş Bankası Kültür yayınları, 3. Baskı, 298 sayfa, 15 TL.

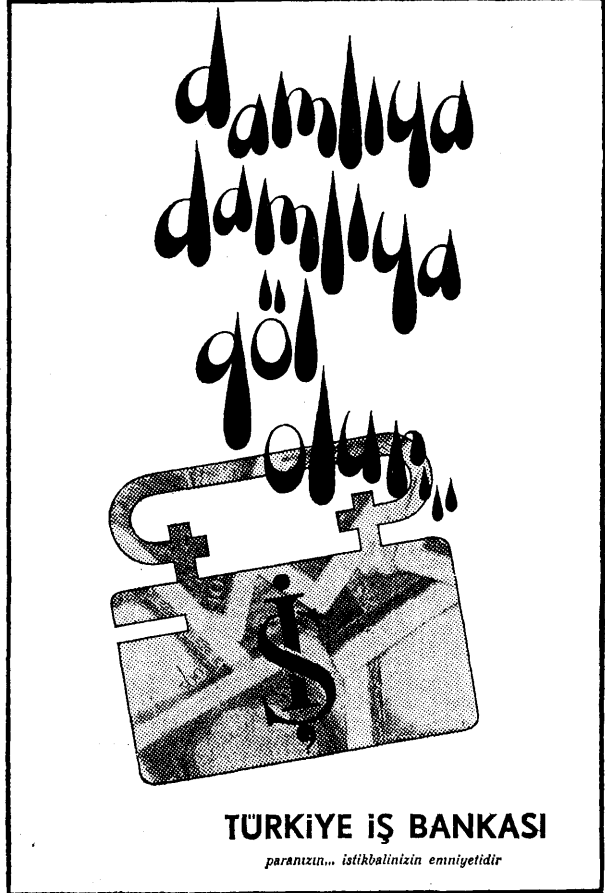
★ **Hüseyin Züher**: Türk Süsleme Sanatı, T. İş Bankası Kültür Yayınları, Büyük Boy, resimli, 141 sayfa, 20 TL.

★ **Nahit Ulvi Akgün**: Ağaçlar Uyanınca, Şiirler Yeditepe Yayını, 60 sayfa 5 TL.

★ **Timur Karabulut**: Çepel Dünya, Ararat Yayınları, roman, 264 sayfa, 10 lira.

★ **Süreyya Koç**: Sosyal Demokrasi ve S.D.D.F., 48 sayfa, 250 Kr.

★ **Yavuz Bülent Bakiler**: Duvak, şiirler, Hisar Yayınları.

Şener, Sevda 1972 *Çağdaş Türk Tiyatrosunda İnsan*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

i. *Aşık Delikanlı Tipi*: Duyguluğu ve engellerle karşılaşması bakımından kentsoylu aşık genç tipi paralelinde ele alınmıştır. Törelere baskısına, rakibinin para gücüne, aile büyüklerinin isteklerine karşı koyamaz. Ya sevdiği kıza kaçırılmak ve sonucuna katlanmak zorunda kalır, ya sevdiğinden vaz geçer. Aşık gencin sevdiği kıza alabilmesi, ancak becerikli dostların yardımı ile gerçekleşebilir. (*Kahraman, Hacıyatmaz, İsyancılar, Nalınlar, Çığ, Ezik Otlar, Allahın Dediği Olur, Batak Göl, Topuzlu, Tehlikeli Güvercin, Meddah...*)

ii. *Yoksul ve Çaresiz Genç Tipi*: Yoksul olduğundan köy toplumundabelirli bir yeri yoktur. İtibarsızdır, güçsüzdür. Köyün varlıklı ve nüfuzlu kişileri, Ağa, Muhtar, Kâhya gibi büyükleri yoksul genci sömürür, kirli işlerine araç etmek isterler, az paraya çalıştırırlar. (*Kel, Pusuda, Ormanda, Ana Hanım-Kız Hanım, Susuz Yaz, Pembe Kadın, Batak Göl, İsyancılar, Sarı Naciye, Meddah...*)

iii. *Tembel Genç Tipi*: Akılsızdır, bilgisizdir. Yoksulluğundan kurtulmak için çok çalışması gerekmektedir. Çalışmaktansa çevresindeki-lerden geçinmeği yeğlemiştir. (*Fadik Kız, Ana Hanım-Kız Hanım, Sarı Naciye...*)

iiii. *Tutkulu Genç Tipi*: Topraklarını genişletmek, varlık edinmek tutkusundadır. Anasına, kız kardeşine karşı serttir. (*Nalınlar, Ezik Otlar*). Çıkarımı korumak için fırsatlardan yararlanır ve yakınlarına haksızlık eder. (*Kurban'da Mirza, Vur Emri'nde Veli*).

f) Ağa Tipi:

Köy oyunlarında her zaman olumsuz tiptir. Geniş topraklarında köylüyü yarıcı, ya da ırgat olarak çalıştırır. Onların emeğini sömürür. Topraklarını genişletmek için düzen çevirir. Başkalarının tarlalarının suyunu keser, ya da onları suya boğar. Devlet memurlarına baskı yaparak, rüşvet yedirecek yasa dışı eylemlerini sürdürür. Partideki nüfuzunu kullanıp istemediği memuru, öğretmeni attırır. Göz koyduğu kıza zorla elde eder.

Canavar'da başkasının nişanlısı olan kıza zorla dağa kaçırılan, *Pusuda'da* kışkırdığı uyanık bir genci öldürtmek için düzen kuran, *Pembe Kadın'da* Kâhya'sına istediği kıza zorla almağa çalışan, *Hepimiz Bir Kişi İçin'de* başka köyün topraklarının üzerine oturan, *Ana Hanım Kız Hanım'da* çıkarımı gözetken, *Allahın Dediği Olur'da* köylüyü sömüren ve kızını sevdiğine değil, zengine vermek isteyen, *Teneke'de* biri yobaz, öteki züppe, üçüncüsü kurnaz, üç ayrı görünümde,

fakat çıkarları konusunda birleşen, *Bir Yol'da* türlü hilelerle köylünün uyanmasını engelleyen, *Meddah'ta* babacan bir tavır altında köylüsünü kendi çıkarlarına paravana eden Ağa'lar bu tipin çeşitli örnekleridir.

Sedat Veyis Örnek, *Kurt* adlı oyununda değişik bir Ağa tipi yaratmıştır: Halil Ağa gururu, inatçılığı, gözüpekliği ile eski derebeyi tipinin son kalıntısıdır.

g) Muhtar Tipi:

Kurnaz, düzençi kişidir. Bazan Ağa'nın yordakçısı, bazan politika oyunlarının düzençisi, bazan da kişisel tutkularının adamıdır. *Paydos'da* öğretmen Murtaza'nın başına iş açar, *İsyancılar'da* köylünün oylarını çalar, *Uzundere'de* bencil ve iftiracıdır, *Nalınlar'da* sevgililerin mutluluğuna engel olmağa çalışır. Aynı paralelde ele alınan Kâhya tipi, *Pembe Kadın* ve *Hepimiz Bir Kişi İçin'de* Ağa'nın adamı, sömürücü düzeninin yordakçısıdır.

Kel'de Aktar, *Buzlar Çözülmeden'de* Sarı Mahmut Ağa, kasabada halkı sömüren kişilerdir. *Kurt'ta* Çarkçı, sinsiliği ve dedikoduları ile köyde değer yozlaşmasını simgeler.

SONUÇ

Çağdaş Türk Tiyatrosunun oyun kişisi genellikle tip özelliği taşır. Tipler, oyun yazarının toplum hakkındaki eleştirisi veya yargısının ifade aracıdır. Sivriltilen zaafı ile toplumdaki aksaklığı gösterirler. Bu yüzden toplumsal tipler çoğunlukta. Konusunu tarihten, destandan veya masaldan alan oyunlarda bile, oyun kişisinin çağımız için geçerli bir toplum eleştirisini yansıttığı görülür. Evrensel değerleri temsil eden, ya da insansal nitelikleri ile evrenselleşen tipler azınlıktadır. (Ör. *Güzel Helena*)

Tipler aracılığı ile ileri sürülen toplum eleştirisi, ahlâk dışı günlük davranışlara yönelmiştir. Aile namusu, kadın erkek ilişkilerini düzenleyen kurallar ve ticaret ahlâkı, yazarların belli başlı ilgi alanlarıdır. Bu yüzden tipler davranışları ile aile kurumundaki veya kazanç biçimlerindeki yozlaşmayı göstermektedirler. Değer yozlaşmasını belirleyen davranışların nedenleri üzerinde değil, gündelik ilişkilere etkisi üzerinde durulur. Kişilerin önceden saptanmış kesin ve belirgin özellikleri ile belli durumlar içinde belli tutumları vardır. Durum çeşitlenmesi ye-

Özkırmılı Atilla 1972 “Anadolu Folklorunda Ölüm”, *Türk Dili Dergisi*, Şubat, Cilt XX,
369-371.

Ancak, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın *Kuş Ayak*⁴, Mehmet Seyda'nın *Şeytan Çekiçleri* bu alan üzerinde yeniden durmamızı gerektirdi. Ama, sözkonusu olan, Fazıl Hüsnü Dağlarca'yla Mehmet Seyda olursa, genel görünümüyle belirlediğimiz sorunu başka açıdan da yorumlama zorunluğu doğar. Çünkü, *Çocuk ve Allah*'ı yazan bir Dağlarca, kuşkusuz çocuk dünyasını iyi bilen bir ozandır. Dağlarca'nın yakınları bilir, yazarın, en çok anlattığı anıları, çocukluğuyla ilgilidir. Ozandaki bu özelliği başka bir yazının konusu yapmayı düşünüyoruz. Sözkonusu, *Şeytan Çekiçleri* olduğuna göre, sorunu, Mehmet Seyda açısından değerlendirmeye çalışalım.

Seyda, romanlarında ve hikâyelerinde, çocukluğundan geniş çapta yararlanmıştı. Roman ve hikâyelerinin birikimi, genellikle çocukluğudur. Denebilir ki, Türk edebiyatında çocukluğunun romancısı olma hakkı Seyda'nındır. Romancılığıyla kendisi arasındaki bağlamı çok iyi gösteren *İhtiyar Gençlik*'ten, çok karmaşık ruhsal durumları yansıtan *Cinsel Oyun*'a değin bu birikimin etkilerini görebiliriz. Ama çocukluğunun başarılı romancısı Seyda, çocuk romancısı olabilmiş midir *Bir Gün Büyüyeceksin*'de ya da *Şeytan Çekiçleri*'nde? Sorun burada düğümleniyor. Kuşkusuz, kesin yargıya varabilmek için, eğitim görüşü sağlam kişilerin değerlendirmelerine de yer vermek gerekir. Bununla birlikte, okul kitaplarındaki metinleri yaratıcı olmayan kişilerin tekelden kurtarmak için, yazarların bu tür çabalarını olumlu karşılamak yerinde olur.

Genel kaniya göre, yazarın, çocuk romanı yazacağını diye, konuyu yorumlayış, anlatım ve dil, olayları sergileyiş yönlerinden kendini belirli kalıplara uydurması, yazarlığından bir şeyler yitirmesi demektir. Bu kalıpları gözettiği halde yazar olarak kalmak, çok az sanatçının başardığı bir iştir. İlk bakışta, Seyda'nın bu dengeyi kurduğu düşünülebilir. Ne var ki, kesin yargıyı zamana da bırakmak, en doğrusudur. Yukarıda da değindiğimiz gibi, çocuk için yazıp da, bugüne gelmiş bir yazar göstermek çok güçtür. Ama bütün bunlara karşın, *Şeytan Çekiçleri*'nin bir çarpıcılığı bir çocukçılığı vardır. Umarız ki, zaman da ondan yana olur.

Adnan BİNYAZAR

⁴ Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Kuş Ayak*, Miliyet Yayınları, İstanbul 1971.

Anadolu Folklorunda Ölüm

Folklor, halkın üretim ve tüketim tekniklerini, yaşama biçimini ve bunların doğurduğu töre, tören, gelenek ve görenekleri; ulusun ortak düşüncü ve inanış sistemleriyle bunlara bağlı kurumları; yine halkın anonim olan sanat yaratışlarını, toplumun geçmişteki aşamalarını da göz önünde tutarak, kendine özgü yöntemlerle inceleyen bir bilim dalıdır. Gerçekten İngilizce *folk* (halk) ve *lore* (bilim) sözcüklerinden oluşan folklor deyimini 1846'dan bu yana bir bilim konusu sayılmayan ya da başka bilimlerin alanı içinde kalan birtakım olguları incelemeyi üzerine alan bağımsız bir bilim olarak tanınmaya başlandı¹. Ama giderek sözcüğün anlamı değişmiş, bir bilim adından çok, bu bilimin incelediği olguların tümü anlamı ağır basmıştır. Nitekim bu ikili anlam birçok ulusları folklor karşılığı olarak yeni sözcükler aramağa itmiştir. Türkçede de halkbilgisi ya da halkbilim kavramlarının folklor yerine kullanılması, sözcüğün bu iki anlama da gelmesinden olsa gerektir. Bu anlam kaymasının temel nedeni folklor alanına giren konuların ve olguların dolaylı ya da doğrudan kimi başka bilimlerce de incelenmesi olabilir. Gerçekten, budunbilim (etnoloji), toplumbilim, tarih, edebiyat ve sanat tarihleri folklorla ilişkileri olan bilimlerdir. Ayrıca günümüzde folk müziği adı verilen yeni bir müzik türünün alabildiğine yaygınlaştığı düşünülürse, kavram karışıklığının nerelere vardığı üstünde durulması gereken bir sorundur.

Ülkemizde de folklor araştırmalarının bir bütünlük taşıdığı söylenemez. Bu araştırmalar çeşitli kurumlarca ayrı ayrı yürütülmektedir. Sözelimi budunbilimciler, ulusumuzun gelenek ve görenekleri, inanışları, töreleri konusunda araştırmalar yaparlarken, TDK çeşitli derleme çalışmalarıyla folklor incelemelerine yönelmektedir. Kuşkusuz bu tutum ulusumuzun ortak değerlerini, insanımızın yaşama biçimini ve davranış özelliklerini saptama açısından övgüye değer. İşte ben, bu yazımda, son aylarda yayımlanan ve bu alana ışık tutucu, değerli bir yapıttan söz etmek istiyorum: *Anadolu Folklorunda Ölüm*².

¹ Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, İst. 1969.

² Doç. Dr. Sedat Veyis Örnek, *Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ank. Üni. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları 218, Ank. 1971.

Sedat Veyis Örnek, kitabının önsözünde, bu araştırmasının, "insan hayatının üç ana döneminden birisi olan ölümün çevresinde toplanarak ona bir kurum niteliği kazandıran âdetlerin, inanmaların, işlemlerin sistemli bir serimini ve yorumunu yapmak" amacını güttüğünü belirtmektedir. Gerçekten yaşam doğumla başlamakta, evlenmeyle değişik bir boyut kazanmakta, ölümlerle bitmektedir. Bu üç "geçiş"le ilgili töreler, gelenekler ve inanışlar halkın, giderek insanın, yaşayışını yönetmekte, bir bakıma düzenlemekte ve ortak bir davranış biçimi olarak belirlediği için de yaşamaya karşı alınılan bir tutum olmaktadır. İnsan dediğimiz karmaşık varlığın, varoluşunu belirleyen bir olgular bütünü diyebiliriz bu açıdan folklor. Doç. Örnek'in sergilediği malzeme yerelden ulusala, oradan da evrensel ulaşıldığını göstermesi bakımından ilginçtir. Üstelik bu alanda yapılan araştırmaların ilkidir. Daha önce ölüm "geçiş"i üzerinde böylesine oylumlu bir araştırma yapılmamıştır.

Kitap "Ölüm Öncesi", "Ölüm Sırası" ve "Ölüm Sonrası" olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde ölümü düşündüren önbelirtiler ele alınmış, inanışlar üzerinde durulmuştur. İkinci ve üçüncü bölümlerde ise ölüm olayının duyurulmasına, ölünün gömülmesine ve ölüm sonrasına ilişkin geleneksel işlemlerle ölümlerle ilgili atasözleri, deyimler, ilençler, destanlar ve ağıtlar üzerinde durulmuştur. Araştırmacı, ölümlerle ilgili geleneksel işlemleri, inanmaları ve törenleri yalnız serimlemekle yetinmemiş, ayrıntılara kadar inerek betimlemelere önem vermiş, yorumlarını yapmıştır. "Ayrıca bunların başka ülkelerdeki ve kültürlerdeki koşutlukları ve çeşitlemeleri elden geldiğince gösterilmeye, ölüm çevresinde toplanan birtakım âdet ve inanmanın evrenselliği de belirtilmeye çalışılmıştır." (s. 13). Sözgelimi, köpeğin uzun uzun uluması Merzifon ve Uşak yörelerinde ölümün önbelirtisi olarak kabul edildiği gibi, Doğu Prusya'da da bu ulumanın evdeki hastanın öleceğini bildirdiğine inanılmaktadır. Hastanın iştahının birdenbire açılması, nasıl ulusumuzca hastanın öleceğine işaret sayılıyorsa, İrlandalılar da aynı inanışı paylaşmaktadırlar. Yazar bu konuda bol bol örnek vermektedir.

Gerçekten inanmalardaki bu koşutluk düşündürücüdür. Aynı benzerliğe töre, tören ve

geleneksel işlemlerde daha az rastlanmaktadır. Örneğin, ölünün gömülmeye hazırlanmasında ya da ölüm sonrası yerine getirilen işlemlerde ayrıntılar görülmektedir. Nitekim, ölünün dinsel törenle ve yemekle anıldığı günler değiştiği gibi, anış biçimleri de uluslara göre değişmektedir. İnanışlardaki bu tıpkılıkla, işlemlerdeki benzeşmeziğin nedeni, hence, bir noktadan sonra folklorlarda ulusallığın ağır basması sonucudur. Çünkü işe başka etkenler de karışmakta, bir bakıma, ulusal toplum yapısı belirlemektedir folkloru. Toplum yapısı derken, ekonomik yapının yanında dil, din, sanat gibi kurumları da düşünüyorum. Sedat Veyis Örnek'in belirttiği gibi, "Din, folklorun konusu olan olaylardan en çok ölüme el atmaktadır." Nitekim gömülmeyle ilgili törenler ulusların dinine göre değişmektedir. Değişmeyen yan, insanın özündeki kimi duyguların belirlediği inanışlardır. Ölüm korkusu, insanı, ölümün gelişini önceden bilmeye itmekte, bu ise çeşitli ortak inanışlara yol açmaktadır. Bu korkunun evrenselliğinin ise kimi inanışların ya da davranış biçimlerinin evrensel olmasına yol açması doğal bir sonuçtur.

Bu korku, "İnsanımızın asal bir olay karşısındaki tutum ve davranışlarında" kılık değiştirerek hep çıkmaktadır karşımıza. Özellikle, ölüm olayından sonra yerine getirilen işlemlerde apaçıktır bu durum. Doç. Örnek'e göre, "ölenin geride bıraktığı eşyasıyla ilgili işlemlerin oluşmasında başlıca iki temel neden vardır: Ölenin geri geleceği korkusu, ölünün anısını yaşatma isteği." Gerçekten, görünüşteki belirtisi ne olursa olsun, insan ölen yakınının ardından ne denli üzülsün, kimi geleneksel işlemler bu korkuyu yansıtır. Bir de buna ölümün bedende gerçekleştiği, ruhun ölümsüz olduğu ve geride kalanlarla ilişkisini sürdürdüğü inancı eklenince, kimi ölüm sonrası işlemlerinin bir sıra savma niteliği taşıdığı görülmektedir. Nitekim serimlenen folklor malzemesi bu yorumu doğrulamakta, daha doğrusu halkın kendisi bu tür işlemleri bu yolda açıklamaktadır: *Ölen, "döner gelir" diye, ölenin giysilerini üç gün içinde yıkamak ya da üzerine su serpmek gerekir* (Ankara, Çubuk). *Ölü evden çıktıkdan sonra, "bu artık son olsun" diye eskisi yenisi ardından atılır* (Hopa, Rize). Yalnız bu işlemlerin yanında, giysilerin hayır yapmak amacıyla, genellikle yoksullara verildiğini de belirtmek gerekiyor.

Bu, ölüm sırası ve ölüm sonrası işlemlerin çoğu dinsel olmakla birlikte, bunların çevresinde birçok geleneksel inanmalar ve yapıp etmeler de yer almaktadır. Örneğin, ölünün yıkanmasında dinin buyruklarına uyulurken artan suyun ne yapılması gerektiği konusunda “dökülmekten”, “başka bir ölünün yıkanmasında kullanılmaya” kadar uzanan ilginç işlemler görülmektedir: *Dökülür; ev halkı elini yüzünü yıkar; şifa niyetine hastalar, kırklı çocuklar yıkanır; abdest alınır; vb...* Görüldüğü gibi insanımız, ölümü kendisinden uzaklaştırmak için ölünün giysilerini dağıtmasının yanında, ölünün suyundan da yaşamını pekiştirmek için yararlanmaktadır. Bu iki duygu, ölüm korkusu ile yaşama bağlılığın, insan özünün iki temel ögesi olduğunu kanıtlıyor. Karşıtların birliği ve iç içeliği, genel anlamda insanın varoluş biçimini belirliyor.

Yaşamaya olan bu bağlılık mezarlıklarda, mezar taşlarında belirgin bir biçimde görülmektedir. İnsan, bu dünyada yaşadığını gösteren bir izin, bir belirtinin kalmasını istemektedir ardında. Köylerde megalit kültür geleneğini sürdüren kimi ilkel mezarlardan, kentlerde mimar elinden çıkma mezarlara dek çeşitli biçimlerde ortaya çıkmaktadır bu istek. Araştırmacı saptadığı ilginç örnekleri sıralamış bu konuda da.

Bir kez, bütün mezar taşlarında ölenin ruhuna fatiha istenmekte, bu da ruhun yaşadığı tasarıma dayanmaktadır. Sonra, ölen, yok olmaya dayanmamakta, yaşadığı tarihleri, yaptığı işi, dünyadaki yerini kısacası yaşamışlığını bir taş, bir nesne aracılığıyla somutlaştırmaktadır. Tabii, bu somutlaştırma, ölenin değil, ölümün yok edilişi karşısında korkuya kapılan yaşayanın, insanca bir tepkisi, güçsüz bir baş kaldırması, avuntusudur. Ama ben, Türk insanının, Nasrettin Hoca ya da Bektaşî fıkralarında beliren bir özelliğini göstermesi açısından, araştırmacının verdiği bir örneği buraya aktarmadan edemeyeceğim:

“Kaynak kişilerden, Erzurumlu Behçet Efendi, Erzurum’daki eski bir mezarda yan yana duran dört mezarın taşlarında aşağıdaki yazıları okuduğunu söylemiştir:

1. mezar taşında: *Bu dünyada benim ekmeğimi yemeyen kalmadı.*

2. mezar taşında: *Bu dünyada benim kahvemi içmeyen kalmadı.*

3. mezar taşında: *Bu dünyada benim yemeğimi yemeyen kalmadı.*

Bunlarla yan yana olan 4. mezar taşında ise: *Sakın aldanmayın pezevenklerin sözüne. Biri fırıncıdır, biri kahvecidir ve öteki aşçıdır.”*

Mezar taşlarında olduğu gibi, ölümlle ilgili töre, tören, inanış ve gelenekler dile de taşmaktadır. Bu taş, özellikle başsağlığı dileklerinde görülmektedir. “Başsağlığı dileme, sözün etkileyici ve sağaltıcı gücünden yararlanarak hem acıyı hem de yası azaltmaya yönelik bir âdettir.” Kalıplaşmış söz bölükleri olan başsağlığı dileklerinin çoğu ise atasözü niteliğindedir. Kimisinde de söz sanatlarından yararlanılmaktadır: *Ölüm ölüm, hezen ölüm | Evden eve gezen ölüm. | Her düzeni bozan ölüm (Uşak)*. Sedat Veyis Örnek’in belirttiği gibi, niteliği ne olursa olsun bu sözler, ölüm olayını yorumlayıcı bir özellik taşımaktadır. Öğüt yanları ağır basan, avutucu, uyarıcı ve toplumsal yaşamadan kopmayı önlemek amacıyla taşıyan bu sözlerin bir töreyi yerine getirmede kullanılışı, toplumsal dayanışmayı da arttırmaktadır.

Ölüm olayı çevresindeki kurumların dile taşıması, asıl atasözlerinde, deyimlerde, ilençlerde, destanlarda ve ağıtlarda görülmektedir. Doç. Örnek, özleri bakımından konusunu ilgilendiren bu örnekler üstünde de durmaktadır. Yalnız bunlar sınırlı tutulmuş, yazarca bu konunun ayrı bir çalışmayı ve yaklaşımı gerektirdiği, haklı olarak belirtilmiştir. Nitekim, ölümlle ilgili atasözleri Ömer Asım Aksoy’un, *Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler* adlı kitabından alınmıştır.

Ben de sözümü, Doç. Dr. Sedat Veyis Örnek’i ulusal varlığımız olan folklorun bir yanına ışık tutan araştırmasından dolayı kutlarken, insanın bu asal olay karşısındaki tutum ve davranışını belirleyen yaşama bağlılık ve ölüm korkusu duygularını dile getiren şu deyimle bağlayacağım: *Evden bir ölü çıkacak demişler, herkes hizmetçinin yüzüne bakmış (s. 97).*

Atilla ÖZKIRIMLI

Uyguner, Muzaffer 1972 “Anadolu Folklorunda Ölüm Üzerine”, *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, Cilt 13, Sayı 270, 6194-6195.

Kitaplar Arasında :

“Anadolu Folklorunda Ölüm” Üzerine

Yazan : Muzaffer UYGUNER

Türk gelenek ve göreneklere yıllardır derlenir. Bu derlemelerin hepsinin bilimsel bir yöntemle yapıldığı söylenemez. Zaman zaman benim yaptığım derlemeler de böyledir. Bu derlemeleri bilimsel yöntemle yapmak elbette daha doğru ve aynı zamanda önemlidir. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan Milli Folklor Enstitüsü, bu yola girmişti. Fakat o da kişiyle bağlı bir kuruluş niteliğini gösterdi ve bahşındaki uzman kişinin ayrılması ile ne zaman uyanacağı bilinmeyen bir uykuya daldı. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ndeki çalışmaların bu konuda etken olduğu söylenebileceği gibi Atatürk Üniversitesi'nin çalışmaları da özellikle belirtilmelidir.

Derlenen malzemeyi birleştirme, bunları bilimsel monografiler haline getirme çalışmalarını görüyoruz zaman zaman. Prof. Dr. Orhan Acıpayam'ın *Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*, (1961) ile Dr. Hamit Zübeyr Koşay'ın *Türkiye Türk Düşünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme* (1944) adlı monografileri burada anılabilecek çalışmalardır. Son günlerde ise Doç. Dr. Sedat Veyis Örnek, *Anadolu Folklorunda Ölüm* adlı bir monografi yayımladı. 109 sayfalık bu kitaba kaynak kişiler ve derleyiciler, yer adları dizinleri ile incelemede kullanılan suların listesi ile bibliyografya ve çeşitli fotoğraflar eklenmiştir. Bu ekler, kitaba büyük katkıda bulunmuştur.

Yazar, önsözde şunları söylemektedir : “Bu araştırma, insan hayatının üç ana döneminden birisi olan ölümün çevresinde toplanarak ona bir kurum niteliği kazandıran âdetlerin, inanmaların, işlemlerin sistemli bir serimini ve yorumunu yapmak amacını gütmektedir”. Bunu yaparken, bazı kaynak kişilere gönderilen soruların cevapları esas tutulmuş, Folklor Enstitüsü'ne gönderilen derlemelerden yararlanılmış ve pek az olarak da Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'ndeki derlemeler üzerinde durulmuştur.

Doç. Dr. Örnek, bu kitabı ile dördüncü kitabını vermiştir. Daha önceleri Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin

Etnolojik Tetkiki (1966), 100 Soruda İnkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane (1971 ve inceleme fırsatı bulamadığımız Etnoloji Sözlüğü (1971) adlı üç kitabı yayımlanmıştı. Örnek, yeni kitabında, konuyu üç büyük bölümde ele almıştır.

1. Ölüm öncesi
2. Ölüm sırası
3. Ölüm sonrası

Örnek, birinci bölümde ölümü düşündüren önbelirtiler ve bazı kaçınmalar üzerinde durmuştur.

İkinci bölümde ise ölüm olayının duyurulması, ölümden hemen sonra yapılan işler, ölünün gömülmeye hazırlanışı, ruhla ilgili tasarımlar ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise mezarlıklar, mezar taşlarına yazılanlar, süsler, semboller, ölüyle gömülen öteberi, ölünün geride kalan eşyası, ölünün belli günleri, yas, ölü yemeği, başsağlığı dileme ve avutucu sözler ve ölümlle ilgili atasözleri, deyimler, ilençler, destanlar, ağıtlar üzerinde durulmuştur.

Yazar, ayrıca bir sonuç bölümü eklemiş ve üç bölüm ile ilgili olarak varılan sonucu özet olarak vermiştir.

Doç. Örnek, böylece ölüm konusundaki gelenekleri toplamış, başka ülkelerin ve dışardaki Türklerin gelenekleriyle de bazı karşılaştırmalar yapmıştır. Ancak, bildiğimiz bazı konuların kitapta yer almadığını görmüş bulunuyoruz. Bunlardan biri, “ölünün belli günleri” ile ilgilidir. Kırk, elli ikinci günler ve ölüm günleri gibi bir de cuma akşamları Kur'an okuma geleneği vardır. Kocaeli bölgesinde, Perşembe Cumaya bağlayan gece okunur Kur'an. Bir inanış da, dinsel bayramların ertesi gününün “Ölüler Bayramı” olarak kabul edilmesi ve o gün de iş yapılmamasıdır. Daha önemli olan bir husus da mezarın başına ağaç dikilmesidir.

Mezarın başına ağaç dikilmesinin nedeni, bir bakıma, ağacın büyüyüp ölüye gölge vermesi; ölünün de ağacın gölgesinde daha rahat ve huzur içinde yatmasıdır. Fakat, asıl olan Türklerin ağaca verdiği önemdir. Bunu ağaç kültürü olarak görebiliriz belki de. Mezarlıktaki ağaçlardan dal

ARAŞTIRMALARI

koparmak bile
ğaçlar hiçbir ş
yakacak amaç
zarlıktan ağaç
parılması uğru
receğine inanı
zarlıklardaki
İzmit veya
doğru giderke
ğaçlardan o
Bunlar köyl
lukla meşel
ra'nın eski r
dişbudak ve
sında çitlent
dı. Bugün ü
dığı, taş duv
zarlık yerin
de yaşamak
zarlıktaki e
Mezar ba
kesilip ölü
dır. Mezar
da mezarın
boydan bo
dalların be
ve gelişme
ortam bul
da bazı ağ
Bu dikiler
ise de kas
lişemez
gibi bir
Sait Faik
anımsanır
Yazarı
bilemiyo
konuyu
nırım. B
inceleme
den kop
nın da
Mezarın
lami ol
Bilm
lerinde
gulama
kaldırır
maya
leme
nek'in
gereği
tabdal

fer UYGUNER

100 Soruda İ
Efsane (1971 ve
ğumuz Etnoloji
tabı yayımlan-
la, konuyu üç

lümü düşündü-
açınmalar üze-

olayının duyu-
mra yapılan iş-
rlanışı, ruhla il-
r.
uruluklar, mezar
, semboller, ö-
ölünün, geride
günleri, yas,
me ve avutucu
zleri, deyimler,
izerinde durul-

ölümü eklemiş
varılan sonucu

konusundaki
ülkelerin ve
leriyle de ba-
r. Ancak, bil-
ta yer alma-
Bunlardan bi-
ilgilidir. Kırk,
nleri gibi bir
okuma gele-
inde, Perşem
kunur Kur'an.
mların ertesi
olarak kabul
namasıdır. Da-
da mezarın

nesinin nede-
üp ölüye göl-
un gölgesinde
yatmasıdır.
ğaca verdiği
olarak görebil-
ağaçlardan dal

koparmak bile günahdır. Mezarlıktaki ağaçlar hiçbir şekilde kesilmez ve özellikle yakacak amacıyla kesilip kullanılmaz. Mezarlıktan ağaç kesilmesi ve hatta dal koparılması uğursuzluk sayılır, ölüm getireceğine inanılır. Bu inanış yüzünden, mezarlıklardaki ağaçlar yüzyıllıktır. Bugün, İzmit veya Adapazarı'ndan Kandıra'ya doğru giderken tepelerin üzerinde ulu ağaçlardan oluşan topluluklar görülür. Bunlar köylerin mezarlıklarıdır. Çoğunlukla meşelerden oluşur bunlar. Kandıra'nın eski mezarlığındaki ulu ağaçlar ise dişbudak ve karaağaç idi. Bunların arasında çitlenbiklerle karaçalı dikenleri vardı. Bugün üzerinde bir çok binanın yer aldığı, taş duvarla çevrili çok bakımlı bu mezarlık yerinde bu ağaçlardan bazıları gene de yaşamaktadır. Ondan sonra kurulan mezarlıktaki ağaçlar henüz ulaşmamıştır.

Mezar başına dikilen ağaçlar, mezar için kesilip ölünün boyu ölçülen ince dallardır. Mezar kapatıldıktan sonra bu dallar da mezarın başı ucuna dikilir ve mezar boydan boya sulanırken bu da sulunur. Bu dalların bazıları, mevsim uygunsuz tutar ve gelişmeye başlar; bazıları da elverişli ortam bulamayıp kurur. Bazıları, sonradan da bazı ağaçlar dikerler mezarın başına. Bu dikilen ağaç çoğunlukla selvi olur ise de kasabanın iklimi yüzünden pek gelişmez bunlar. Karacaahmedin selvileri gibi bir selvilik yoktur bizim kasabada. Sait Faik'in hikâyelerindeki mezarlık da anımsanmalıdır.

Yazarın, bu konuya niçin eğilmediğini bilemiyorum. Karacaahmed'in selvileri bu konuyu da işleme gereğini duyururdu sanırım. Bu konuya da eğilip bilimsel bir inceleme yapacağını umuyorum. Kefenden koparılıp bu ağaca bağlanan parçanın da bir sembolü olduğu kanısındayım. Mezarın üzerine dökülen suyun da bir anlamı olmak gerekiyor.

Bilmiyorum, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde daha bu gibi bazı inanışlar ve uygulamalar var mıdır? Bu kuşkuyla ortadan kaldırmak için daha geniş bir soruşturmaya gereksinme olduğuna, daha çok derleme yapılmasına inanıyorum. Doç. Örneğin kitabı, konuya yeniden eğilmem gereğini ortaya koydu. İlk fırsatta, bu kitabdaki yöntem ve sıraya göre bir ince-

Bize gelen KİTAPLAR

● Mehmet ÖNDER : "Mevlâna - Mesnevi'den Hikâyeler". Önsöz; Mevlâna Celâleddin'in Hayatı, Fikirleri, Eserleri hakkında bilgi. Mesnevi'den 55 seçme hikâyeye ve açıklama. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Edebiyat Dizisi: 20. İkinci baskı. 20 x 13 Cm. boyunda, 192 sayfa, 10 lira.

● Mazhar LEVENTOĞLU : "Malazgirt Savaşı - 26 Ağustos 1071". Ajanstürk Tarih Yayınları Serisi : 1. 14 x 11,5 boyunda, 48 sayfa, 2 lira.

● Mazhar LEVENTOĞLU : "Türk Selçuklu Sultanı Alparslan". Ajanstürk Tarih Yayınları Serisi : 2. 14 x 11,5 boyunda, 56 sayfa, 2 lira.

● Ahmet ŞENTÜRK : "Demiryolu Şiirleri Antolojisi". Eserin başındaki önsözde trenin tarihçesi hakkında bilgi yer almıştır. Tanınmış ve genç şairlerimizin tren konusundaki 65 şiirine yer verilmiştir. Antoloji, Ahmet Şentürk'ün P.K. 11 Matya, adresinden edinilir. 20 x 14 boyunda,

leme yapmağı tasarladım. O zaman, bildiğim bir yörenin gelenekleri ve inanışları daha iyi derlenip değerlendirilmiş olacaktır. Böylece, bilim adamlarına daha iyi yardımcı olacağıma inanıyorum.

Doç. Dr. Sedat Veyis Örnek, bütün olanaklardan yararlanmış. Yalnız bir husus var; Kocaeli bölgesinden kimseyi kaynak kişi almamış. Belki, bu bölgedeki inanışların bozulmuş olmasını sanmasından ileri gelmiştir bu tutum. Bütün olanaklara rağmen derken, yazarın sınırlı olanaklarını sözkonusu ediyoruz elbette. Yoksa, bol olanaklardan yararlanmama sözkonusu değildir.

Anadolu Folklorunda Ölüm, (*) belirtmeğe çalıştığımız bazı noksanlıkları yanında, örnek bir incelemedir.

(*) Doç. Dr. Sedat Veyis Örnek "Anadolu Folklorunda Ölüm", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Yayınları : 218, Ankara 1971, 109 (149) sayfa, fiyatı 17,50 lira.

“Ayın Olayları” 1974 *Varlık Dergisi*, 1 Eylül, Sayı 804, 2.

AYIN OLAYLARI

KAYIPLARIMIZ

Geçen ay içinde Türk kültürünün iki yaşlı ve ünlü sanatçısını kaybetmenin acısını duyduk. Türk resim sanatının çok tanınmış bir üyesi olan Aliye Berger aramızdan ayrıldı. Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın kızkardeşi olan Aliye Berger resimleri ve gravürleriyle yalnız Türkiye'de değil, çeşitli ülkelerde açığı sergilerle Batıda da tanınmış bir sanatçıydı.

Şehir tiyatrolarımızın kurulduğundan bu yana Türk tiyatrosuna emeği geçmiş ünlü aktör İsmail Galip Arcan da ömrünü tamamladı geçen ayın içinde. Oynadığı sayısız dram ve komedilerdeki üstün başarılı rolleriyle Türk tiyatrosu severlerinin belleğinde yavaş yavaş silinmeye başlayacak. Her iki sanatçımızın yakınlarına başsağlığı dileriz.

KÜLTÜR ÇALIŞMALARI

Başbakanlığa bağlı kültür müsteşarlığı Türk sanat, edebiyat ve kültürüne hizmet yolundaki çalışmalarını son zamanlarda yoğunlaştırmıştır. Türk kültürüne yararlı olacak yayınları dört ayrı bölümde ele alan Müsteşarlık bu bölümlerin herbiri için ayrı birer danışma kurulu kurmuştur. *Bin Temel Eser Danışma Kurulu* üyeleri şunlardır: Oktay Akbal - Prof. Dr. Oktay Aslanapa - Doç. Dr. Hüseyin Batuhan - Fazıl Hüsni Dağlarca - Doç. Dr. Azra Erhat - Konur Ertop - Orhan Şaik Gökyay - Doç. Dr. Erol Güngör - Yaşar Kemal - Sait Maden - Behçet Necatigil - Emin Özdemir - İsmet Parmaksızoğlu.

Kurul 70. eserde kalan «1000 Temel Eser» dizisinin yayımını, ilkelerine uygun yayınlarla, Kültür Varlığımız açısından taşıdıkları önemi dikkate alarak sürdürecektir.

Kültür Yayınları Danışma Kurulu: 1000 temel eser dizisinin amaçları dışında kalan çağdaş fikir adamlarımızla doğu ve batı ülkeleri fikir adamlarının ortaya koydukları ürünlerden Türk Kültürüne kazandırılması gerekli eserleri, öncelikle yayımlanması amacıyla kurulmuştur.

Danışma Kurulu, aşağıda adları belirtilen kişilerden oluşmaktadır:

Metin And — Melih Cevdet Anday — Adnan Binyazar — Prof. Dr. Macit Gökberk, Prof. Dr. Mehmet Kaplan — Cevdet Kudret — Prof. Dr. Şerif Mardin — Prof. Dr. Özdemir Nutku — Prof. Dr. Sedat Veyis Örneke — Prof. Dr. Tahsin Özgüç — Nijat Özön — Prof. Dr. Orhan Öztürk — İsmet Parmaksızoğlu — Halidun Taner — Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil.

Çeviri Kurulu, Dünya uluslarının fikir ve sanat klâsiklerini bugünkü dile çevirerek toplumuzun, özellikle yeni kuşakların yararına sunmak için çalışmalar

yapacak ve şu kişilerden oluşuyor: Adnan Benk — Doç. Dr. Yüksel Ersoy — Akşit Gökçürk — Prof. Dr. Şevket İpşiroğlu — Ord. Prof. Dr. Enver Ziya Karal — Bilge Karasu — Bertan Onaran — Prof. Dr. Yaşar Önen — İsmet Parmaksızoğlu — Tahsin Saraç — Prof. Dr. Suat Sinanoğlu — Prof. Dr. İrfan Şahinbaş — Doç. Dr. Mete Tuncay — Prof. Dr. Mina Urgan — Prof. Dr. Tahsin Yazıcı.

Kurul ilk toplantısını 29 Temmuz 1974 Pazartesi günü yapacaktır.

«Devlet Eliyle Çocuk Kitapları Yayınlarının Yapılması» ve bu konuda yürürlükte olan «Çocukları Zararlı Yayınlardan Koruma Kanunu» hükümlerinin yerine getirilmesi ve çocuk yayınları dizisinin yayın alanına konulması amacıyla «ÇOCUK YAYINLARI DANIŞMA KURULU» kurulması kararlaştırılmıştır.

Danışma Kurulu, aşağıda adları ve soyadları belirtilen üyelerden oluşmaktadır.

Prof. Dr. Osman Ersoy — Dr. Ferhan Oğuzkan — Dr. Ayşe Öncü — Sami Özdemir — Doç. Dr. Atalay Yörükoğlu — İsmet Parmaksızoğlu — S. Zeki Tütüncü.

Kurul ilk toplantısını 30 Temmuz 1974 Salı günü yapacaktır.

İKİNCİ YAYIN KONGRESİ

1939 da Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitimin Bakanlığı sırasında Ankara'da birinci Türk yayın kongresi toplanmış, yayın ve kültür hayatımızın gelişmesi bakımından önemli kararlar alınmıştı. Verilen kararlardan biri de kongrenin beş yılda bir tekrarlanması gerektiğiydi. Oysa aradan geçen 35 yıl içinde gelip geçen iktidarlar bu kararı hiç önemsememiş, konuyla ilgilenmemişlerdi. Yeni hükümetimiz ülkenin kültür ve sanat işlerini çok ciddi bir şekilde ele alırken ikinci yayın kongresinin hemen bu yıl, kasımda toplanmasına karar vermiştir. Üç gün sürecek bu kongreye memleketimizin tanınmış yazarları, düşünürleri, yayıncıları ve çeşitli yayın kurumlarından 450 kişi çağrılmıştır.

VARLIK

Her ayın başında çıkar, sanat ve fikir dergisi — 41. yıl — Sayı: 804 — 1 Eylül 1974 — Adres: İstanbul Ankara Caddesi, Çağaloğlu yokuşu, 40 — Telefon, yazı işleri 22 63 27 — İdare: 22 69 24 — Sahibi ve yazı işleri sorumlu yönetmeni: Yaşar Nabi Nayır — Abone şartları: Yıllık 44, altı aylık 23; öğretmenler ve öğrenciler için yıllık 40, altı aylık 21 lira, yabancı ülkeler 80 lira — Posta çeki hesabı No: 20089842 — Adres değiştirmek için 1 liralık pul gönderilmelidir. — Gönderilen yazılar geri verilmez ve cevaplandırılmaz — İlanlar, santimi 30 lira — İstanbul'da DİZERKONCA Matbaası'nda dizilip basılmıştır.

Ucuz Kitap Kampanyamız

Son günlerde aldığımız okur mektuplarında aramızda biraktığımız üç yaz mevsiminde Varlık okurları için tanımış olduğumuz özel indirimli satışımızın bu yıl da sürdürülmesi ısrarla istenmektedir. Okurlarımızın bu isteklerine uyarak haziran başından eylül sonuna kadar okurlarımızın şu kolaylık ve indirimlerden yararlanabileceklarini kararlaştırdık:

1) Bu süre içinde bize başvuracak ya da sipariş verecek okurlarımız *Faydalı Kitaplar* ve *Büyük Eserler Kitaplığı* dizilerinden net 50 liralık kitabı alırlarsa her zamanki % 20 indirim dışında *Cep Kitapları* ve *Polis Romanları* dizilerimizden kendi seçecekleri 5 kitabı armağan olarak alacaklardır. Bize aynı serilerden net 100 liralık sipariş veren okurlarımız aynı indirim dışında *Cep Kitaplarımızla Polis Romanları* dizilerimizden seçecekleri 15 kitaba hak kazanırlar.

2) *Gene* aynı süre içinde 180 lira tutarındaki *Türk Klâsikleri* dizimizin mevcut 30 kitabını okurlarımız tümünü birden sipariş ederlerse 140 liraya, *Dünya Klâsikleri* serisinin mevcut 16 kitabını 80 lira yerine 50 liraya, *Tiyatro* serimizin mevcut 16 kitabını da 96 lira yerine 65 liraya alabileceklerdir. *Çocuk klâsikleri* dizimizin mevcut 55 lira tutarındaki 44 kitabının tümünü 35 liraya ve *Büyük Çocuk Kitapları* dizimizin 72 lira tutarındaki 28 kitabını 50 liraya alabileceklerdir.

Bütün eserleri dizimizin 78 lira tutarındaki 13 kitabını da yalnız 50 lira karşılığında edinebilirler.

3) Kitapların bedeli 20089842 posta çeki hesabımıza çıkarılmalıdır. Ödemeli sipariş bu koşullarla kabul edilmez. Ve bu koşullar yalnız yayınevimize bizzat ya da yazı ile başvurulması şartıyla geçerlidir.

4) Büromuza gelecek okurlarımız ayrıca pek küçük kurları olan birtakım kitaplarımızı yüzde 50 indirimle alabilirler.

5) Okurlarımızın yukarıda açıkladığımız koşulları dikkatle okuyarak hem bizi hem de kendilerini üzecek yanlışlıklara düşmekten sakınmalarını özellikle rica ederiz.

AZARBEYCAN'DA ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİ

«Müasir Türk şairlerinin şe'ri» adıyla Azerbaycan Sovyet Cumhuriyetinin başkenti Bakü'da bir çağdaş Türk Şiiri Antolojisi yayınlanmıştır.

Kitaba aşağıdaki şairlerin parantez içinde gösterilen sayıda şiirleri alınmıştır: Nazım Hikmet (22), Ercüment Behzat Lav (6), Behçet Kemal Çağlar (1), Hasan İzzettin Dinamo (2), Ahmet Muhip Dranas (2), Cahit Sıtkı Tarancı (6), Ziya Osman Saba (5), Rıfat İlgaz (6), Bedri Rahmi Eyüboğlu (3), Fazıl Hüsni Dağlarca (28), Orhan Veli Kanık (20), Oktay Rıfat (14), Melih Cevdet Anday (8), Behçet Necatigil (3), Cahit Külebi (4), A. Kadir (4), Orhan Murat Arıburnu (6), Nahit Ulvi Akgün (2), Salâh Bırsel (2), Suat Taşer (4), Ceyhan Atuf Kansu (3), Sabahattin Kudret Aksla (10), Necati Cumalı (5), Nevzat Üstün (3), Ahmet

Arif (3), Attilâ İlhan (4), Abdullâh Rıza Ergüven (4), Ümit Yaşar Oğuzcan (5), Metin Eloğlu (8), Edip Cansever (1), Aşık İhsani (11).

Kitaba bir önsöz ve şairlerin kimlikleri hakkında özlü bilgi konulmuştur. Anadolu Türkçesinden Azerbaycancaya aktaranlar arasında Resul Rıza ve Nigâr Rafibeyli gibi tanınmış Azeri şairlerinin adlarını görüyoruz.

175 sahifeden ibaret kitap 10.000 nüsha basılmıştır. Redaktörü Cahangir Bağirov'dur.

DAĞLARCA ÖDÜLÜ ALDI

Her yıl Makedonya'nın Struga kentinde yapılan Şiir Akşamları şenlikleri bu yıl bizim için özel bir anlam taşıyordu. Çünkü ünlü şairimiz Dağlarca'ya Altın Çelenk ödülü ağustosun son günlerinde yapılan toplantıda verilecekti. Bu vesile ile bu yıl Struga'ya giden şair ve yazarlarımız epey kalabalıktı: Dağlarca, Talât Halman, Behçet Necatigil, Tahsin Saraç, Turgut Uyar, Oğuz Akkan.

DİRANAS'IN «ŞİİRLERİ»

En ünlü şairlerimizden biri olan Ahmet Muhip Diranas nedense bugüne kadar şiirlerini toplu bir halde yayınlamaya yanaşmamıştı. Uzun zamandır şiir de yayınlamayan Diranas'ın şiirlerini bulup okumak için Türk şiir severleri kırk ekin yıllık dergi koleksiyonlarını karıştırmak zorundaydılar. İlk ününü dergimizde yapmış olan değerli sanatçı arkadaşımız nihayet yıllardır beklenen kararını vermiş, şiirlerini ŞİİRLER adını verdiği bir ciltte toplamıştır. Bu güzel eser nefis bir cilt halinde Ş Bankası yayınları arasında çıkmıştır.

“Ayın Olayları” 1974 *Varlık Dergisi*, 1 Ağustos, Sayı 803, 2.

AYIN OLAYLARI

ÖZÜR DİLEME

Kıbrıs dramı başladığı zaman dergimizin bütün iç sayfaları basılmış bulunuyordu. Bu bakımdan bu önemli konuya dokunmak imkânını bulamadığımız için üzgünüz. Şanlı ordumuzun işe el koymasının sonucunda bu sorunun Faşizmin yenilgisi ile Türklük lehine nihai olarak çözümlenmiş olmasından duyduğumuz sevinç büyüktür.

TÜRK DİL KURULTAYI

Türk Dil Kurumunun genel kurul toplantısı niteliğinde olan Dil Kurultayı, 7 temmuzda, Ankara'da Dil, Tarih - Coğrafya Fakültesi binasında Millî Eğitim Bakanlığının Mustafa Üstündağ'ın konuşmasıyla açılmış, 4 günlük arasız bir çalışmada sonra 10 temmuzda T.D.K.'nin yeni Yönetim Kurulunu seçerek görevini tamamlamıştır. Yönetim Kurulunun 35 üyesi yönetim kurulu aşağı yukarı geçen yılki kadrosunu korumaktadır. Yeni yönetim kurulu üyeleri aralarında işbölümü yaparak başkanlığa Prof. Macit Gökberk'i, ikinci başkanlığa Prof. Seha Meray'ı, genel sekreterlik ve Derleme ve Tarama Kolu Başkanlığına Ömer Asım Aksoy'u getirmiş, öteki kol başkanları da şöyle olmuştur: Dil Bilgisi Başkanı Prof. Doğan Aksan, Sözlük kolu: Kemal Demiray, Terim kolu: Emin Özdemir, Yayın ve Tanıtma Kolu: Cahit Külebi, Sayman Üye: Mehmet Salihoglu.

TÜRKİYE'DE GAZETE VE DERGİLER

Millî Eğitim Bakanlığı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğüne hazırlanan resmî istatistiğe göre, Türkiye'de 2.331 gazete ve dergi yayınlanmaktadır. Bunlardan 1.076'sı gazete, 1.255'i dergidir.

Çıkış süreleri bakımından gazete ve dergiler şöyledir: günlük 428 (22'si ajans bülteni), haftada üç kez 5, haftada iki kez 94, haftalık 284, on günde bir 2, onbeş günlük 79, aylık 523, iki aylık 77, üç aylık 122, dört aylık 24, altı aylık 42, yıllık 419, süresi belirsiz 183.

Konu sınıflandırması: genel konular 1.357, toplumsal bilimler 521, uygulamalı bilimler 197, güzel sanatlar - spor - turizm 107, edebiyat 82, kuramsal bilimler 29, din 16, tarih - coğrafya - biyografya 13, dil 5, felsefe - ahlak 4.

Türkiye'de yabancı dillerde 88 gazete ve dergi çıkmaktadır: İngilizce 41, Türkçe - İngilizce 11, Fransızca 9, Türkçe - Fransızca 3, Ermenice 9, Almanca 3, Türkçe - Almanca 2, İngilizce - Fransızca - Almanca 3, Rumca 3, Türkçe - Fransızca - İngilizce 1, İtalyanca 1, Türkçe - Musevice 1, Arnavutca 1. Bunlardan 49'u İstanbul'da, 39'u başka şehirlerde yayınlanmaktadır.

1972'de yurdumuzda 2.379 gazete ve dergi çıkmaktaydı. Bu duruma göre, 1973'te 48 gazete ve derginin eksilmiş (kapanmış) olduğu görülmektedir.

DEVLET OPERASI ÇALIŞMALARI

Devlet Opera ve Balesi'nin 1974-75 temsil devresi programı şöyle saptanmıştır: Smetana: Satılmış Nişanlı, Bellini: La Somnambura, Giordano: Andrea Augustin (operet), Cilea: Adriana le Couvreur, Sabahattin Kalender: Opera Karagöz, J. Stauss: Köprüden Bakış, Gounod: Romeo - Juliet.

Devlet Operası sanatçılarında oluşan topluluk 7 haziran günü başladığı Doğu Anadolu turnesine devam etti. Medium operasının oynandığı ve bale gösterilerinin verildiği, halk türkülerinin söylendiği bu temsiller halkımızdan büyük ilgi gördü.

Devlet Balemiş sanatçılarında Rengin Taş, Erkan Çimenciler ve Ceyhun Özsoy 8 - 25 temmuz arasında Varna'da düzenlenen 7. uluslararası bale yarışmalarına katıldılar. Balemişden Evinç Sunal da bu yarışmaya jüri üyesi olarak katıldı.

Bariton Mete Uğur 22 haziran gecesi Belgrad'da Rigoletto operasında oynamış ve çok alkış toplamıştır.

İtalyan hükümetinin Genova'da düzenlediği Genç Sanatçılar Verdi Yarışmasında Merih Kazbek ile Nüzhet Öyken ülkemizi temsil etmişlerdir.

İstanbul Devlet Senfoni Orkestramız 87 kişilik bir topluluk halinde 18 temmuz 2 ağustos tarihleri arasında İspanya'da 7 konser vermiştir. Orkestramızın şefliğini G.E. Lessing yapmış, Suna Kan, Verda Erman, Aylâ Erduran solist olarak katılmışlardır.

FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Kültür Müsteşarlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi, 1974 çalışma programı uyarınca Antalya İlimizde Türkmen Yerleşmesi 8 köyde, folklor saha araştırmasına başlamıştır.

Ucuz Kitap Kampanyamız

Son günlerde aldığımız okur mektuplarında aramızda bıraktığımız üç yaz mevsiminde Varlık okurları için tanımış olduğumuz özel indirimli satışımızın bu yıl da sürdürülmesi ısrarla istenmektedir. Okurlarımızın bu isteklerine uyarak haziran başından ağustos sonuna kadar okurlarımızın su kolaylık ve indirimlerden yararlanabileceklerini kararlaştırdık:

1) Bu süre içinde bize başvuracak ya da sipariş verecek okurlarımız Faydalı Kitaplar ve Büyük Eserler Kitaplığı dizilerinden net 50 liralık kitabı alırlarsa her zamanki % 20 indirim dışında Cep Kitapları ve Polis Romanları dizilerimizden kendi seçecekleri 5 kitabı armağan olarak alacaklardır. Bize aynı serilerden net 100 liralık sipariş veren okurlarımız aynı indirim dışında Cep Kitaplarımızla Polis Romanları dizilerimizden seçecekleri 15 kitaba hak kazanırlar.

2) Gene aynı süre içinde 180 lira tutarındaki Türk Klasikleri dizimizin mevcut 30 kitabını okurlarımız tümünü birden sipariş ederlerse 140 liraya, Dünya Klasikleri serisinin mevcut 16 kitabını 80 lira yerine 50 liraya, Tiyatro serimizin mevcut 16 kitabını da 96 lira yerine 65 liraya alabileceklerdir. Çocuk klasikleri dizimizin mevcut 55 lira tutarındaki 44 kitabının tümünü 35 liraya ve Büyük Çocuk Kitapları dizimizin 72 lira tutarındaki 28 kitabını 50 liraya alabileceklerdir.

Bütün eserleri dizimizin 78 lira tutarındaki 13 kitabını da yalnız 50 lira karşılığında edinebilirler.

3) Kitapların bedeli 20089842 posta çeki hesabımıza çıkarılmadıkça. Ödemeli sipariş bu koşullarla kabul edilmez. Ve bu koşullar yalnız yayınevimize bizzat ya da yazı ile başvurulması şartıyla geçerlidir.

4) Büromuza gelecek okurlarımız ayrıca pek küçük kurları olan birtakım kitaplarımızı yüzde 50 indirimle alabilirler.

5) Okurlarımızın yukarıda açıkladığımız koşulları dikkatle okuyarak hem bizi hem de kendilerini üzecek yanlışlıklara düşmekten sakınmalarını özellikle rica ederiz.

20 Mayıs 1974 tairhinde başlayan ve 21 gün süren bu araştırmada: Yağcı (Serik), Akcaeniş (Elmalı), Küçükköy (Korkuteli), Beşikçi (Kumluca), Bademli (Akseki) köylerinde çalışılmış; halk kültürümüzün zengin ürünleri teyp, fotoğraf ve kamera ile derlenmiştir.

FOLKLOR KONGRESİ

Kültür Müsteşarlığı Millî Folklor Dairesince, «1. ULUSLARARASI TÜRK FOLKLOR KONGRESİ» nin hazırlıklarına başlanmıştır. Bu amaçla, Kültür Müsteşar Yardımcısı İsmet PARMAKSIZOĞLU başkanlığında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Orhan ACIPAYAMLI, Prof. Dr. Ahmet E. UYSAL, Prof. Dr. Sedat Veyis ÖRNEK, Dr. Me-

tin AND ve Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Şükrü ELÇİN'den oluşan bir hazırlık komitesi kurulmuştur.

Hazırlık Komitesi kongrenin içeriğini metodoloji, arşiv, atlas sorunları ile «Türkiye ve Türklük Dünyası Folkloru olarak saptamıştır.

Kongre, 23-30 Haziran 1975 tarihleri arasında, İstanbul'da yapılacak ve «3. İstanbul Festivali» programında yer alacaktır.

SERGİLER

Fransız modern ressamlarının eserlerinden oluşan sergi İstanbul Resim ve Heykel müzesi salonunda 20 haziranda açılmış 15 temmuzda kadar büyük ilgi ile seyredilmiştir.

ÇOCUKLARARASI RESİM YARIŞMASI

Yapı ve Kredi Bankasının çocuklarımızın yaratıcı gücünü geliştirmek amacıyla Türkiye orta okulları arasında düzenlenen «Türk Halk Oyunları» ve Köy Düğünleri konulu resim yarışması büyük ilgi ile karşılanmıştır. Orta okullardan gelen resimlerden ilçe jürilerince yirmişer tanesi ayrılmış, il jürileri de bunlar arasında uygun gördüklerini Bankaya göndermişlerdir. Bu çiftlemeden geçen resimlerin sayısı 1228'dir. Prof. Bedri Rahmi Eyüboğlu İlhami Demirci ve Kemal Zeren'den kurulu jüri de iki gün çalışarak bunlardan 30 tanesini ayırmıştır. Bu 30 resme birer lira ödül verilmiştir. Bundan başka beğenilen daha 30 resme de birer kitap armağan edilmiştir.

VARLIK

Her ayın başında çıkar, sanat ve fikir dergisi — 41. yıl — Sayı: 803 — 1 Ağustos 1974 — Adres: İstanbul Ankara Caddesi, Cağaloğlu yokuşu, 40 — Telefon, yazı işleri 22 63 27 — İdare: 22 69 24 — Sahibi ve yazı işleri sorumlusu yönetmeni: Yaşar Nabi Nayır — Abone şartları: Yıllık 44, altı aylık 23; öğretmenler ve öğrenciler için yıllık 40, altı aylık 21 lira, yabancı ülkeler 80 lira — Posta çeki hesabı No: 20089842 — Adres değiştirmek için 1 liralık pul gönderilmelidir. — Gönderilen yazılar geri verilmez ve cevaplandırılmaz — İlanlar, santimi 30 lira — İstanbul'da DİZERKONCA Matbaası'nda dizilip basılmıştır.

Asna, M. Alâeddin 1974 “Nereye Kadar Uygarlık”, *Varlık Dergisi*, 1 Mart, Sayı 798, 12.

NEREYE KADAR UYGARLIK

m. alâeddin asna

Biraz da sevimme oyunu oynyalım mı? Ülkemizi başka ülkelere karşılaştırıp, her zaman kapıldığımız aşağılık duygusundan, «herkes neler yapıyor, biz neden bu kadar düzensiz, geri, pis, kurallara saygısız vb. vb./yiz?» dövmesinden kurtulalım mı bir an için?

Geçenlerde Hollanda ve Almanya'da 10 kadar büyük kenti içine alan bir gezi yapmam gerekti. Gezi sırasında THY, Lufthansa, Pan Amerikan ve KLM uçakları na, Alman ve Hollanda trenlerine bindim. Sokaktaki insanların davranışlarını, hava alanlarında ve otellerdeki yetkililerin görev anlayışlarını inceledim. Bir yandan karşılaşılan sıkıntılara sinirlenirken, öte yandan da «Avrupalıların» da artık bizden üstün olmadıklarını görüp için için seviyordum.

Batı'nın tek üstünlüğü «tesis» leridir. Hava alanları bizden güzel (zaten bizimkilerden kötüsü yok), yolları bizden güzel, suları elektrikli kesilmiyor, tamam! Bu da paraca bizden güçlü olmaları na dayanıyor. Ya her şeyin temeli olan insan? Batı'lı insanın artık bizden hiç farkı yok. Biz mi ilerlemişiz? Sanmam. O gerilemiş de bize yetişmiş!

Bu gezide Avrupa'ya adımımı Münih hava alanında attım. Batı'lı insanı anlatmağa oradan başlayayım. Alanda dışarıdan gelen yolcular için pasaport kontrol kulüpleri yapılmışlar. Belki on tane. Çok olmasının nedeni, gelen yolcuyu bekletmemek. Bizim DC 10 uçağımızdan çıkan 100'den fazla yolcu ise işlemini bitirip kente inmek için bir saate yakın beklemek zorunda kaldı. Çün ki sabahın 11'i olmasına karşın 10 kontrol kulübesinden sadece ikisinde memur vardı. Kuyrukta beş-on kişi kalınca akıl ehtileri de üçüncü kulübeye de bir memur koydular. Akılma bizim hoş gözümüzde bir sürü para ödeme kapısı varken salt ikisini çalıştırıp otomobilleri iki dakika kuyrukta bekletenlere kızmamız gelirdi!

Almanya'ya girdikten sonra bendeki şaşkınlık (ya da sevinç) iyice arttı. Sokaklarda trafik lambalarının rengine hiç alırdımdan karşıya geçenler... Olur olmaz yerde birbirini sollayıp geçen otomobiller. Aynı otelden aynı hava alanına giderken birbirinden farklı para yatan taksi saatleri. Yüz metrelik yere dönüp dolayıp beş dakikada götüren taksisi şöförleri. Birkaç yıl öncesine göre birkaç kat artmış fiatlar. Dünyanın parasını ödeyerek kaldığımız otellerde mektubunuzu bile atmayan, size postaneleri veri-

ni tarif eden, rezil bir servis. En fazla 10 mark tutması gereken bir telefon konuşması için çıkarılan 39 marklık faturalar. Daha hava aydınlıkken, rastlantıyla da olsa ötünden geçtiğiniz her barın, her batakhanenin kapısında yolunuzu kesip, neredeyse sizi kolunuzdan çekerek zorla içeri sokacak çığırtaçlar...

Ve trenlerdeki, uçaklardaki pislik, bakımsızlık... Seferlerdeki gecikmeler. Gecenin ikisinde üçün de nara atarak sokakları dolduran sarhoşlar. Çok uzuz fiatla vitrinde gördüğünüz bir mal almak için içeri girdiğinizde ondan kalmadığını söyleyip, yerine üç kat pahalı bir başkasını öneren mağazalar. Günün her saatinde her köşe başını tutup müşteri bekleyen erkeğimsi kadınlar, kadının sı erkekler...

Bu mudur Ahmet Haşim'in Frankfurt'u? Hollanda'nın incisi Amsterdam bu pis kent midir? Her ne içinse, kazılmış sokaklarındaki - caddelerindeki toprak yığınlarına, tahta engellere takılmamak için bir kaldırımdan bir kaldırıma geçme geçme yürüdüğünüz bu kent, o bir zamanların gururlu Berlin'i olabilir mi? Karaköy geçidini aratmayan bakımsızlığı ile şu istasyon geçidinin üstündeki kentin Köln olduğunu kim söyleyebilir? Şu biçimsiz yapılar la bir taş yığına benzeyen yer, gerçekten Alman ulusunun özene bezene yaratılan başkenti Bonn mudur? Caddelerinde araçlarla insanların birbirinden yola kapmak için boğuştuğu, birahanelerinde müşteriden fazla sarhoş olan garsonların canlar istemeyince yemek vermediği, aynı malın her mağazada başka fiatla satıldığı şu kente Münih demek kolay mı?

Avrupa imparatorluğundaki bu çöküşün nedenlerinin tartışılması ayrı bir konu. Gerçek olan, Batı'daki yükselişin sona erdiği, duraklama devrinin bile geride kaldığıdır. Ülkeler insanları ile ayakta dururlar. Batı insanı ise şimdi hızlı bir düşüşün içindedir. Uygarlık ve makineleşme bir yere kadar gerekli. Sonrası insanı vurdum - duymaz, kurallara ve topluma saygısız yapacaksa, zen gınlık artışı ahlak kurallarını temelinden sarsacaksa, «bana bu kadar uygarlık ve gelişme yeter, varsın biraz da geri kalmış, geleneksel olalım» diyenlere hak vermek gerekecek.

Sözüm, ülkemizdeki koşulları tümüyle beğenmeyip, gelişmiş ilke özelemlen çekenlere. Diyelim ki istediğiniz ülke vatandaşı olup oradaki insanlarla eşit haklara kavuşma, onlar gibi yaşama olanağınız var. Hangi kentte yaşamak istediniz? Berlin mi, Londra mı,

İNSAN ASKER DOĞMAZ

İlhan demiraslan

Varlıkın şubat sayısının 11. sayfasında sayın Zühtü Bayar'ın İnsan Asker doğmaz başlıklı incelemesi oldukça ilginç fakat o derece de, eksiktir. Konstantin Simonof'un İnsan Asker doğmaz adıyla çevrilen üç cildlik eseri bu son kitabı okumuş ve eleştirmiştir.

Aslında eser üç ayrı bölümden oluşmuştur. Birinci bölümü tek cild olarak e yayımevi tarafından Silah Arkadaşları ismiyle yayınlanmıştır, çevirisi Zeyyad Selimoğlu'nun olan bu ilk bölüm 507 sahife olup kitapta yayın tarihi bulunmamaktadır.

Romanın ikinci bölümü Yaşayanlar ve Ölüler adını taşımaktadır, iki cild olan bu bölüm, Silah arkadaşlarının devamı olup Aydın Emeç ve Cengiz Tuncer tarafından çevrilmiştir. Sosyal Yayın-

lar ve Fahir Onger yayımlarının müşterek yayımıdır. 13x19,5 santimetre boyutlarında olan bu bölümün birinci cildi 327 sahife, ikinci cildi de, aynı boyutlu ve 249 sahifedir. Yayın tarihi haziran 1968 dir.

Romanın üçüncü bölümü İnsan Asker doğmaz adıyla yayımlanan son bölümdür. İlk yayım tarihi haziran 1969 olup üç cildde oluşmuştur. Daha sonra tek cilde toplanan bu eser e yayımlarından 9/1 9/2 9/3 sıra numaraları ile satışa çıkarılmıştır.

Bütünü ile bende eksiksiz bir roman olduğu kamsını uyandıran Simenof'un bu dev romanı üstünde yalnız son bölümünü okuyarak bir yargıda bulunmak olanaklı yoktur, Sayın eleştiricinin yukarıda adı geçen diğer bölümleri de, okuyarak bir yargıya varmasını beklerim.

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLAR

★ Dağlarca: Arkadüstü (uçsuz bucaksız yaşama); Şiirler. Cem Yayınevi. 246 sayfa. 15 lira.

★ Dağlarca: Bağımsızlık Savaşı. Şiirler. Şiirler. Cem Yayınevi. 136 sayfa. 30 lira.

★ Norman Mailer: Körler, Körlere Yol Gösteriyor. Roman. Türkçesi: Seğkin Cılızöglü. Tel Yayınları. 317 sayfa, 20 lira.

★ Patrick White: Yaşayan Ölüler. Roman. Türkçesi: Sevil Noyan Güner. 393 sayfa, 20 lira Tel Yayınları.

★ Ağah Sırrı Levend: Türk Dil Kurumu Yayınları, 340 sayfa. 20 lira.

★ M. Şakir Ülkütaşır: Cumhu-

riyetin 50. Yılında «Atatürk ve Harf Devrimi». Türk Dil Kurumu Yayınları. 136 sayfa. 12,5 lira.

★ Ömer Asım Aksoy: Cumhuriyetin 50. Yılında «Özleştirme Durdurulamaz». Türk Dil Kurumu Yayınları.

★ Şazi Sirel: Aydınlatma Terimleri Sözlüğü. Türk Dil Kurumu Yayınları. 107 sayfa. 7 lira.

★ Budunbilim Terimleri Sözlüğü: Prof. Dr. Sedat Veyis Örneç. Türk Dil Kurumu Yayınları. 89 sayfa. 7 lira.

★ Fazıl Hüsnü Dağlarca: Cumhuriyetin 50. Yılında «Gazi Mustafa Kemal Atatürk.» 85 sayfa. 15 lira.

★ Emin Özdemir: Cumhuriyetin 50. Yılında «Dil ve Yazar». Türk Dil Kurumu Yayınları. 331 sayfa. 20 lira.

★ Cumhuriyetin 50. Yılında «Atatürk Şiirleri». Derleyen: Behçet Necatigil. Türk Dil Kurumu Yayınları. 233 sayfa. 15 lira.

★ Dr. Ziya Demir: Büyüyen Atatürkçülük ve Milli Eğitimde Reform. Kendi yayını. 238 sayfa. 20 lira.

★ M. Zeki Gezici: Kan Çiçekleri. Şiirler. 31 sayfa, 5 lira.

★ Halikarnas Balıkcısı: Anadolu Efsaneleri. Yeditepe Yayınları, 142 sayfa. 10 lira.

★ Ziya Mısırlı: Karanlığın Güneşi. Roman. Görenkalp Yayınları. 356 sayfa. 15 lira.

★ Ali Haydar Cilasun: Muhtar Anamı Kaçırıldı. Oyun. Sahne Anadolu Yayınları. 62 sayfa. 10 lira.

★ Mehmet Necati Öngay: Temel Eğitimde Bütün Belirli Günler. 154 sayfa. 10 lira. Şiirler.

★ Cafer Demiryürek: Dertlerin Bana Dost. Şiirler. 67 sayfa. 6 lira.

★ Yunus Yaşar: Beni Tanımasın. Şiirler. 10 lira.

Sedat Veyis Örnek Hakkında

1950-2015 Yılları Arasında
Yayımlanan Yazılar

Yayına Hazırlayanlar

Serpil Aygün Cengiz

Eren Zencirden

Meryem Bulut

Günseli Bayraktutan